

**T.C.
İSTANBUL KENT ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

**OKUL ÖNCESİ ÇOCUKLARDA ANNE ÖZYETERLİLİĞİ VE
ANNENİN ÇOCUĞA İLİŞKİN ANKSİYETE ALGISININ
ANNESİNİN ÇALIŞMA DURUMUNA GÖRE İNCELEMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ayşegül İŞÇİ

**Enstitü Anabilim Dalı : Psikoloji
Enstitü Bilim Dalı : Klinik Psikoloji**

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Zeynep Pınar COHEN

İSTANBUL – 2021

T.C.
İSTANBUL KENT ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**OKUL ÖNCESİ ÇOCUKLARDA ANNE ÖZYETERLİLİĞİ VE
ANNENİN ÇOCUĞA İLİŞKİN ANKSİYETE ALGISININ
ANNESİNİN ÇALIŞMA DURUMUNA GÖRE İNCELEMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ayşegül İŞÇİ

Enstitü Anabilim Dalı : Psikoloji
Enstitü Bilim Dalı : Klinik Psikoloji

“ Bu tez ___/___/20___ tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Oybirliği / Oyçokluğu ile kabul edilmiştir.”

JÜRİ ÜYESİ	KANAATİ	İMZA

BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Ayşegül İŞÇİ

28.10.2021

ÖNSÖZ

Tezimin konu belirlemesinden, teslimine kadar olan süreçte benden desteğini ve deneyimlerini esirgemeyen danışman hocam, Dr. Öğr. Üyesi Zeynep Pınar Cohen'e teşekkürlerimi sunarım.

Eğitim-öğretim hayatım boyunca benden maddi ve manevi hiçbir desteğini esirgemeyen anne ve babama çok teşekkür ederim. Bunun yanı sıra beni motive eden ve yönlendiren kardeşim Merve ve Melisa'ya teşekkür ediyorum. Ayrıca başarabileceğime inandıran arkadaşlarım Gamze, Sena, Kübra, İrem ve Bilal'e teşekkür ederim.

Veri toplamamda yardımcı olan, Beşiktaş Uğur Okulları koordinatörü Şahin Üngör ve tüm annelere teşekkürü borç bilirim.

Bu araştırmayı sevgili kardeşim Zeynep Sare'ye ithaf ediyorum.

Ayşegül İŞÇİ

28.10.2021

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	i
TABLO LİSTESİ	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT	iv
GİRİŞ	1
BÖLÜM 1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	7
1.1. Aile.....	7
1.1.1. Aile Türleri.....	7
1.1.2. Aile Roller.....	11
1.1.3. Ailede Kadının İşlevi	13
1.1.4. Çalışma Hayatı ve Kadın	14
1.1.5. Annenin Çalışmasının Çocuğa Etkileri.....	15
1.2. Öz Yeterlilik.....	16
1.2.1. Öz Yeterlilik Boyutları.....	16
1.2.2. Öz Yeterliliğin Kaynakları	17
1.2.3. Öz Yeterlilik İnançların Gelişimi.....	18
1.2.4. Ebeveyn Öz Yeterliliği ve Etkileri	19
1.3. Çocukluk Çağı Anksiyetesi.....	21
1.3.1. Çocukluk Çağı Anksiyete Bozukluklarının Tarihçesi.....	22
1.3.2. Çocukluk Çağı Anksiyete Bozukluklarının Gelişimi.....	23
1.3.3. Çocukluk Çağı ve Genel Olarak Anksiyete Bozukluklarının Sınıflandırılması	24
1.3.4. Çocukluk Çağı Anksiyete Bozukluklarının Tedavisi.....	28
1.4. Anne Öz Yeterliliği ve Annenin Çocuğa İlişkin Anksiyete Algısı	29
BÖLÜM 2. YÖNTEM.....	30
2.1. Araştırma Modeli	30
2.2. Evren ve Örneklem	30
2.3. İşlem.....	30
2.4. Veri Toplama Araçları	31

2.4.1. Sosyodemografik Form.....	31
2.4.2. Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlilik Ölçeği.....	31
2.4.3. Okul Öncesi Çocuklarda Anksiyete Ölçeği	32
2.5. Verilerin Analizi.....	33

BÖLÜM 3. BULGULAR.....34

3.1 Katılımcılara Ait Tanımlayıcı İstatistikler	34
3.2. Ölçeklere Ait Tanımlayıcı Bilgiler ve Normallik Sınaması.....	36
3.3. Ölçeklerin Alt Ölçeklerinin Korelasyon Analizleri	37
3.4. Gruplar Arası Analizler.....	39
3.4.1. Anne Özyeterliliği ve Çocuğa İlişkin Anksiyete Algısının Yaşa Göre Dağılımı.....	39
3.4.2. Anne Özyeterliliği ve Çocuğa İlişkin Anksiyete Algısının Medeni Duruma Göre Dağılımı.....	41
3.4.3. Anne Özyeterliliği ve Çocuğa İlişkin Anksiyete Algısının Eğitim Düzeyine Göre Dağılımı.....	42
3.4.4. Anne Özyeterliliği ve Çocuğa İlişkin Anksiyete Algısının Sahip Olunan Çocuk Sayısına Göre Dağılımı.....	43
3.4.5. Anne Özyeterliliği ve Çocuğa İlişkin Anksiyete Algısının Annenin Çalışma Durumuna Göre Dağılımı Annelerin Çalışma Durumu	44
3.4.6. Anne Özyeterliliği ve Çocuğa İlişkin Anksiyete Algısının Çocuğun Cinsiyetine Göre Dağılımı	45
3.4.7. Anne Özyeterliliği ve Çocuğa İlişkin Anksiyete Algısının Çocuğun Yaşına Göre Dağılımı.....	46
3.4.8. Anne Özyeterliliği ve Çocuğa İlişkin Anksiyete Algısının Çocuğun Doğumu Sonrası Annenin Çalışma Durumuna Göre Dağılımı.....	47
3.4.9. Anne Özyeterliliği ve Çocuğa İlişkin Anksiyete Algısının Annenin Doğum Sonrası İşe Başlama Zamanına Göre Dağılımı	48
3.4.10. Annenin Çalışma Durumu ile Çocuğun Cinsiyeti, Çocuk Sayısı ve Eğitim Düzeyi Arasındaki İlişkiler	50
3.5. Araştırmanın Hipotez Testleri.....	51
3.5.1. “Annenin öz yeterliliği arttıkça annenin çocuğa ilişkin anksiyete algısı azalır.” Hipotezi.	52

3.5.2. Anne özyeterliği annenin çalışma durumuna göre anlamlı fark göstermektedir.” Hipotezi	52
3.5.3. “alışan annelerin ebeveynliğe özgü stratejiler boyutundan aldıkları puanlar çalışmayan annelerin ebeveynliğe özgü stratejiler boyutundan aldıkları puanlaedaha yüksektir.” Hipotezi	53
3.5.4. “alışmayan annelerin çocuğa kazandırılacaklar boyutundan aldıkları puanlar çalışan annelerin çocuğa kazandırılacaklar boyutundan aldıkları puanlardan daha düşüktür.” Hipotezi	53
3.5.5. “Annenin çocuğuna ilişkin anksiyete algısı annenin çalışma durumuna göre anlamlı fark göstermektedir.” Hipotezi	53
3.5.6. “alışan annelerin çocuklarına ilişkin özgül fobi algısı puanları çalışmayan annelerin çocuklarına ilişkin özgül fobi algısı puanlarından daha yüksektir.” Hipotezi	54
BÖLÜM 4. TARTIşMA	55
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	65
KAYNAKÇA	68
EKLER.....	78
ZGEMİş.....	82

KISALTMALAR

EÖYÖ	: Ebeveyn Öz yeterlilik Ölçeği
ICD – 10	: International Classification of Disease
LGBT	: Lezbiyen, gey, biseksüel, transseksüel veya travesti
OÖÇAÖ	: Okul Öncesi Çocuklarda Anksiyete Ölçeği
ÖY	: Öz Yeterlilik
SPSS	: Statistical Package For Social Sciences
TDK	: Türk Dil Kurumu
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
WHO	: Dünya Sağlık Örgütü

TABLO LİSTESİ

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Dağılımları.....	34
Tablo 2. Katılımcı Annelerin Doğum Sonrası Çalışmaya Ait Dağılımları	35
Tablo 3. Ölçeklerin Tanımlayıcı Değerleri	36
Tablo 4. Ölçeklerin Normallik Sınamaları	37
Tablo 5. Ölçeklerin Korelasyon Tablosu.....	38
Tablo 6. Ölçeklerin Katılımcıların Yaş Kategorilerine Göre Analizleri	40
Tablo 7. Ölçeklerin Katılımcıların Medeni Durumlarına Göre Karşılaştırılması	41
Tablo 8. Ölçeklerin Katılımcıların Eğitim Düzeyi Kategorilerine Göre Analizleri.....	42
Tablo 9. Ölçeklerin Katılımcıların Sahip Oldukları Çocuk Sayılarına Göre Analizleri	43
Tablo 10. Katılımcı Annelerin Çalışma Durumlarına Göre Analizler	45
Tablo 11. Puanlanan Çocuğun Cinsiyetine Göre Analizler.....	46
Tablo 12. Puanlanan Çocuğun Yaşına Göre Analizler.....	47
Tablo 13. Puanlanan Çocuğun Doğumundan Sonra Annenin Çalışma Durumuna Göre Analizler	48
Tablo 14. Ölçeklerin Katılımcıların Doğum Sonrası İşe Başlama Zamanı Kategorilerine Göre Analizleri	49
Tablo 15. Annenin Çalışma Durumuyla Çocuğun Cinsiyeti, Annenin Çocuk Sayısı ve Eğitim Düzeyinin Karşılaştırması	50

İstanbul Kent Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü - Yüksek Lisans Tez Özeti

Tezin Başlığı: Okul Öncesi Çocuklarda Anne Özyeterliliği ve Annenin Çocuğa İlişkin Anksiyete Algısının Annesinin Çalışma Durumuna Göre İncelemesi

Tezin Yazarı: Ayşegül İŞÇİ

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Zeynep Pınar COHEN

Kabul Tarihi: 28.10.2021

Sayfa Sayısı: iv (ön kısım) + 77 (tez) + 4 (ek)

Anabilim Dalı: Psikoloji

Bilim Dalı: Klinik Psikoloji

Bu araştırmanın temel amacı çalışan ve çalışmayan annelerin özyeterlilikleri ve çocuklarına ilişkin anksiyete algıları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığının belirlenmesidir. Temel amacın yanında çalışan ve çalışmayan annelerin özyeterlilikleri ve çocuklarına ilişkin anksiyete algılarının sosyodemografik değişkenlere göre anlamlı fark gösterip göstermediği de incelenmiştir. Ayrıca, annenin çalışma durumu ve araştırma kapsamında belirlenen bazı değişkenler arasındaki ilişkiler de incelenmiştir. Belirtilen amaçların gerçekleştirilmesi doğrultusunda araştırmacı tarafından hazırlanan sosyodemografik form, Ebeveyn Öz Yeterlilik Ölçeği ve Okul Öncesi Çocuklarda Anksiyete Ölçeği kullanılmıştır. Sosyodemografik formun ve ölçeklerin uygulanması sonucunda elde edilen veriler SPSS 22 (Statistical Package for Social Sciences) istatistik programıyla analiz edilmiştir. Örneklem grubu, normallik değerlerini karşılamadığı için nonparametrik testler olan Spearman Korelasyon Analizi, Mann-Whitney U Testi ve Ki-Kare testi Kruskal Wallis H testi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, annelerin özyeterlilikleri ile çocuklarına ilişkin anksiyete algıları arasında negatif yönlü ilişki olduğu belirlenmiştir. Buna ek olarak, yaşı 18-25 arasında olan annelerin çocuklarına ilişkin anksiyete algısının diğer yaş gruplarından daha yüksek olduğu, bekâr olan annelerin çocuklarına ilişkin yaygın kaygı bozukluğu algısının daha yüksek olduğu, eğitim düzeyi lisansüstü olan annelerin çocuklarına ilişkin anksiyete algısının diğer eğitim düzeylerine sahip annelerin yaygın kaygı bozukluğu algısından daha düşük olduğu belirlenmiştir. Ayrıca, çalışan annelerin ebeveynliğe özgü stratejilerinin çalışmayan annelerin ebeveynliğe özgü stratejilerinden daha yüksek olduğu, çalışmayan annelerin çocuklarına ilişkin özgül fobi algısının çalışan annelerin özgül fobi algısından daha yüksek olduğu, kız çocuğuna sahip annelerin çocuklarına ilişkin anksiyete algısının daha yüksek olduğu sonucuna varılmıştır. Son olarak, annenin sahip olduğu çocuk sayısı arttıkça çalışma ihtimalinin arttığı, lise ve üzeri eğitim düzeyine sahip ve 0-6 yaş çocuğu olan annelerin, lise ve altı eğitim düzeyine sahip 0-6 yaş çocuğu olan annelere göre 4,5 kat daha az çalışma eğilimine sahip oldukları sonuçları elde edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Ebeveyn Özyeterliliği, Anksiyete, Özyeterlik, Anne, Okulöncesi

İstanbul Kent University Institute of Graduate Education-Abstract of Master's Thesis

Tezin Başlığı: An Investigation of Mother's Self-Efficacy and Mother's Anxiety Perception of Preschool Children According to Mother's Working Status

Author: Ayşegül İŞÇİ

Supervisor: Dr. Lecturer Zeynep Pinar COHEN

Date: 28.10.2021

Nu. of pages: iv (pre text) + 77 (main body) + 4(app)

Department: Psychology

Subfield: : Clinical Psychology

The main purpose of this study is to determine whether there is a significant relationship between the self-efficacy of working and non-working mothers and their anxiety perceptions about their children. In addition to the main purpose, it was also examined whether the self-efficacy of working and non-working mothers and their anxiety perceptions about their children showed a significant difference according to sociodemographic variables. In addition, the relationships between the working status of the mother and some variables determined within the scope of the research were also examined. Sociodemographic form prepared by the researcher, Parent Self-Efficacy Scale and Preschool Anxiety Scale were used in line with the realization of the stated objectives. The data obtained as a result of the application of the sociodemographic form and the scales were analyzed with the SPSS 22 (Statistical Package for Social Sciences) statistical program. Since the sample group did not meet the normality values, non-parametric tests such as Spearman Correlation Analysis, Mann-Whitney U Test and Chi-Square test and Kruskal Wallis H test were used. As a result of the research, it was determined that there is a negative relationship between the self-efficacy of mothers and their anxiety perceptions about their children. In addition, it was found that mothers between the ages of 18-25 had a higher perception of anxiety about their children than other age groups, single mothers had a higher perception of generalized anxiety disorder for their children, and mothers with postgraduate education had a lower perception of anxiety about their children than mothers with other education levels. In addition, it was concluded that the parenting-specific strategies of working mothers were higher than the parenting-specific strategies of the non-working mothers, the specific phobia perception of the children of non-working mothers was higher than the specific phobia perception of the working mothers, and the anxiety perception of the children of the mothers with daughters was higher. Finally, it is concluded that the greater the number of children that the mother has, the more likely it is that she will work and the mothers with 0-6 years of age children with high school and above education levels tended to work 4.5 times less than mothers with 0-6 years of age children with high school and below education levels.

Keywords: Parental Self-Efficacy, Anxiety, Self-Efficacy, Mother, Preschool

GİRİŞ

Problem Durumu

Aile, tutum ve rolleri ile çocuğun gelişimini doğrudan etkilemektedir. Çocuklar, yaşamla ilgili ilk izlenim ve deneyimlerini aile içerisinde edinmektedirler (Dam, 2008: 78). Çocuğun gelişimi üzerinde, annenin sahip olduğu yeterlilik çocuk üzerinde ortaya çıkardığı anksiyete bu çalışmanın konusunu oluşturmaktadır.

Aile; çocukların duygu, düşünce, davranış ve karakterlerinin gelişimi üzerinde yüksek etkisi olan sosyo-kültürel bir kavramdır. Çocuğun aile içindeki diğer üyelerle olan iletişimi ve ilişkisi toplumda var olan diğer insanlara, eşyalara ve yaşama olan kendi tavır, tutum, davranış nedenleri ve temellerini oluşturur. Aile, çocuğuna, onun da toplumun bir parçası olduğunu öğretir. Aile, çocuğunu topluma uyum sürecinde destekler ve onun toplumsal yaşama alışmasında etkili olur. Tüm ailelerin kendine özgü kültür ortamı vardır. Çocuklar ailelerin sahip olduğu bu kültür ortamında şekillenir. Okul öncesi dönemde ailenin çok kritik bir öneme sahip olduğu bilinmektedir. Son zamanlarda yapılan çalışmaların azalmış olması ve sürekli olarak eski verilerin gündeme gelmesi yeni bilgilere ulaşmanın önünde engel oluşturmaktadır. Yapılan çeşitli araştırmaların üzerinde durulduğunda, okul öncesi dönemde annelerin öz yeterlilik düzeylerinin yüksek olması çocuğun sağlıklı bir şekilde gelişmesi ve eğitimi açısından önemlidir. Aile öz yeterliliğinin yüksek olması ailenin sorumluluk üstlenmede ebeveynlerin kendilerine güven duymalarını, gerektiği durumlarda gayretli olmalarını, karşılaştıkları zorlukları aşma konusunda daha kararlı olmalarını ve daha az yetersizlik duygusu taşımalarını sağlar (Bandura, 1997).

Annelerin ebeveynliklerine yönelik öz yeterlilik algıları, çocuklarıyla kuracakları bağın kalitesini belirlemesi açısından kritik role sahiptir. Aksoy ve Diken (2009) gelişimleri riskli seyir izleyen bebekler ile annelerinin ebeveyn öz yeterlilik algıları arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmalarında bu konuda yapılmış araştırmaları değerlendirmişler ve ebeveyn öz yeterliliği yüksek annelerin çocuklarının gelişimine olumlu katkı sağlayacak uygun anne tutumlarını sergileyebildiklerini gözlemlemişlerdir.

Günümüz koşullarında, kadınların işgücünden daha çok faydalanmaya başlamıştır. Bu süreçte kadınlar para kazanmakta, aile bütçelerine katkı sağlamaktadır.

Kadınların çalışma hayatına daha fazla katılmaya başlamasıyla birlikte, çocuklarıyla ilgilenme sürelerinin azalmaya başlaması söz konusu olmuştur (Durmaz, 2016: 37).

Kadının iş yaşamına artan katılımının sonucu olarak, kadının ruh sağlığının nasıl etkilendiği konusu, araştırmacılar tarafından merak edilmeye devam etmektedir. Kadının çalışmasının ailesi ve kadının kendisi üzerine etkilerini inceleyen birçok araştırmaya bakıldığında, birbirinden farklı görüş bildiren sonuçlara ulaşıldığı 3 görülmektedir. Çalışmanın aile bütçesine ve kadının gelişimine sağlayacağı yararlarla birlikte, kendilerinin daha çok yıpranacağı, ayrıca eşine ve çocuklarına daha az zaman ayırabileceğine dair yargılar da yüksek oranda yer tutmuştur. Bu araştırmaların birçoğu, kadının çalışmasının; evlilik durumu, eşinin ilgisi, işinin statüsü, rollerine karşı algısı ve duyduğu memnuniyete göre olumlu ve olumsuz etkiler doğurabileceği yönünde görüş bildirmişlerdir (Adams vd, 1996; Erdwinsvd, 2001; Hock, 1978; Kossek ve Özeki, 1998).

Çocuğun gelişimi sadece anneye bağlı değildir. Babanın da çocukların gelişiminde göz ardı edilemeyecek etkileri mevcuttur. Bu nedenle, okul öncesi dönemden itibaren çocukların gelişimi hem anneler hem de babalar tarafından desteklenmelidir (Alkan Ersoy, Kurtulmuş ve Çürük Tekin, 2014: 1079).

Okul öncesi dönemde çocuk ailenin, çoğunlukla da annenin etkisi altında gelişim göstermektedir. Bu dönemde çocukların kendilerini genellikle anneleri ile özdeşleştirmeleri, böyle bir durumun ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. Böylece çocuğun gelişimi, annelerin çocuğa karşı yaklaşımlarına göre şekillenmektedir. Çocuk yetiştirme tutumu çocuğun akademik başarısından sosyal ilişkilerine kadar bir bütün halinde çocuğu etkilemektedir (Şahin Sak vd. 2015).

Annelerin çocuklarına yetemedikleri noktada bir takım sorunlar yaşayabilmektedir. Bunların başında annelerin yaşamış olduğu kaygı, endişe ve korku duygularını yoğun bir biçimde yaşayabilmektedir. Anksiyete, 'tehlikeli olarak görülen durumlar 'karşısında kişinin bilişsel, fizyolojik ve davranışsal tepkileridir. Fiziksel tehditlere karşı kendimizi güvende tutmak amacıyla gösterdiğimiz anksiyete tepkisi tamamen normal ve gereklidir. Ancak ortada bir tehlike yokken dahi ortaya çıkması, olası tehditlere karşı gerçekdışı bir tepki doğurması ve uzun süre devam etmesi halinde bir sorun haline dönüşebilir. Anksiyete her yaş grubunda görülebilir. Ayrıca anksiyete yaşla

birlikte farklı bir görünüm de almaktadır. Çocukluk çağında daha çok somut durumlar anksiyeteye sebep olurken yaş ilerledikçe soyut durumlara karşı ortaya çıkmaktadır. Çocukluk döneminde anksiyeteyi kazalar, hayvanlar ve karanlık gibi somut faktörler belirlemektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırma “çalışan ve çalışmayan annelerin okul öncesi çocuklarda anne öz yeterliliğinin çocuktaki anksiyete ile ilişkisinin incelenmesini” amaçlamaktadır. Bu yolla anne öz yeterliliğinin çocuktaki anksiyete ile ilişkisi konularında bilgi sahibi olunarak literatüre katkı sağlanması hedeflenmektedir. Bu amaç doğrultusunda ele alınan sosyo-demografik değişkenlerle (yaş, gelir düzeyi vb.) bağımlı değişkenler (öz yeterlilik ve anksiyete) arasındaki ilişkileri incelemek; sosyo-demografik değişkenler temelinde oluşturulan gruplar (kadın-erkek, eğitim düzeyi vb.) arasında bağımlı değişken düzeyleri bakımından farklılık olup olmadığı araştırılacaktır.

Araştırmanın Önemi

Annenin iş hayatının çocuğun gelişimine olan etkileri yıllardır araştırmalara konu olmuştur. Çalışan ve çalışmayan annelerin çocuğa etkisini konu alan araştırmalar incelendiğinde, bu konularla ilgili yapılan araştırmaların sayısının yetersiz olduğunu görmek mümkündür. Bu yüzden, bu araştırma hem daha önceden yapılan araştırma ve tezleri güçlendirmesi hem de elde edilen bulgularla birlikte literature sağlayacağı katkı bakımından önem taşımaktadır.

Araştırmanın Hipotezleri ve Araştırma Soruları

Araştırmanın hipotezleri şu şekilde sıralanmaktadır;

H1: Annenin öz yeterliliği ile annenin çocuğa ilişkin anksiyete algısı arasında anlamlı ilişki vardır.

H1a: Annenin ebeveynliğe özgü stratejiler boyutundan aldığı puan arttıkça çocuğa ilişkin toplumsal kaygı bozukluğu algısı azalmaktadır.

H1b: Annenin ebeveynliğe özgü stratejiler boyutundan aldığı puan arttıkça çocuğa ilişkin yaygın kaygı bozukluğu algısı azalmaktadır.

H1c: Annenin ebeveynliğe özgü stratejiler boyutundan aldığı puan arttıkça çocuğa ilişkin ayrılma anksiyetisi bozukluğu algısı azalmaktadır.

H1d: Annenin ebeveynliğe özgü stratejiler boyutundan aldığı puan arttıkça çocuğa ilişkin özgül fobi algısı azalmaktadır.

H1e: Annenin çocuğa kazandırılacaklar boyutundan aldığı puan arttıkça çocuğa ilişkin toplumsal kaygı bozukluğu algısı azalmaktadır.

H1f: Annenin çocuğa kazandırılacaklar boyutundan aldığı puan arttıkça çocuğa ilişkin yaygın kaygı bozukluğu algısı azalmaktadır.

H1g: Annenin çocuğa kazandırılacaklar boyutundan aldığı puan arttıkça çocuğa ilişkin ayrılma anksiyetisi bozukluğu algısı azalmaktadır.

H1h: Annenin çocuğa kazandırılacaklar boyutundan aldığı puan arttıkça çocuğa ilişkin özgül fobi algısı azalmaktadır.

H2: Anne özyeterliliği annenin çalışma durumuna göre anlamlı fark göstermektedir.

H2a: Çalışan annelerin ebeveynliğe özgü stratejiler boyutundan aldıkları puanlar çalışmayan annelerin ebeveynliğe özgü stratejiler boyutundan aldıkları puanlaedaha yüksektir.

H2b: Çalışmayan annelerin çocuğa kazandırılacaklar boyutundan aldıkları puanlar çalışan annelerin çocuğa kazandırılacaklar boyutundan aldıkları puanlardan daha düşüktür.

H3: Annenin çocuğuna ilişkin anksiyete algısı annenin çalışma durumuna göre anlamlı fark göstermektedir.

H3a: Çalışan annelerin çocuklarına ilişkin özgül fobi algısı puanları çalışmayan annelerin çocuklarına ilişkin özgül fobi algısı puanlarından daha yüksektir.

Araştırma soruları aşağıdaki gibidir;

1. Annenin öz yeterliliği ve annenin çocuğa ilişkin anksiyete algısı annenin yaşına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
2. Annenin öz yeterliliği ve annenin çocuğa ilişkin anksiyete algısı annenin medeni durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

3. Annenin öz yeterliliği ve annenin çocuğa ilişkin anksiyete algısı annenin eğitim düzeyine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
4. Annenin öz yeterliliği ve annenin çocuğa ilişkin anksiyete algısı sahip olunan çocuk sayısına göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
5. Annenin öz yeterliliği ve annenin çocuğa ilişkin anksiyete algısı çocuğun cinsiyetine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
6. Annenin öz yeterliliği ve annenin çocuğa ilişkin anksiyete algısı çocuğun yaşına göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
7. Annenin öz yeterliliği ve annenin çocuğa ilişkin anksiyete algısı puanlanan çocuğun doğumundan sonra annenin çalışma durumuna göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
8. Annenin öz yeterliliği ve annenin çocuğa ilişkin anksiyete algısı annenin doğum sonrası işe başlama zamanına göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
9. Annenin çalışma durumu ve çocuğun cinsiyetine arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
10. Annenin çalışma durumu ve çocuk sayısı arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
11. Annenin çalışma durumu ve eğitim düzeyi arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

Sınırlılıklar

Araştırmanın sınırlılıkları aşağıda sıralanmaktadır.

- Araştırma İstanbul'da yaşayan, 3-6 yaş grubunda okul öncesi kurumda eğitimine devam eden çocuğa sahip, çalışan (yarı ve tam zamanlı) ve çalışmayan eşit sayıda 201 anneyle sınırlıdır.
- Araştırma sonuçları veri toplama araçlarının ölçtükleri özelliklerle sınırlıdır.

Varsayımlar

Araştırmanın sayıltıları aşağıda sıralanmaktadır.

- Araştırmaya katılan kişilerin ölçme araçlarını gerçek duygu ve düşüncelerine uygun olarak içtenlikle ve tarafsız bir şekilde yanıtladıkları,
- Araştırmada kullanılan ölçeklerin, daha önce yapılan geçerlik ve güvenirlik çalışmalarından elde edilen sonuçların şu anda da geçerli olduğu varsayılmıştır.

BÖLÜM 1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Aile

Annenin çalışma hayatına dahil olması çocuklar üzerinde birçok farklı etki oluşturabilmektedir. Annenin çalışma koşulları, çalışmaya dair motivasyonu, çocukla iletişim, annenin ev işlerinde ne derece destek gördüğü, çocuğa bakım veren kişi veya kişiler gibi birçok değişken çocuk üzerinde etkili olabilmektedir. Ayrıca çocuğun yaşı, mizacı, bakıma ne derece ihtiyaç duyduğu, kardeş sayısı gibi birçok değişken de annenin çalışmasının etkisini değiştirebilmektedir (Razon, 2016).

Çalışan ve çalışmayan annelerin çocuklarının öz bakım düzeyleri karşılaştırıldığında çalışan annelerin çocuklarının bu konuda daha iyi oldukları görülmektedir. Çocuğun öz bakım ihtiyaçlarının erken dönemde anne tarafından karşılanması bir gereklilik iken çocuğun yapabileceği şeylerin anne tarafından karşılanması gelişimi sekteye uğratabilmektedir. Çalışmayan annelerin çocuğa yönelik bakımı daha fazla sürdürmeleri çocuğun bu konudaki gelişimini sekteye uğratabilmektedir (Razon, 2016).

Annenin çalışması durumunun çocuğu ne düzeyde etkilediğine dair yapılan bazı araştırma bulguları şu şekildedir: Kız çocukları annenin çalışıyor olmasından erkek çocuklarına kıyasla daha fazla fayda görmektedir. Çalışan annelerin kızları eğitime ve çalışmaya dair motive olmakta, akademik anlamda daha fazla başarı elde etmektedir (Tuzcuoğlu, Cengiz ve Küsmüş, 2020).

Annenin çalışması ve çocuğun saldırganlık düzeyine dair bir bulgu ise çalışan annelerin çocuklarının çalışmayan annelerin çocuklarına kıyasla daha saldırgan olduğu yönündedir. Anne ile çocuk arasındaki yetersiz iletişim ve ilginin bu duruma neden olabileceği düşünülmektedir (Tuzcuoğlu, Cengiz ve Küsmüş, 2020).

1.1.1. Aile Türleri

Erken dönem batılı kültürel antropologlar ve sosyologlar, aile ve akrabalığın evrensel olarak "kan" (kendi kültürlerinde ortak olan fikirlere dayanarak) ilişkilerle ilişkili olduğunu düşünseler de, daha sonraki araştırmalar, birçok toplumun bunun yerine

aileyi birlikte yaşama fikirleri, paylaşımın paylaşılması yoluyla anladıklarını göstermiştir (Cotmore vd., 2014). Sosyologlar, tabakalı (özellikle kapitalist) toplumlarda aile biçimlerinin işlevi ve statüsüyle özel bir ilgiye sahiptir.

Bilim adamları Max Weber, Alan Macfarlane, Steven Ozment, Jack Goody ve Peter Laslett'in çalışmalarına göre, Batı demokrasilerinde modern evliliğe yol açan büyük dönüşüm "Yahudilik, erken Hristiyanlık unsurları tarafından sağlanan dini-kültürel değer sistemi tarafından körüklendi, Roma Katolik kanon hukuku ve Protestan Reformu".

Sosyolojik, tarihsel ve antropolojik araştırmaların çoğu, bu çeşitliliği ve zaman içinde ailede oluşan değişiklikleri anlamaya kendini adanmıştır. Levitan'ın iddiaları:

Zaman değişti; annelerin çalışması, babaların ise evde çocuklarla daha fazla vakit geçirmesi daha kabul edilebilir ve teşvik edilmektedir (Thorndike, 1953). Ebeveynler arasındaki rollerin dengelenme şekli, çocukların büyümesine ve değerli yaşam dersleri öğrenmesine yardımcı olacaktır. Rol gerginliğinden kaçınmak için ailelerde iletişim ve eşitliğin büyük önemi vardır.

Çok Kuşaklı Aile; Tarihsel olarak en yaygın aile tipi, büyükanne ve büyükbabaların, ebeveynlerin ve çocukların tek bir birim olarak birlikte yaşadığı aile tipiydi. Örneğin, hane, bir çiftliğin sahiplerini, yetişkin çocuklarından birini (veya daha fazlasını), yetişkin çocuğun eşini ve yetişkin çocuğun kendi çocuklarını (sahiplerin torunları) içerebilir. Geniş aile üyeleri bu aile grubuna dahil değildir. Bazen, torunlarıyla birlikte yaşayan büyükanne ve büyükbaba gibi "atlanan" nesil aileler de dahildir. ABD'de bu düzenleme II. Dünya Savaşı'ndan sonra azaldı ve ABD'deki her sekiz kişiden birinin çok kuşaklı bir ailede yaşadığı 1980'de en düşük noktaya ulaştı. Rakamlar o zamandan beri arttı, 2016 itibarıyla ABD'de her beş kişiden biri çok kuşaklı bir ailede yaşıyor (Silva & Smart, 1998). Artan popülerite kısmen demografik değişikliklerden ve Boomerang Kuşağı ile ilişkili ekonomik kaymalardan kaynaklanıyor.

2016 itibarıyla Kanada'da yaşayan insanların yaklaşık %6'sının çok kuşaklı ailelerde yaşadığı Kanada'da çok kuşaklı haneler daha az yaygındır, ancak artan sayıda Aborijin aile, göçmen aile ve yüksek konut nedeniyle çok kuşaklı hanelerin oranı hızla artmaktadır. Bazı bölgelerdeki maliyetler.

Çekirdek Aile; "Çekirdek aile" terimi, özellikle Amerika Birleşik Devletleri'nde, evlilik ailelerini ifade etmek için yaygın olarak kullanılmaktadır. Bir "evlilik" ailesi, yalnızca reşit olmayan eşleri ve evlenmemiş çocukları içerir. Bazı sosyologlar evli aileleri (ebeveynlerin ve genel olarak diğer ailelerin akrabalarından nispeten bağımsız) ve çekirdek aileler (akrabalarıyla nispeten yakın bağları koruyan) arasında ayrım yaparlar.

Tek ebeveynli aile; Tek ebeveynli bir aile, ebeveynin dul, boşanmış (ve yeniden evlenmemiş) veya hiç evlenmemiş olduğu, çocukları ile birlikte bir ebeveynnden oluşur. Çocukların velayeti ebeveyne ait olabilir veya ayrılmış ebeveynler, çocukların zamanlarını (muhtemelen eşit olarak) iki farklı tek ebeveynli aile arasında veya tek ebeveynli bir aile ile bir karma aile arasında paylaştırdığı ortak ebeveynlik düzenlemesine sahip olabilir. Tek velayet ile karşılaştırıldığında, çocukların fiziksel, zihinsel ve sosyal esenliği, ortak ebeveynlik düzenlemeleri ve çocukların her iki ebeveyne daha fazla erişimi olmasıyla iyileştirilebilir. Tek ebeveynli ailelerin sayısı artıyor ve Amerika Birleşik Devletleri'ndeki tüm çocukların yaklaşık yarısı, 18 yaşına gelmeden bir noktada tek ebeveynli bir ailede yaşayacak. bir anne tarafından yönetilmektedir, ancak babaların yönettiği tek ebeveynli ailelerin sayısı artmaktadır.

Ana Odaklı Aile; "Matrifokal" bir aile, bir anne ve çocuklarından oluşur. Genel olarak, bu çocuklar onun biyolojik çocuklarıdır, ancak çocukların evlat edinilmesi hemen hemen her toplumda bir uygulamadır. Bu tür aile, genellikle kadınların çocuklarını kendi başlarına büyütecek kaynaklara sahip olduğu veya erkeklerin kadınlardan daha hareketli olduğu durumlarda ortaya çıkar. Tanım olarak, "bir aile veya ev grubu, bir kadın ve çocukları merkezli olduğunda ana odaklıdır. Bu durumda, bu çocukların baba(lar)ı grubun hayatında aralıklı olarak bulunur ve ikincil bir yer işgal eder (Bond & Beynon, 1995). Çocukların annesi mutlaka çocukların babalarından birinin karısı değildir."

Geniş Aile; "Geniş aile" terimi, özellikle Amerika Birleşik Devletleri'nde de yaygındır. Bu terimin iki farklı anlamı vardır. "Akraba ailesi" ile eşanlamlı olarak hizmet eder (akraba "aynı kandan" anlamına gelir). Evlilik ailesinin egemen olduğu toplumlarda, evlilik ailesine ait olmayan "akraba" (ev grubunu aşan benmerkezci bir akrabalar ağı) anlamına gelir.

Bu türler, belirli toplumlarda bulunan ideal veya normatif yapılara atıfta bulunur. Herhangi bir toplum, ailelerin gerçek bileşimi ve anlayışında bazı farklılıklar gösterecektir (Duvall, 1957).

Aile seçimi; Bazen "seçilmiş aile" veya "bulunmuş aile" olarak da adlandırılan tercih edilen aile terimi, LGBT topluluğu, gaziler, istismara maruz kalmış bireyler ve biyolojik "ebeveynler" ile hiçbir teması olmayanlar arasında yaygındır. Bir destek sistemi olarak ailenin tipik rolünü yerine getiren bir bireyin hayatındaki insan grubunu ifade eder. Terim, "köken ailesi" (biyolojik aile veya içinde insanların yetiştirildiği aile) ile bu ideal rolü aktif olarak üstlenenler arasında ayrım yapar.

Tercih edilen aile, menşe aile üyelerinin bir kısmını veya tamamını içerebilir veya içermeyebilir. Bu terminoloji, birçok LGBT bireyin dışarı çıktıktan sonra içinde yetiştiği aile tarafından reddedilme veya utanma ile karşı karşıya kalmasından kaynaklanmaktadır. Tercih edilen aile terimi, birbirine sıkı sıkıya bağlı "aile" oluşturan 12 basamaklı topluluklardaki bireyler tarafından da kullanılmaktadır. " kurtarma süreciyle bağlar.

Bir aile sistemi olarak, tercih edilen aileler benzersiz sorunlarla karşı karşıyadır. Yasal güvenceler olmadan, tercih edilen aileler, tıp, eğitim veya devlet kurumları meşruiyetlerini kabul etmediğinde mücadele edebilir. Seçilen ailenin üyeleri, köken aileleri tarafından reddedilmişse, yeni ailelerine karşı öfke, kayıp veya endişeli bağlanmanın yerini alan vekil keder yaşayabilirler.

Karışık aile; Karma aile veya üvey aile terimi, karma ebeveynlere sahip aileleri tanımlar: bir veya her iki ebeveyn yeniden evlenerek eski ailenin çocuklarını yeni aileye getirir. Ayrıca sosyolojide, özellikle sosyal psikolog Michael Lamb'in eserlerinde geleneksel aile, "birbirleriyle evli ve biyolojik çocuklarını yetiştiren, ekmek kazanan bir babası ve evde oturan bir annesi olan orta sınıf bir aile" anlamına gelir. ve bu kuralın istisnaları için geleneksel değildir. ABD'deki hanelerin çoğu artık bu tanım kapsamında geleneksel değildir. "Geleneksel aile" terimini eleştirenler, çoğu kültürde ve çoğu zaman, İngiltere'de Avrupa ve Asya'nın diğer bölgelerinden daha uzun bir geleneğe sahip olmasına rağmen, geniş aile modelinin çekirdek aile değil, en yaygın olduğuna dikkat çekiyor. Bu, Amerika'ya çok sayıda göçmen katkıda bulundu. Çekirdek aile, 1960'larda ve 1970'lerde ABD'de en yaygın biçim haline geldi.

Ailelerdeki iletişim kalıpları açısından, aile içinde, üyelerinin nasıl iletişim kurması ve etkileşimde bulunması gerektiğini yansıtan belirli bir dizi inanç vardır. Bu aile iletişim kalıpları, iki temel inanç setinden kaynaklanmaktadır. Biri konuşma yönelimi (iletişimin öneminin değerlendirilme derecesi) ve ikincisi, uygunluk yönelimi (ailelerin tutumlar, inançlar ve değerlerle ilgili benzerlikleri veya farklılıkları vurgulama derecesi).

Tek Eşli Aile; Tek eşli bir aile, yasal veya sosyal bir tek eşliliğe dayanır. Bu durumda, bir bireyin yaşamı boyunca veya herhangi bir zamanda yalnızca bir (resmi) ortağı vardır (yani, seri tekeşlilik). Bu, bir kişinin aynı anda birkaç farklı yasal eşe sahip olamayabileceği anlamına gelir, çünkü bu genellikle tek eşli evlilikleri gerektiren yargı bölgelerinde çift eşlilik yasaları tarafından yasaklanmıştır.

Çok Eşli Aile; Çok eşlilik, ikiden fazla ortak içeren bir evliliktir. Bir erkek aynı anda birden fazla kadınla evliyse bu ilişkiye çokeşlilik denir; ve bir kadın aynı anda birden fazla kocayla evliyse buna poliandri denir. Bir evlilik birden fazla karı-kocayı içeriyorsa, buna poliamory, grup veya birleşik evlilik denilebilir.

Çok eşlilik, bir erkeğe birden fazla eşe izin verilen çoğul evlilik biçimidir. Çok eşliliğe izin veren modern ülkelerde, genellikle çok eşliliğe izin verilen tek biçimdir. Çok eşlilik esas olarak (ancak yalnızca değil) Orta Doğu ve Afrika'nın bazı bölgelerinde uygulanmaktadır; ve genellikle İslam ile ilişkilendirilir, ancak İslam'da çok eşliliği gerçekleştirmek için yerine getirilmesi gereken belirli koşullar vardır (Dekker vd., 2002).

Poliandri, bir kadının aynı anda iki veya daha fazla kocayı aldığı bir evlilik şeklidir. İki veya daha fazla erkek kardeşin aynı kadınla evli olduğu kardeşçe poliandri, yaygın bir poliandri şeklidir. Poliandri geleneksel olarak Himalaya dağlarının bölgelerinde, Nepal'deki Tibetliler arasında, Çin'in bazı bölgelerinde ve kuzey Hindistan'ın bazı bölgelerinde uygulanıyordu. Poliandri, erkek ölümlerinin yüksek olduğu veya erkeklerin genellikle ailenin geri kalanından önemli bir süre ayrı kalacağı toplumlarda en yaygın olanıdır.

1.1.2. Aile Roller

Fransızcadan kökenini alan "rol" kelimesi, bir işte veya bir durumda kişinin üstüne düşen görev anlamını taşımaktadır (TDK). Aileyi oluşturan bireyler birtakım

rollere sahiptir. Yetişkin çiftler, evlilik birlikteliği kararı alarak ve kurdukları aileye çocukların dahil olması ile yeni roller üstlenirler. Ebeveynlerin sahip oldukları bu rollerin en önemli işlevi yetiştirdikleri çocukların toplumsal hayata hazır bireyler olmasını sağlamaktır. Buna göre aile rollerinin aile için sağlayacağı görevler şu şekildedir (Özdemir, 2002):

- Biyolojik görev,
- Ekonomik görev,
- Koruyuculuk görevi,
- Psikolojik görev,
- Eğitim görevi,
- Dini görev,
- Boş zamanları değerlendirme görevi,
- Prestij sağlama görevi

Aile içinde ebeveynlerin sahip olduğu anne babalık rolleri çocuklara uygun sınırları koymak, çocukların sosyal hayata hazırlanmasını sağlamak gibi işlevlere sahiptir. Bunun yanı sıra çiftlerin birbirleri için karı kocalık rolleri de söz konusudur. Eşlerin birbirleri ile kurdukları ilişkide bu rol söz konusu iken, çocukları ile kurdukları ilişkide anne babalık rolleri devreye girmektedir.

Kişiler çocuk sahibi olacaklarını öğrendikleri andan itibaren anne baba rollerine adapte olmaya çalışırlar. Daha önce sahip olmadıkları bu rol farklı duyguları da beraberinde getirebilmektedir. Anne baba rolü kişiler için yeni göre ve sorumlulukların habercisidir. Önceleri yalnızca kendilerinden ve ilişkilerindeki rollerden sorumlu olan bireyler çocuk sahibi olmakla beraber yeni sorumluluklar üstlenirler. Bu rollerin gereğini yerine getirirken sahip olacakları referans şüphesiz kendi ebeveynlerinden sağladıkları izlenimler olacaktır (Taner, 2014).

Ebeveynlerin çocuk sahibi oldukları andan itibaren bebeğe karşı sergiledikleri davranışlarla anne baba rolleri şekillenmeye başlar. Bebek ve ebeveyni arasındaki ilişkinin güçlenmesi ve ebeveynlerin yeni rollerine daha çabuk adapte olabilmeleri için

bağlanmayı sağlayacak fiziksel temasın gerçekleşmesi gerekmektedir. Bebeğin fiziksel ihtiyaçlarının giderilmesi bu bağı güçlendirecek ilk adımlardır. Erken dönemde bebek ile kurulan iletişim ebeveynlerin aile rollerinin oluşmasını sağlamaktadır. Bu sayede bebek rahim dışındaki hayata alışmaya çalışırken ebeveynler de yeni rollerine alışmaya çalışırlar (Güleşen ve Yıldız, 2013).

Ailedeki rollerin yerine getirilmesi aileyi oluşturan her birey için farklı davranışlar oluşturur. Ebeveynlerin çocuk yetiştirme hakkındaki tutumları ve çocuktan beklentileri aile üyelerinin davranışlarını şekillendirir. Çocuğun olumsuz davranışları konusunda ailenin uyguladığı disiplin yöntemleri, aile ritüelleri, beslenme ve temizlik alışkanlıkları, dini inançlar, yakın akraba ilişkileri gibi birçok değişken aile içindeki rolleri etkilemektedir. Annenin iş hayatına dahil olması ve babanın aile içindeki sorumlulukları ne ölçüde paylaştığı gibi durumlar da aile rolleri üzerinde etkili olan değişkenler arasındadır (Palut, 2008).

1.1.3. Ailede Kadının İşlevi

Bireyin içine doğduğu toplumun sahip olduğu kültür ve inançlar kadın ve erkek rollerinin oluşmasındaki en önemli etkenlerden biridir. Kişinin yaşadığı toplumda cinsiyet rollerine dair sahip olunan beklentiler kişinin nasıl bir kadın veya nasıl bir erkek olacağının belirlenmesinde önemli yer tutmaktadır. Toplumsal cinsiyet rolleri ilk olarak aile hayatı içinde deneyimlenir. Çocuk anne ve babasının sergilediği davranışlarla kadın veya erkek olmaya dair ilk fikirlerini oluşturur. Bu izlenimler zamanla çocuğun cinsiyetine uygun roller sergilemesini sağlar (Akın ve Demirel, 2003).

Yukarıda bahsedilen durum nedeniyle insanlar iki türlü cinsiyete sahip olduğu söylenebilir. İlki biyolojik olarak sahip olduğu cinsiyet, ikincisi ise toplumsal cinsiyettir. Ülkemizde kadınlara atfedilen cinsiyet rolü şefkatli, toparlayıcı, aile içindeki düzeni sağlayan, ev işleri ve çocuk bakımında birincil sorumluluğa sahip olma şeklindedir. Aileye yeni katılan bebeğin fiziksel ve duygusal ihtiyaçlarının karşılanması birincil olarak kadının görevi kabul edilmektedir. Aile içinde kadının sahip olduğu bu işlev çocuğun gözlemi sayesinde nesiller boyunca aktarılmaktadır. Bununla beraber ana akım medyada çocukların sıkça maruz kaldığı reklamlarda da kadınlara atfedilen işlevler

genellikle aile ve çocuk bakımı ile ilgilidir. Örneğin bebek bezi ve temizlik ürünleri reklamlarında başrol genellikle kadınlar olurken araba reklamlarında çoğunlukla erkek oyuncular tercih edilmektedir (Ecevit, 2003).

Kadının aile içindeki işlevinde çağın koşulları gereği zaman içinde bazı değişimler olmuştur. Özellikle endüstri devriminin ardından kadınların çalışma hayatına dahil olması aile içindeki sorumlulukların daha fazla paylaşılmasını gerektirmektedir. Bununla beraber günümüzde hala kadınlar için aile ve çocuk sorumlulukları çalışma hayatı için bazı engeller oluşturabilmektedir (Ecevit, 2003).

1.1.4. Çalışma Hayatı ve Kadın

Tarih boyunca iş gücü içinde hem kadınlar hem de erkekler yer almıştır ancak sanayi devrimi ile beraber iş dünyasında değişen ihtiyaçlar kadınların çalışma yaşamında daha aktif olmasını sağlamıştır. Kurulan büyük fabrikalarda çalışmaya başlayan kadınların görev ve sorumlulukları, aile yaşamındaki rolleri değişim göstermeye başlamıştır. Özellikle fiziksel güce dayalı sektörlerden bilgi ve beceriye dayalı iş gücüne geçilmesi kadınların daha aktif olmalarına olanak tanımıştır. Kadınların iş yaşamındaki varlığı günden güne artış göstermektedir (Yılmaz, Bozkurt ve İzci, 2008).

Ülkemizde kadınların çalışma yaşamındaki varlığı ile ilgili yapılan bir araştırmalar 2012 yılında iş yaşamındaki kadın erkek dengesini %29,5 kadın, %70,5 erkek olarak bildirmiştir. Bu veriye göre iş yaşamında kadın cinsiyet hala erkeklerin gerisinde iken önceki yıllara göre artış göstermiştir (TUIK, 2021).

Yine iş yaşamında kadınların varlığına dair bildirilen bulgulara göre 3-4 yaşlarında çocuğu olan annelerin çalışma oranları son 20 yıl içinde %10 artış göstermiştir. İngiltere’de 1997 senesinde küçük çocuğu olan anne oranı %55,8’den 2017 yılında %65,1’e yükselmiştir (Akt. Fidan ve Özdemir, 2011).

Çalışma yaşamının anne olan kadınlar için en zorlayıcı yanlarından biri mesai saatleridir. Günümüzde aile yaşamındaki düzenden ve çocuğun bakımından birincil olarak sorumlu olan kişinin kadın olması iş yaşamında bazı güçlükler doğurmaktadır.

Bazı anneler bu nedenle yaşayacakları zorlukları düşünerek iş yaşamına dahil olmaktan vazgeçmektedir (Akt. Fidan ve Özdemir, 2011).

Kadınların önceki senelere kıyasla iş yaşamına daha fazla katılım sağlamaları rolleri ve bakış açıları üzerinde de farklılıklar doğurmuştur. Kadının ekonomik anlamda bağımsız olması, ev dışında sorumluluklar alması, üst düzey yönetsel becerileri yerine getirmesi gibi durumlar toplumsal düzende de değişimler sağlamıştır. Kadınların iş yaşamında sağladığı başarılar ve ekonomik özgürlük yetiştirdikleri çocukların da daha sosyal ve yüksek özgüvenli olmalarına olanak sağlamaktadır (Gürsoy vd., 2004).

Kadının çalışma yaşamının katılmasının aile için çeşitli etkileri vardır. Bebek sahibi olduktan sonra çalışmaya devam etmek kadınlar için bazı güçlükler söz konusudur. Annenin gününün büyük bir kısmını işe ayırması ve bebeğin bakımını başkasına devretmesi duygusal yükleri de beraberinde getirebilmektedir. Annelerin çalışma hayatına dönmeleri için zorluk oluşturan durumlar şu şekilde özetlenebilir; kreş sayısının yetersiz oluşu, bebeğe bakım verecek kişilerin eğitimsiz olmaları, bebek bakıcılarının yetkin olmamaları ve aileye ekstra maliyet oluşturmaları, aile büyüklerinin bebeğe bakması durumunda aile içi çatışmaların yaşanması olasılıkları, annenin çalışmaması durumunda ailenin ekonomik zorluk içine girmesi, annenin bebeğin bakımını başkasına devretmesi ile birlikte suçluluk hissetmesi (Sayıl vd., 2009).

1.1.5. Annenin Çalışmasının Çocuğa Etkileri

Annenin çalışma hayatına dahil olması çocuklar üzerinde birçok farklı etki oluşturabilmektedir. Annenin çalışma koşulları, çalışmaya dair motivasyonu, çocukla iletişim, annenin ev işlerinde ne derece destek gördüğü, çocuğa bakım veren kişi veya kişiler gibi birçok değişken çocuk üzerinde etkili olabilmektedir. Ayrıca çocuğun yaşı, mizacı, bakıma ne derece ihtiyaç duyduğu, kardeş sayısı gibi birçok değişken de annenin çalışmasının etkisini değiştirebilmektedir (Razon, 2016).

Çalışan ve çalışmayan annelerin çocuklarının öz bakım düzeyleri karşılaştırıldığında çalışan annelerin çocuklarının bu konuda daha iyi oldukları görülmektedir. Çocuğun öz bakım ihtiyaçlarının erken dönemde anne tarafından karşılanması bir gereklilik iken çocuğun yapabileceği şeylerin anne tarafından

karşılanması gelişimi sekteye uğratabilmektedir. Çalışmayan annelerin çocuğa yönelik bakımı daha fazla sürdürmeleri çocuğun bu konudaki gelişimini sekteye uğratabilmektedir (Razon, 2016).

Annenin çalışması durumunun çocuğu ne düzeyde etkilediğine dair yapılan bazı araştırma bulguları şu şekildedir: Kız çocukları annenin çalışıyor olmasından erkek çocuklarına kıyasla daha fazla fayda görmektedir. Çalışan annelerin kızları eğitime ve çalışmaya dair motive olmakta, akademik anlamda daha fazla başarı elde etmektedir (Tuzcuoğlu, Cengiz ve Küsmüş, 2020).

Annenin çalışması ve çocuğun saldırganlık düzeyine dair bir bulgu ise çalışan annelerin çocuklarının çalışmayan annelerin çocuklarına kıyasla daha saldırgan olduğu yönündedir. Anne ile çocuk arasındaki yetersiz iletişim ve ilginin bu duruma neden olabileceği düşünülmektedir (Tuzcuoğlu, Cengiz ve Küsmüş, 2020).

1.2. Öz Yeterlilik

Kendi kendine sürdürülebilirlik ve kendi kendine yeterlilik, bir kişinin veya kuruluşun diğerlerinden çok az yardıma veya hiç yardıma ihtiyaç duymadığı veya başkalarıyla etkileşime girmediği, örtüşen durumlardır (Yıldırım & Demir, 2017). Kendi kendine yeterlilik, kendi kendine yeterli olmayı gerektirir (ihtiyaçları karşılamak için) ve kendi kendine yeten bir varlık, kendi kendine yeterliliğini süresiz olarak koruyabilir (Laçın vd., 2018). Bu devletler, kişisel veya kolektif özerklik türlerini temsil eder. Kendi kendine yeten bir ekonomi, dış dünyayla çok az ticaret gerektiren veya hiç ticaret gerektirmeyen ve otarşi olarak adlandırılan bir ekonomidir (Bakan vd., 2017).

1.2.1. Öz Yeterlilik Boyutları

Kendi kendine sürdürülebilirlik, kendi kendine yeten bireylerin ürettiğinden başka hiçbir şeyin tüketilmediği sürdürülebilir bir yaşam biçimidir (Benoit vd., 2018). Kuzey Amerika'da kendi kendine yeterlilik girişimlerinin örnekleri arasında basit yaşam, yiyecek depolama, çiftlik evi, şebekeden bağımsız, hayatta kalma, DIY etiği ve araziye dönüş hareketi sayılabilir.

Kendi kendine sürdürülebilirliği sağlayan veya destekleyen uygulamalar arasında özerk bina, permakültür, sürdürülebilir tarım ve yenilenebilir enerji yer alır. Bu terim aynı zamanda, örneğin kendi gıdasını yetiştirmek veya devlet sübvansiyonlarından ekonomik olarak bağımsız olmak gibi kendi kendini idame ettirmenin sınırlı biçimlerine de uygulanır. Bir elektrik tesisatının kendi kendine sürdürülebilirliği, şebekeden bağımsız olma derecesini ölçer ve doğrudan veya depolamadan sonra yerel olarak tüketilen yerel olarak üretilen enerji miktarı ile toplam tüketim arasındaki oran olarak tanımlanır (Biasutti & Concina, 2018).

Bir sistem, bağımsız çabayla kendini koruyabiliyorsa, kendi kendini idame ettirir (veya kendi kendine yeterlidir). Sistemin kendi kendine sürdürülebilirliği, sistemin dış destek olmadan kendini sürdürebilme derecesi ve sistemin kendi kendini idame ettirdiği zamanın oranına bağlıdır.

Kendi kendine sürdürülebilirlik, "ilitelerden" biri olarak kabul edilir ve sürdürülebilirlik ve kullanılabilirlik ile yakından ilişkilidir (Türkoğlu vd., 2017). İktisat literatüründe kendi kendini idame ettirebilme niteliğine sahip bir sisteme otarşi de denilmektedir.

1.2.2. Öz Yeterliğin Kaynakları

Öz-yeterlik, kavramı ilk öneren psikolog Albert Bandura'ya göre, bir kişinin sahip olduğu becerilere ve karşılaştığı koşullara dayalı olarak belirli bir durumla ne kadar iyi veya kötü başa çıkabileceğine dair kişisel bir yargıdır.

Öz yeterlilik, insan çabasının her alanını etkiler (Webb-Williams, 2018). Bir kişinin durumları etkileme gücüne ilişkin sahip olduğu inançları belirleyerek, Öz Yeterlik, hem bir kişinin zorluklarla yetkin bir şekilde yüzleşmek zorunda olduğu gücü hem de bir kişinin yapması muhtemel seçimleri güçlü bir şekilde etkiler (Lent vd., 2017). Bu etkiler, sağlık, eğitim ve tarım gibi yatırım davranışları açısından özellikle belirgin ve zorlayıcıdır.

Güçlü bir öz yeterlilik duygusu, insan başarısını ve kişisel refahı teşvik eder. Öz yeterliliği yüksek olan bir kişi, zorlukları, kaçınılması gereken tehditlerden ziyade, üstesinden gelinmesi gereken şeyler olarak görür. Bu insanlar başarısızlıktan daha hızlı

kurtulabilirler ve başarısızlığı çaba eksikliğine bağlamaları daha olasıdır. Tehdit edici durumlara onları kontrol edebileceklerine inanarak yaklaşırlar. Bu şeyler, daha düşük stres seviyeleri ve depresyona karşı daha düşük bir savunmasızlık ile ilişkilendirilmiştir.

Buna karşılık, düşük öz-yeterlik duygusuna sahip kişiler, zor görevleri kişisel tehditler olarak görürler ve onlardan çekinirler. Zor görevler, sahip olduklarından çok eksik oldukları becerilere bakmalarına neden olur. Bir başarısızlıktan sonra kendi yeteneklerine olan inançlarını kaybetmeleri kolaydır. Düşük öz yeterlilik, daha yüksek stres ve depresyon seviyeleriyle ilişkilendirilebilir (Sheu vd., 2018).

Psikolog Albert Bandura, öz yeterliliği, kişinin belirli durumlarda başarılı olma veya bir görevi yerine getirme yeteneğine olan inancı olarak tanımlamıştır. Kişinin öz yeterlilik duygusu, kişinin hedeflere, görevlere ve zorluklara nasıl yaklaştığı konusunda önemli bir rol oynayabilir. Bandura'nın kişilik gelişiminde gözlemsel öğrenme ve sosyal deneyimin rolünü vurgulayan sosyal bilişsel teorisinin merkezinde öz-yeterlik teorisi yer alır. Sosyal bilişsel teorideki temel kavram, bireyin sosyal davranışları ve bilişsel süreçleri de dahil olmak üzere hemen her durumdaki eylem ve tepkilerinin, bireyin başkalarında gözlemlediği eylemlerden etkilenmesidir. Öz-yeterlik, dış deneyimlerden ve kendilik algısından geliştirildiğinden ve birçok olayın sonucunu belirlemede etkili olduğundan, sosyal bilişsel kuramın önemli bir yönüdür (Byars-Winston vd., 2017). Öz yeterlilik, dış sosyal faktörlerin kişisel algısını temsil eder. Bandura'nın teorisine göre, öz yeterliliği yüksek olan insanlar, yani iyi performans gösterebileceklerine inananlar, zor görevleri kaçınılması gereken bir şey değil, üstesinden gelinmesi gereken bir şey olarak görme olasılıkları daha yüksektir.

1.2.3. Öz Yeterlilik İnançların Gelişimi

Sosyal öğrenme teorisi, yalnızca veya öncelikle bir sosyal grup içinde geliştirilen becerilerin kazanılmasını tanımlar. Sosyal öğrenme, bireylerin gruplar içindeki dinamik etkileşimlerde nasıl başarılı veya başarısız olduklarına bağlıdır ve bireysel duygusal ve pratik becerilerin yanı sıra doğru benlik algısı ve başkalarını kabul etmeyi teşvik eder. Bu teoriye göre insanlar birbirlerinden gözlem, taklit ve modelleme yoluyla öğrenirler (Granziera & Perera, 2019). Öz-yeterlik, bireyin bir grup ortamında hangi becerileri

sunabileceği konusundaki anlayışını yansıtır. Benlik kavramı teorisi, bu izlenimlerin nasıl organize edildiğine ve yaşam boyunca nasıl aktif olduklarına odaklanarak, insanların dış kaynaklardan aldıkları ipuçlarından kendi varlıklarını nasıl algıladıklarını ve yorumladıklarını açıklamaya çalışır. Başarılar ve başarısızlıklar, insanların kendilerini ve başkalarıyla ilişkilerini nasıl görmeyi öğrendikleriyle yakından ilişkilidir. Bu teori, benlik kavramını öğrenilmiş (yani doğumda mevcut olmayan) olarak tanımlar; organize (kendine uygulandığı şekilde); ve dinamik (yani, sürekli değişen ve belirli bir yaşta sabitlenmemiş).

Yükleme teorisi, insanların olayları nasıl ilişkilendirdiği ve bu inançların benlik algısı ile nasıl etkileşime girdiğine odaklanır. Atıf teorisi, nedenin üç ana unsurunu tanımlar:

Lokus, algılanan nedenin yeridir. Odak içsel ise (eğilimsel), benlik saygısı ve öz-yeterlik duyguları başarı ile artacak ve başarısızlıkla azalacaktır (Klassen & Klassen, 2018).

Kararlılık, nedenin zaman içinde statik veya dinamik olarak algılanıp algılanmadığını tanımlar. Beklentiler ve hedeflerle yakından ilişkilidir, çünkü insanlar başarısızlıklarını bir görevin zorluğu gibi sabit faktörlere bağladıklarında, gelecekte o görevde başarısız olmayı bekleyeceklerdir (Hajovsky vd., 2020).

Kontrol edilebilirlik, bir kişinin aktif olarak nedenin kontrolünde olduğunu hissedip hissetmediğini tanımlar (Alessandri vd., 2018). Kişinin kontrol edemeyeceğini düşündüğü bir görevde başarısız olması, aşağılanma, utanç ve/veya öfke duygularına yol açabilir.

1.2.4. Ebeveyn Öz Yeterliliği ve Etkileri

Öz-yeterlik, kısaca SWE, bir kişinin kendi yeterlilikleri temelinde istenen eylemleri başarılı bir şekilde gerçekleştirebilme beklentisini tanımlar. Fark yaratmaya ve zor durumlarda bile bağımsız hareket edebilmeye inanan bir kişinin SWE'si yüksektir (Albanese vd., 2019). Terim, 1970'lerde Kanadalı psikolog Albert Bandura tarafından geliştirildi. SWE'nin bir bileşeni, dış koşullar, diğer insanlar, tesadüf, şans ve diğer

kontrol edilemeyen faktörleri nedensel olarak düşünmek yerine, bir kişi olarak nesneler ve dünya üzerinde hedeflenen bir etkiye sahip olabileceği varsayımıdır.

Bazı psikologlar, öz yeterlik beklentisinin doğal bir insan ihtiyacı olduğuna inanırlar. Psikolojik araştırmalarda, öz-yeterliğin genelleştirilmiş ve çeşitli eyleme özgü beklentileri (sigarayı bırakmak veya bir kalabalığın önünde özgürce konuşabilmek gibi) arasında da bir ayrım yapılır. Araştırmalar, kendi yeterliliklerine güçlü bir inancı olan kişilerin, görevleri tamamlamada daha fazla dayanıklılığa, kaygı bozukluklarına ve depresyona karşı daha düşük duyarlılığa ve eğitim ve profesyonel yaşamda daha fazla tanınmaya sahip olduklarını göstermektedir. SWE ve eylem sonuçlarının genellikle döngüsel bir etkisi vardır: Yüksek bir SWE, kişinin kendi üzerinde yüksek taleplere yol açmasına neden olur, bu nedenle kişi oldukça zorlu, zor zorluklar arar. Bu zorluklarla başa çıkmak, kişinin kendi SWE'sinde bir onay veya artışa yol açar. Locke ve Latham (1990, 1991) bu döngüsel etkiyi benimsemiş ve onu “yüksek performans döngüsü” olarak adlandırılan sürece aktarmıştır. Yazarlar, hedef belirleme veya belirleme ile elde edilen performans arasında bir bağlantı olup olmadığını inceler.

Sosyal bilişsel öğrenme teorisi; Bandura, sosyal-bilişsel öğrenme teorisinin bir parçası olarak, 1970'lerde bir kişinin öz-yeterlik beklentilerini etkileyebilecek dört farklı kaynak olduğunu varsaydı.

Kendi başarı duygusu; Zor bir durumla başa çıkmadaki başarı, kişinin kendi yeteneklerine olan inancını güçlendirir - kişi gelecekte de bu tür durumlarda ustalaşmak için kendine güvenir - başarısızlıklar ise kişinin kendi yeterliliği hakkında şüphe duymasına ve gelecekte benzer durumlardan kaçınmasına yol açabilir. Bununla birlikte, öz yeterliliğin başarı veya başarısızlık deneyimlerinden bu şekilde etkilenmesi için, kişinin bu deneyimleri kendi yeteneklerine atfetmesi (yani, bunları içsel ve istikrarlı bir şekilde atfetmesi) gerekir. Öz yeterlilik beklentisi yüksek olan kişiler, bireysel aksiliklere rağmen hayal kırıklığına karşı daha yüksek bir tolerans gösterdi.

Yardımcısı deneyimi; Başkaları sizinkine benzer yeteneklere sahip bir görevde ustalaşırsa, bunları yapmak için kendinize güvenmeniz daha olasıdır (Peacock-Chambers vd., 2017). Öte yandan, bu tür insanların başarısızlığı moral bozucudur. Şu geçerlidir: Gözlenen kişiyle benzerlik ne kadar fazlaysa, rol modelinin etkisi o kadar güçlüdür.

Sözlü teşvik; Belirli bir durumla başa çıkmak için başkaları tarafından iyi cesaretlendirilen ve güvenilen insanlar çaba gösterme eğilimindedir. Kendilerine, başkalarının yeteneklerinden şüphe ettiğinden daha fazla inanıyorlardı. Aynı zamanda, birinden gerçekçi olmayan taleplerde bulunmamak önemlidir. Tekrarlanan başarısızlık durumunda bu oldukça moral bozucu olurdu.

Duygusal heyecan; Yeni bir gereksinim durumuna karşı kendi fizyolojik tepkileriniz, genellikle duruma ve öz yeterliliğe ilişkin kendi değerlendirmenizin temelidir (Fong vd., 2018). Örneğin çarpıntı, terleme, el sıkışma, titreme ve mide bulantısı genellikle gerilim veya korku gibi duygusal tepkilerle ilişkilendirilir. Bu işaretler kolayca zayıflık olarak yorumlanabilir ve kendinden şüphe duyulabilir. Stres tepkilerinde bir azalma, insanların zorluklara daha rahat yaklaşmalarına ve böylece onlarla daha iyi başa çıkmalarına yardımcı olabilir.

Genetik nedenler; Sosyal bilişsel öğrenme teorisinin varsayımlarının aksine, ikiz çalışmaların sonuçları SWE'nin büyük ölçüde genetik olduğunu göstermektedir (Amin vd., 2018). Örneğin, bir ikiz çalışması, 2.600'den fazla ikizi olan 1.300'den fazla ailede anne, baba ve çocuklardan alınan bilgilere dayanarak ergenlerde SWE'nin kalıtımını incelemiştir. SWE'nin altında yatan faktördeki farklılıkların %75'inin genetik faktörlerle açıklanabileceği bulundu.

1.3. Çocukluk Çağı Anksiyetesi

Korku, endişe ve hoş olmayan heyecan gibi tehdit edici olarak algılanan durumlarda kendini ifade eden temel bir duygudur. Tetikleyiciler, fiziksel bütünlük, öz saygı veya öz imaj gibi beklenen tehditler olabilir (Lebowitz vd., 2020). Anormal derecede aşırı olan veya rasyonel olarak gerekçelendirilemeyen korkuya anksiyete bozukluğu denir. Korku terimi, 8. yüzyıldan beri Eski Yüksek Alman öfkesini "sınırlayan" Hint-Avrupa * anghu'dan geliştirilmiştir. Latince angustus veya angustia ile "sıkılık, daralma, sıkıntı" ve angor "boğulma" ile ilgilidir. "Korku" kelimesi İngilizce olarak dışa aktarılmış bir kelime olarak da mevcuttur. Varoluşsal korku gibi bir şey anlamına gelir. Biri "korkuyla dolu" (korku tarafından basılmış) hakkında konuşuyor (Crowe & McKay, 2017). Muhtemelen kelime George Eliot tarafından 1849'da tanıtıldı.

Rainer Krause gibi psikanalistler, korkuyu duygulanımlar arasında sayarlar ve nesneye bağlı belirsiz korku (Latin angor) ile nesneye bağlı, yani hedeflenen korku (Latin timor) arasında ayırım yaparlar (Dodd & Lester, 2021). Ayrıca, durumla ilgili bir duygu korkusu, nispeten istikrarlı kişilik özelliği olan korkudan ayırt edilebilir (Schoneveld vd., 2018). Charles Spielberger'in korku modeline dayalı olarak 1966'dan beri durum korkusu ve sürekli korku olarak anılırlar.

1.3.1. Çocukluk Çağı Anksiyete Bozukluklarının Tarihçesi

Yetişkinlere kıyasla, anksiyete bozukluğu olan çocuklarda fonksiyonel ağların işleyişi hakkında daha az şey bilinmektedir. Literatürdeki bu boşluk, duygudurum ve anksiyete bozukluklarının genellikle çocuklukta başladığı ve giderek artan bir şekilde nörogelişim bozuklukları olarak kavramsallaştırıldığı göz önüne alındığında sorunludur. Anksiyete bozukluğu olan çocuklarda ventral dikkat ağının artan işleyişini desteklemek için yukarıda gözden geçirilen bazı veriler vardır (Aas vd., 2017). Ayrıca, beyin ağlarının gelişimini inceleyen son çalışmalar, klinik popülasyonlardaki değişiklikleri incelemek için bir çerçeve sunmaktadır. Anksiyete bozukluğu için uyumsuz monozygotik ikizler üzerinde yapılan çalışmaları içeren boylamsal araştırmalar, anksiyete bozukluklarındaki ilk kusurların korkuyu, genel bilişsel ağları veya her ikisini algılayan sistemleri içerip içermediğinin ayırt edilmesine yardımcı olabilir.

Anksiyete bozukluklarının patofizyolojisinin merkezi bir özelliğinin, korku uyandıran uyaranlara karşı alışılmadık derecede yüksek bir amigdala tepkisi olduğu iyi bilinmektedir. Fonksiyonel bağlantı çalışmaları, burada açıklanan genel fonksiyonel ağ değişikliklerinin amigdala aşırı reaktivitesi ile nasıl ilişkili olabileceğine dair spekülasyon olmasına rağmen ilk bakış açısı sağlar. Bu ağdaki bölgeler ve amigdala arasındaki artan işlevsel bağlantı ile birlikte ventral dikkat ağının artan işleyişi, aniden ortaya çıkan uyaranlara daha büyük ve potansiyel olarak uyumsuz amigdala tepkileriyle sonuçlanabilir (Poole vd., 2017). Fronto-parietal ağın azalan işleyişi ve bu ağ ile amigdala arasındaki bağlantıdaki değişiklikler, fronto-parietal ağın amigdala aktivitesi üzerinde yeterli yönetici kontrolü sağlama yeteneğinin azalmasına ve dolayısıyla uyumsuz tepkilerin sağlanmasına neden olabilir. Son olarak, varsayılan mod ağının işleyişinin azalması ve bu ağ ile amigdala arasındaki işlevsel bağlantının azalması, korkulu uyaranlara amigdala

tepkilerini değiştirmek için duygu düzenleme stratejilerini kullanma yeteneğinin azalmasına neden olabilir (van Heyningen vd., 2017). Burada açıklanan ağ değişiklikleri ile anksiyete bozuklukları ile ilişkili subkortikal değişiklikler arasındaki ilişkiyi netleştirmek için daha ileri çalışmalara ihtiyaç vardır.

1.3.2. Çocukluk ağı Anksiyete Bozukluklarının Gelişimi

Kaygı durumunda, çocuklar bazen bakıcılarının yokluğunda şiddetli korkular yaşarlar. 7. ve 18. aylar arasında gerçekleşen normal bir gelişim evresidir. Ayrılma sırasında ortaya çıkan korkular, "olağandışı bir ifade, normal yaş grubunun ötesinde anormal bir süre ve bunun sonucunda sosyal işlevlerde önemli sorunlar" meydana gelirse patolojik olarak sınıflandırılır. Ayrılık kaygısı, sıklıkla gelişen bilişsel gelişimin yanı sıra bağlanmanın gelişmesiyle de açıklanır. ocuk, 8. ay civarında nesne kalıcılığının ilk temellerini geliştirir (Schoneveld vd., 2018). Jean Piaget'e göre nesne sürekliliği, bir nesnenin doğrudan algılanmasa bile var olmaya devam ettiğinin bilgisidir. Bu, ayrılık kaygısı geliştirebilmek için bilişsel ön koşul gibi görünüyor. Gelişimin bu aşamasından önce (6-8 ay civarında), ayrılıklar rahatsızlığa neden olur. Ancak yine de bir nesnenin, yani referans kişinin belirli bir eksikliği yoktur.

Ayrılmış durumda, çocuğun güvenlik, korunma, iletişim ve iletişim ihtiyaçları hüsrana uğramış gibi görünmektedir. Bağlanma kuramında, önemli bakıcılardan ayrılma durumunda korkuların oluşması evrimsel bir gereklilik olarak açıklanmaktadır. ocuk için bakıcıya yakınlığın sürdürülmesi varoluşsal, hayati bir öneme sahiptir. Ortaya çıkan korku ve protesto gösterisi hayatta kalmaya hizmet ediyor (Creswell vd., 2017). Korku, her şeyden önce, gelişimsel kökeni koruyucu bir işlevde (savaş ya da kaç tepkisi) yatan gerekli ve normal bir duygudur. Psikiyatrist ve filozof Karl Jaspers, korkuyu "yaygın ve acı verici bir duygu" olarak tanımlar. Korku bir şeye yöneliktir, korku önemsizdir."

Öte yandan, spesifik olmayan bir anksiyete bozukluğunun sınırlandırılması genellikle zordur ve farklı yazarlar tarafından farklı şekilde tanımlanır. Öte yandan, fobinin tanımı ve fobilerin birbirinden ayrılması daha açık ve basittir. Fobiler, belirli nesnelere, canlılara veya durumlara karşı aşırı değer verilen özel korkulardır. Psikanaliz, fobiyi, belirli bir nesne üzerindeki bir i çatışmanın savunması (yerinden edilmesi) olarak

yorumlar. Risk araştırmasının bulgularına göre, korku deneyiminin bozulması, kontrol edilemeyen risk eylemlerine yol açabilecek yetersiz bir korku seviyesinden de oluşabilir (Lebowitz vd., 2020). Ancak aşırı korkuların aksine, genellikle doğrudan psikolojik stres ve dolayısıyla tedavi için motivasyon yoktur.

Volker Faust (1995), "patolojik korkuları" (bir bozukluk anlamında) çeşitli "uygun korkulardan" ayırt etmek için aşağıdaki kriterleri sıralar: tehdit kaynaklarına verilen korku tepkisinin "uygunsuzluğu" (yani gerçek bir tehdit yok) semptomların şiddeti (yüksek korku yoğunluğu ve korkunun uzun süre devam etmesi (sebat etme) gibi)

1.3.3. Çocukluk Çağı ve Genel Olarak Anksiyete Bozukluklarının Sınıflandırılması

Ruhsal bozuklukların sınıflandırılması ve teşhisi, Dünya Sağlık Örgütü'nün (WHO) sınıflandırmasını kullanır (ICD Bölüm V). Korku bir "duygu" olmasına ve ICD-10 modern bir sınıflandırma sistemi olmasına rağmen, anksiyete bozuklukları (panik ataklar ve fobik bozukluklar dahil) burada duygudurum bozuklukları arasında sayılmaz (Muris vd., 2017).

Bunun yerine, agorafobi, sosyal fobiler ve spesifik (izole) fobiler arasında bir ayrımın yapıldığı F4 alt bölümünde (Nevrotik, Stres ve Somatoform Bozukluklar) listelenmiştir. Agorafobide, panik bozukluğu olmayan agorafobi ile panik bozukluğu olan agorafobi arasında bir ayrım daha yapılır. Spesifik fobiler ayrıca aşağıdaki alt tiplere ayrılabilir:

- Hayvan türü (ör. örümcekler, kediler),
- Doğanın kuvvetleri (ör. gök gürültülü fırtınalar, su),
- Kan enjeksiyonu/yaralanma tipi (örn. şırınga ile enjeksiyon),
- Durumsal tip (örneğin uçak, asansör),
- Diğer belirtilmemiş türler.

Zamanla ve tanısal sınıflandırma sistemlerinin daha da geliştirilmesiyle, başlangıçta fobik bozukluklara ait olan bazı bozukluklar daha kesin olarak veya başka bir yerde sınıflandırılmıştır. Örneğin WHO, artık (sanrısız olmayan) dismorfofobi ve

nozofobiye fobik bozukluklar olarak değil, hipokondriyak bozukluklar olarak saymaktadır. Agorafobi ile ilgili farklı bir sınıflandırmayı gerektiren bazı araştırma sonuçları da vardır Aynı zamanda bu klinik tablolarla semptomatik olarak korku ön plandadır.

Prensipte, belirli fobiler akla gelebilecek tüm durumlara veya nesnelere karşı gelişebileceğinden, her fobik bozukluk için özel bir isim, belirli fobiler içinde bile pek kullanışlı değildir (Kodal vd., 2018). Öte yandan, davranış terapisi diğer şeylerin yanı sıra korku uyandıran fobik uyaranlarla yüzleşme ile çalıştığından, tıbbi tedavinin tam olarak tetikleyici fobik uyaranları (ör. örümcekler, asansörler) belgelemesi önemlidir.

Anksiyete bozukluğu olan kişiler genellikle korkuyu en belirgin semptom olarak algılamazlar. Bunun yerine, genellikle baş dönmesi, hızlı kalp atışı, titreme, esneklik azalması veya gastrointestinal şikayetler gibi fiziksel semptomlardan bahseder.

ICD-10'daki bölüm aşağıdaki gibidir:

- Fobik bozukluklar
- Korku: nesnel bir tehlikeye rasyonel bir tepki
- Fobi: Nesnelerden, etkinliklerden veya durumlardan irrasyonel ve abartılı korku

Agorafobi (ICD-10 F40.0): Kalabalıktan, halka açık yerlerden, yalnız seyahat etmekten veya evden uzakta olmaktan korkma veya bunlardan kaçınma. ayrıca: enoklofobi.

Sosyal fobi (ICD-10 F40.1): Dikkatin merkezi olma riski olan sosyal durumlardan korkma veya bunlardan kaçınma, utanma veya utanma korkusu, örneğin paruresis.

Spesifik fobiler (ICD-10 F40.2). Bunlar belirli nesnelere veya durumlara göre ayırt edilebilir:

Hayvan fobileri (zoofobi): örneğin örümcek korkusu (araknofobi), böceklerden (entomofobi), arılardan (apifobi), köpeklerden (sinofobi), yılanlardan (ofidiofobi), sürüngelelerden (yılanlar hariç) (herpetofobi), köpekbalıklarından (elasmofobi), kedilerden korkma (Ailurofobi), benler ve fareler (zemmifobi)

- Durumsal fobiler: uçuş korkusu, yükseklik korkusu, tüneller, asansörler, karanlık

- Doğa fobileri: örneğin gök gürültüsü, su, orman, doğanın güçleri
- Kan görme (kan fobisi), iğne korkusu (tripanofobi), yaralanmalar

Diğer fobik bozukluklar (ICD-10 F40.8)

Fobik bozukluk, tanımlanmamış (ICD-10 F40.9)

Diğer anksiyete bozuklukları

Panik Bozukluğu (ICD-10 F41.0): Belirli bir nesne veya durumla ilgili olmayan spontan anksiyete atakları (Bandelow vd., 2017). Aniden başlarlar, birkaç dakika içinde doruğa ulaşırlar ve en az birkaç dakika sürerler.

Yaygın anksiyete bozukluğu (ICD-10 F41.1): En az altı aylık bir süre boyunca, diğer psikolojik ve fiziksel semptomların eşlik ettiği, günlük olaylar ve problemler hakkında gergin, endişeli ve endişeli yaygın bir korku.

Anksiyete ve depresif bozukluk, karışık (ICD-10 F41.2): Anksiyete ve depresyon aynı anda mevcuttur, biri ya da diğerine baskın gelmeden biraz belirgindir.

- Diğer karma anksiyete bozuklukları (F41.3)
- Diğer spesifik anksiyete bozuklukları (F41.8)
- Anksiyete bozuklukları, tanımlanmamış (F41.9)

Obsesif kompulsif bozukluk

Obsesif-kompulsif bozukluk, obsesif-kompulsif düşünce ve/veya kompulsif davranışlarda kendini gösterir.

Takıntılı düşünceler: çok baskıcı bir etkiye sahip fikirler, görüntüler, dürtüler ("bilinç üzerinde istenmeyen tecavüz")

Kompulsiyonlar: Bir durumdaki rahatsızlığı önlemek için belirli kurallara/ritüellere uyan yinelenen eylemler

- Ağırlıklı olarak obsesif-kompulsif düşünceler veya kafa yorma (F42.0)
- Ağırlıklı olarak zorlayıcı eylemler (zorlayıcı ritüeller) (F42.1)
- Takıntılı düşünceler ve eylemler, karışık (F42.2)

- Diğer obsesif-kompulsif bozukluk (F42.8)
- Obsesif-kompulsif bozukluk, tanımlanmamış (F42.9)

Şiddetli stres ve uyum bozukluklarına tepki

- Akut stres reaksiyonu (F43.0)
- Travma sonrası stres bozukluğu (F43.1)
- Uyum bozukluğu (F43.2)
- Şiddetli egzersize diğer reaksiyon (F43.8)
- Şiddetli egzersize reaksiyon, tanımlanmamış (F43.9)

Teşhisin odak noktası tıbbi veya psikoterapötik tartışmadır (Bandelow vd., 2017). Tanımlanan semptomlara dayanarak, psikiyatrist veya psikolojik psikoterapist, ilk şüpheli tanıyı koyabilir.

Korkunun fiziksel semptomlarını (nefes darlığı ve çarpıntı gibi) organik bir hastalıktan ayırt edebilmek için öncelikle fiziksel bir nedeni dışlamak için ayrıntılı bir tıbbi muayene yapılmalıdır. Bu genellikle laboratuvar ve teknik incelemeler (kan testleri, EKG ve benzeri) gerektirir. Bir ruhsal bozukluk, ancak fiziksel bir hastalık ekarte edildikten sonra teşhis edilmeli ve tedavi planlanmalıdır (Yuan vd., 2018).

Aşağıdaki kriterler bir anksiyete bozukluğu için konuşur:

Korku açıkça duruma uygun değil.

Karşılık gelen korku tepkileri, gerçekler açısından gerekli olandan çok daha uzun sürer.

Belirli korku türü, etkilenenler tarafından açıklanamaz, etkilenemez veya yönetilemez.

Korkular, etkilenenlerin yaşamlarında önemli bozulmalara yol açar.

Korkular yabancılarla teması sınırlar.

Genel semptomlar

- Çarpıntı ve hızlanmış nabız,

- Baş dönmesi, terleme,
- Titreme veya titreme,
- Ağız kuruluğu, ateş basması,
- Dil zorlukları,
- Ek olarak nefes almada güçlük, sıkışma hissi veya göğüs ağrısı,
- Mide bulantısı, kusma veya ishal,
- Ayrıca bilinç bozukluğu, örneğın çılgın hissetmek,
- Şeylerin gerçek olmadığı veya "orada olmadığı" hissi,
- Artık kendi düşünceleriniz üzerinde kontrolünüz olmadığını,
- Uyuşukluk, ölme korkusu, genel yok olma hissi.

Anksiyete bozukluğu olan dört hastadan biri kronik ağrıdan yakınmaktadır.

1.3.4. Çocukluk Çağı Anksiyete Bozukluklarının Tedavisi

Davranışsal terapi genellikle hafif anksiyete bozuklukları için yeterlidir (Creswell vd., 2017). Terapist, çocuğu korkuya neden olan duruma maruz bırakabilir ve durumla başa çıkmasına yardımcı olabilir. Sonuç olarak, çocuk giderek daha duyarsız hale gelir ve daha az korku hisseder. Ebeveynlerde anksiyete bozukluğunun tedavisi de yardımcı olabilir (Wang vd., 2017).

Şiddetli anksiyete bozuklukları için ilaç gerekebilir. Tedavinin ilk aşaması, ilaç tedavisine uzun süre devam edilmesi gerektiğinde genellikle fluoksetin veya sertralin gibi seçici serotonin geri alım inhibitörleri (SSRI'lar) olarak adlandırılan antidepresanlardır. Çoğu çocuk SSRI'ları sorunsuz bir şekilde alır (Silverman vd., 2019). Bununla birlikte, bazı çocuklar karın ağrısı, ishal, uykusuzluk veya kilo alımından şikâyet ederler. Bazıları huzursuz veya daha dürtüsel hale gelir. Antidepresanların, çocuklarda ve ergenlerde (antidepresanlar ve intihar) intihar düşüncesi riskini biraz artırıp artırmadığı tartışıldı (Lebowitz vd., 2020).

İlaç tedavisine yalnızca kısa bir süre için ihtiyaç duyulduğunda (örneğin, bir çocuk tıbbi bir işlem konusunda çok endişeli olduğu için), genellikle bir tür yatıştırıcı olan benzodiazepin kullanılır.

1.4. Anne Öz Yeterliği ve Annenin Çocuğa İlişkin Anksiyete Algısı

Hayatta en önemli ve zorlu süreçlerden biri anneliktir. Bu zorlu süreçte annenin çocukla arasında sağlıklı bir bağ kurması annenin kendini iyi hissetmesine bağlıdır. Ancak aksi bir durumda; örneğin annenin kendine olan inancının azalması, başarısız hissetmesi ve depresyona girmesi gibi olası bir durum karşısında hem çocuk hem de anne bu süreçten olumsuz etkilenir (Meşe, 2013). Bu süreç içerisinde annenin kendine olan inancı, çocuğu nasıl değerlendirdiği ve çocuğa zorluklar karşısında nasıl yardımcı olduğu çocuğun gelişimini büyük ölçüde etkilemektedir. Annenin ebeveyn olarak özyeterliliğindeki düşüklük çocuğun anksiyete düzeyinde artışa sebep olabilmektedir (Büyüktaşkapu, 2012). Literatür incelendiğinde, doğrudan anne özyeterliliği ve annenin çocuğa ilişkin anksiyete algısı arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışma bulunmamakla birlikte anne özyeterliliğinin çocuğa gelişimini etkileyen çalışmaların olduğu görülmektedir. Örneğin, Gözübüyük (2015) çalışmasında 1-3 yaş aralığında çocuğu olan annelerin özyeterlilik algıları, kullandıkları sözel etkileşim uygulamaları ve çocuklarının gelişimleri arasındaki ilişkiyi incelemiş ve özyeterliliği yüksek düzeyde olan annelerin çocuklarının gelişiminin diğer çocuklara göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Öz yeterliliği yüksek olan annelerin, anne-çocuk etkileşim niteliğinin kalitesinin yüksek olduğuna ilişkin başka çalışmalar da (Baş, 2019; Tucker vd., 1998) annenin öz yeterliliğindeki değişiminin çocuğun anksiyetesini etkilediği savını desteklemektedir. Sonuç olarak, literatürde annenin özyeterliliğinin annenin çocuğa ilişkin anksiyete algısıyla ilişkisini açık bir şekilde ortaya koyacak çalışma bulunmasa da anne özyeterliliği ve çocuğun gelişimiyle ilgili çalışmalara göre, annenin özyeterliliğinin düşük olmasının çocuğu olumsuz yönde etkileyeceğini ve annenin çocuğa ilişkin anksiyete algısını yükselteceği sonucuna ulaşılmaktadır.

BÖLÜM 2. YÖNTEM

Bu bölümde, tez araştırmasında kullanılan araştırma modeli, örneklem, veri toplama araçları, işlem ve verilerin analizlerine ilişkin bilgiler verilecektir.

2.1. Araştırma Modeli

Annelerin çalışma durumlarına göre Ebeveyn Öz Yeterliliğini ve Okul Öncesi Çocuklarda Anksiyeteyi değerlendiren bu araştırma İlişkisel Tarama Modelindedir. İlişkisel Tarama Modeli, ikiden ve ikiden fazla değişkenin birlikte değişimlerini, değişim varsa bu değişimin yönünü ve gücünü tespit etmeye çalışan araştırma modelidir.

Çalışmanın verileri bilimsel araştırma tekniklerinden Anket Yöntemi kullanılarak toplanmıştır. Bu yöntemle araştırmanın hedef aldığı gruptan daha fazla kişiye ulaşılarak veri toplamak mümkündür. Diğer araştırma yöntemlerine göre maliyeti düşük, mekân sınırlaması olmayan ve hızlı bir yöntemdir.

2.2. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evreni, İstanbul'da yaşayan ve 3-6 yaş çocuğu olan anneler olarak tanımlanmıştır. Araştırmanın örneklemi ise İstanbul'da yaşayan, 3-6 yaş grubunda okul öncesi kurumda eğitimine devam eden çocuğa sahip, çalışan (yarı ve tam zamanlı) ve çalışmayan eşit sayıda 201 anne oluşturmaktadır. Örneklem yöntemi olarak olasılıklı olmayan örneklem yöntemlerinden amaçsal örneklem yöntemi seçilmiştir. Katılımcılara çevrimiçi ortamda ulaşılmıştır. Çalışma katılımcıları, çalışmaya katılmadan önce araştırmanın amacı, konusu ve kapsamı hakkında bilgilendirilmiş ve açık rızaları alındıktan sonra ölçekleri doldurmuşlardır.

2.3. İşlem

Okulumuz Etik Kurulunun tez çalışmasını onaylamasını takiben Mart 2021-Haziran 2021 tarihleri arasında 0-6 yaş çocuğu olan annelerden çevrimiçi olarak veri

toplama araçlarını doldurmaları istenmiştir. Çalışmaya katılım gönüllülük esasına dayanmakta olup katılımcılara çalışmaya katılmaları karşılığında herhangi bir teşvik verilmemiştir. Çalışmanın verileri bilgisayar ortamında sadece araştırmacıların mail adresleri vasıtasıyla ulaşılabilen şekilde gizlilik esasına uygun depolanmaktadır ve çalışmanın veri toplama işlemi çevrimiçi ortamda gerçekleştirilmiştir. Katılımcılar ölçekleri yaklaşık 15 dakika içerisinde tamamlamışlardır. Katılımcıların hepsinden veriler toplandıktan sonra çalışmanın istatistik analizleri yapılarak raporlanmıştır.

2.4. Veri Toplama Araçları

Bu bölümde tez araştırmasında kullanılan Sosyodemografik Form, Ebeveyn Öz Yeterlilik Ölçeği ve Okul Öncesi Çocuklarda Anksiyete Ölçeği tanıtılacaktır.

2.4.1. Sosyodemografik Form

Katılımcıların ebeveyn öz yeterliliğini ve çocuklarının anksiyetesini etkileyebilecek demografik değişkenleri saptayabilmek için yapılan literatür taraması belirlenen yaş, eğitim durumu, medeni durum, çalışma durumu, çocuğun cinsiyeti, çocuğun yaşı, çocuk sayısı ve doğum sonrası işe başlama zamanlarını içeren Sosyodemografik Form araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.

Kişisel bilgiler katılımcılardan istenirken, soruların araştırmanın amacına uygun olmaları ve araştırma etiğine uygun olması önceliklendirilmiştir.

2.4.2. Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlilik Ölçeği

Berkeley Ebeveyn öz yeterliliğini Ölçeği Holloway ve diğerleri (2019) tarafından geliştirilmiş olup ölçeğin Türkçe geçerlik güvenirlik çalışmasını Yıldız ve diğerleri (2020) yapmıştır. Ölçek 6'lı likert tipi yapıda olup toplam 18 sorudan oluşmaktadır. Ölçeğin her maddesi, Hiç Güvenmiyorum = 0 ve Tamamen Güveniyorum = 5 olarak puanlanmaktadır.

Ölçeğin Ebeveynliğe Özgü Stratejiler ve Çocuğa Kazandırılacaklar diye iki farklı alt boyut bulunmaktadır. Ebeveynliğe Özgü Stratejiler ilk 7 maddeden ve Çocuğa Kazandırılacaklar ise 8-18. Maddeler arasında yer almaktadır. Ölçekte ters madde bulunmamakla birlikte Ebeveynliğe Özgü Stratejiler alt boyutundan minimum 0 ve maksimum 35 puan alınabilir. Çocuğa Kazandırılacaklar alt boyutundan alınacak puan ise minimum 0 ve maksimum 55'tir. Ölçeğin sadece iki alt boyutu olup ölçek için toplam puan hesaplanmamaktadır, alt boyutlar iki ayrı ölçek gibi değerlendirilmektedirler. Ölçek alt boyutlarından alınan yüksek puanlar Ebeveynliğe Özgü Stratejilerin daha olumlu ve Çocuğa Kazandırılacakların daha fazla olduğunu göstermektedir.

Ölçeğin toplam puan Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı 0.91, test-tekrar test kararlılık katsayısı ise 0.67 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin psikometrik özellikleri yeterli olup okul öncesi çocuğu olan ebeveynlerin öz yeterliliğinin belirlenmesinde güvenilir bir ölçme aracı olarak kullanılabileceğini göstermektedir. Araştırmamızda ölçeğin kullanımı için araştırmacılardan izin alınmıştır.

2.4.3. Okul Öncesi Çocuklarda Anksiyete Ölçeği

Okul Öncesi Çocuklarda Anksiyete Ölçeği, Spence ve Rapee (1999) tarafından geliştirilmiş olup ölçeğin orijinal adı penceChildren'sAnxietyScale (SCAS) olup 2001 yılında ölçek revize edilmiştir. Okul Öncesi Çocuklarda Anksiyete Ölçeği Uğraş ve ark (2017) tarafından gerçekleştirilmiştir. Ölçek, toplam 29 sorudan oluşan 5'li likert (0= hiç doğru değil, 4=çoğu zaman doğru) tipi ölçektir. Geliştirilen ölçekte ters madde bulunmamaktadır. Ölçek, temel bakım veren tarafından çocuğun davranışları göz önüne alınarak puanlanmaktadır.

Ölçekte, Ayrılma Kaygısı Bozukluğu, Toplumsal Kaygı Bozukluğu, Yaygın Kaygı Bozukluğu ve Özgül Fobi alt boyutlarına ait maddeler kendi içlerinde toplanarak her bir alt boyutun puanı hesaplanmaktadır ve ölçeğin bir toplam puanı yoktur. Toplumsal Kaygı Bozukluğu (m. 2, 5, 9, 12, 15, 18 ve 25) boyutundan en az 7 en çok 28 puan, Yaygın Kaygı Bozukluğu (m. 1, 3, 6, 20, 21, 23, 26 ve 27) boyutundan en az 0 en çok 32, Ayrılma Kaygısı Bozukluğu (m. 7, 10, 13, 17 ve 28) boyutundan en az 0 ve en çok 20 ve Özgül Fobi (m. 4, 8, 11, 14, 16, 19, 22, 24 ve 30) en az 0 ve en çok 36 puan

alınabilir. Ölçek alt boyutlarından alınan yüksek puanlar o alt boyut için çocuğun kaygısının o alt boyutta fazla olduğunu göstermektedir.

Ölçeğin güvenirlik çalışmasında tüm ölçek için .93 ve alt boyutlarının güvenirlik katsayısı .84 ile .73 arasında bulunmuştur. Ölçeğin psikometrik özellikleri yeterli olup okul öncesi çocukların anksiyetelerinin belirlenmesinde güvenilir bir ölçme aracı olarak kullanılabileceğini göstermektedir. Araştırmamızda ölçeğin kullanımı için araştırmacılardan izin alınmıştır.

2.5. Verilerin Analizi

Tüm katılımcıların veri toplama araçlarını doldurması sonrası araştırmanın bulguları analiz edilmiştir. Araştırmanın bulguları Sosyal Bilimlerde İstatistik Programı olan IBM SPSS 22 programı kullanılarak analizler tamamlanmıştır. Analizlere başlamadan önce, uygun istatistik testlerinin seçilmeleri için Ebeveyn Öz Yeterlilik Ölçeği ve Okul Öncesi Çocuklarda Anksiyete Ölçeği tüm alt boyutları normallik analizine tabii tutulmuştur. Yapılan Kolmogorov-Smirnov normal dağılım analizi sonucu ölçek alt boyutlarının hiçbirinin normal dağılım varsayımını karşılamadığı tespit edildi. Ölçek analizleri yapılırken bu nedenle parametrik olmayan testler kullanılmıştır.

Ebeveyn Öz Yeterlilik Ölçeği ve Okul Öncesi Çocuklarda Anksiyete Ölçeği alt boyutlarının ilişkisini tespit etmek için Spearman Korelasyon Analizi; iki gruba sahip olan kategorik değişkenler için Mann-Whitney U Testi ve ikiden daha fazla gruba sahip olan kategorik değişkenler için ise Kruskal-Wallis H testi kullanılarak analizler tamamlanmıştır. Kruskal-Wallis testinde gruplar arası fark çıkan analizlerde gruptaki anlamlılığı tespit etmek için ANOVA takip testleri kullanılmıştır.

BÖLÜM 3. BULGULAR

Bu bölümde katılımcılardan elde edilen veriler ışığında çalışmanın istatistik verileri ele alınacaktır. Bu kapsamda öncelikle katılımcıların demografik verileri, ölçeklerin normallik sınamaları, ölçeklerin tanımlayıcı bulguları, gruplar arası analizler ve ölçekler arası korelasyonel ilişki analizleri verilecektir.

3.1 Katılımcılara Ait Tanımlayıcı İstatistikler

Bu bölümde katılımcıların demografik özelliklerine yönelik yüzde ve frekans değerleri verilmiştir.

Çalışmanın tüm katılımcıları 6 yaştan küçük çocuğu olan kadınlardır (n=201). Aşağıdaki tablodaki tüm sorulara bütün katılımcılar yanıt vermiş olup kayıp veri yoktur.

Tablo 1
Katılımcıların Demografik Dağılımları

Yaş	n	%
18-25	19	9,5
26-35	125	62,2
36-45	52	25,9
45+	5	2,5
Medeni Durum		
Evli	187	93,0
Bekar	14	7,0
Eğitim Düzeyi		
İlkokul	6	3,0
Ortaokul	26	12,9
Lise	44	21,9
Ön Lisans	5	2,5
Lisans	98	48,8
Lisansüstü	22	10,9
Çocuk Sayısı		
1	80	39,8
2	92	45,8
3 ve Üstü	29	14,4
Çalışma Durumu		
Çalışmıyorum	110	54,7
Çalışıyorum	91	45,3
Puanlanan Çocuğun Cinsiyeti		
Kız	103	51,2
Erkek	98	48,8
Puanlanan Çocuğun Yaşı		
0-3	69	34,3
4-6	132	65,7

Tablo 1’de katılımcıların demografik dağılımları tablo halinde verilmiştir. Katılımcıların %9,5’u (n=19) 18-25 yaş, %62,2’si (n=125) 26-35 yaş, %25,9’u (n=52) 36-45 yaş ve %2,5’u (n=5) 45 yaş ve üzeridir.

Katılımcıların büyük çoğunluğu olan 187’si evli ve 14’ü ise bekdir. Katılımcıların 110 (%54,7) ’u çalışmazken, 91 (%45,3)’i çalışmaktadır. Katılımcıların çoğunluğu evli bireylerden oluşmaktadır (n=187, %93)

İlkokul mezunu olan 6 (%3), ortaokul mezunu 26 (%12,9), lise mezunu 44 (%21,9), ön lisans mezunu 5 (%2,5), lisans mezunu 98 (%48,8) ve lisansüstü mezunu olan 22 (%10,9) kişi çalışmaya katılmıştır. Bu kategorinin gruplar arası analizi yapılırken ilkököl mezunu olan katılımcılar ortaokul mezunu katılımcılarla; ön lisans mezunu olan katılımcılar ise lisans mezunu olan katılımcılarla her bir kategoriye düşen katılımcı sayısının az olması nedeniyle birleştirilerek analize sokulacaktır.

Katılımcıların %39,8’si (n=80) tek çocuk, %45,8’i (n=92) iki çocuk ve %14,4’ü (n=29) üç ve üzeri çocuk sahibidir. Puanlanan çocukların 103’ü kız ve 98’i erkek çocuktur. Çocukların 69’u 0-3 yaş ve 132’si 4-6 yaş arasındadır.

Tablo 2

Katılımcı Annelerin Doğum Sonrası Çalışmaya Ait Dağılımları

Çocuğunuz doğduktan sonra çalıştınız mı?	n	%
Evet	106	52,7
Hayır	95	47,3
Çocuğunuz doğduktan ne kadar zaman sonra işe başladınız		
0-6 ay	21	10,4
6-12 ay	40	19,9
12-18 ay	16	8
18-24 ay	31	15,4
Çalışmadım	93	46,3

Tablo 2’de katılımcıların doğum sonrası çalışma bilgileri ve doğumdan ne kadar zaman sonra işe başladıkları verilmiştir. Buna göre, 106 katılımcı doğum sonrası çalışmaya başlamışken, 95’i çalışmamaktadır.

Katılımcıların %10,4'ü doğum sonrası ilk altı ayda, %19,9'u ikinci altı aylık dönemde, %8'i 12-18 aylık dönemde ve %15,4'ü 18-24 aylık dönemde çalışmaya başlamıştır.

3.2. Ölçeklere Ait Tanımlayıcı Bilgiler ve Normallik Sınaması

Bu bölümde, ölçeklerin tanımlayıcı (en büyük, en küçük, ortalama ve standart sapma) değerlerine ve normallik sınamalarına yer verilecektir.

Tablo 3
Ölçeklerin Tanımlayıcı Değerleri

		Min	Maks	Ort	S. S.
Ebeveyn Öz Yeterlilik Ölçeği	Ebeveynliğe Özgü Stratejiler	12	35	28,88	4,57
	Çocuğa Kazandırılacaklar	21	55	47,41	6,74
Okul Öncesi Çocuklarda Anksiyete Ölçeği	Toplumsal Kaygı Bzk.	0	43	16,11	10,39
	Yaygın Kaygı Bzk.	0	46	21,56	10,07
	Ayrılma AnksiyetesiBzk.	0	30	12,10	7,89
	Özgül Fobi	1	48	20,06	11,50

Tablo 3'te Ebeveyn Öz Yeterlilik ve Okul Öncesi Çocuklarda Anksiyete Ölçeklerinin minimum ve maksimum değerleriyle, ortalama ve standart sapmalarına ilişkin bilgiler verilmiştir.

EÖYÖ Ebeveynliğe Özgü Stratejiler için alınan en küçük puan 12, en büyük 35, ortalama 28,88 ve standart sapma 4,57'dir. EÖYÖ Çocuğa Kazandırılacaklar için alınan en küçük puan 21, en büyük 55, ortalama 47,41 ve standart sapma 6,74'tür. OÖÇAÖ Toplumsal Kaygı Bozukluğu için alınan en küçük puan 0, en büyük 43, ortalama 16,11 ve standart sapma 10,39'dur. OÖÇAÖ Yaygın Kaygı Bozukluğu için alınan en küçük puan 0, en büyük 46, ortalama 21,56 ve standart sapma 10,07'dir. OÖÇAÖ Ayrılma Anksiyetesi Bozukluğu için alınan en küçük puan 0, en büyük 30, ortalama 12,10 ve

standart sapma 7,89'dur. OÖÇAÖ Özgül Fobi için alınan en küçük puan 1, en büyük 48, ortalama 20,06 ve standart sapma 11,50'dir.

Ölçeklerin Cronbach-Alfa iç tutarlılık katsayılarına bakıldığında, Ebeveyn Öz Yeterlilik Ölçeği iç tutarlılık katsayısı $\alpha=.899$ ve Okul Öncesi Çocuklarda Anksiyete Ölçeği iç tutarlılık katsayısı ise $\alpha=.938$ bulundu.

Tablo 4
Ölçeklerin Normallik Sınamaları

		Basıklık	Çarpıklık	D	p
Ebeveyn Öz Yeterlilik Ölçeği	Ebeveynliğe Özgü Stratejiler	2,14	-5,19	0,94	0,000
	Çocuğa Kazandırılacaklar	7,97	-8,57	0,88	0,000
Okul Öncesi Çocuklarda Anksiyete Ölçeği	Toplumsal Kaygı Bzk.	-1,59	3,09	0,96	0,000
	Yaygın Kaygı Bzk.	-1,81	1,48	0,98	0,018
	Ayrılma AnksiyetesiBzk.	-2,30	1,88	0,96	0,000
	Özgül Fobi	-2,34	1,65	0,97	0,000

Tablo 4'te ölçeklerin normallik sınamaları verilmiştir. Basıklık ve çarpıklık değerleri ile Kolmogorov-Smirnov Normallik analizi sonuçları birlikte değerlendirildiğinde Ölçeklerin hiçbir alt boyutu normal dağılım varsayımlarını karşılamadığından çalışmanın istatistik analizlerinde parametrik olmayan testler kullanılacaktır.

3.3. Ölçeklerin Alt Ölçeklerinin Korelasyon Analizleri

Bu bölümde ölçek alt boyutlarının birbirleri arasındaki ilişkilerin belirlenmesi amacıyla gerçekleştirilen Spearman Korelasyon testine ait bulgular verilmiştir. Aynı zamanda ölçeklerin korelasyon tablosundan faydalanılarak aşağıda verilen H1 hipotezi yanıtlanmıştır.

H1: Annenin öz yeterliliği arttıkça annenin çocuğa ilişkin anksiyete algısı azalır.

H1a: Annenin ebeveynliğe özgü stratejiler boyutundan aldığı puan arttıkça çocuğa ilişkin toplumsal kaygı bozukluğu algısı azalmaktadır.

H1b: Annenin ebeveynliğe özgü stratejiler boyutundan aldığı puan arttıkça çocuğa ilişkin yaygın kaygı bozukluğu algısı azalmaktadır.

H1c: Annenin ebeveynliğe özgü stratejiler boyutundan aldığı puan arttıkça çocuğa ilişkin ayrılma anksiyetisi bozukluğu algısı azalmaktadır.

H1d: Annenin ebeveynliğe özgü stratejiler boyutundan aldığı puan arttıkça çocuğa ilişkin özgül fobi algısı azalmaktadır.

H1e: Annenin çocuğa kazandırılacaklar boyutundan aldığı puan arttıkça çocuğa ilişkin toplumsal kaygı bozukluğu algısı azalmaktadır.

H1f: Annenin çocuğa kazandırılacaklar boyutundan aldığı puan arttıkça çocuğa ilişkin yaygın kaygı bozukluğu algısı azalmaktadır.

H1g: Annenin çocuğa kazandırılacaklar boyutundan aldığı puan arttıkça çocuğa ilişkin ayrılma anksiyetisi bozukluğu algısı azalmaktadır.

H1h: Annenin çocuğa kazandırılacaklar boyutundan aldığı puan arttıkça çocuğa ilişkin özgül fobi algısı azalmaktadır.

Tablo 5
Ölçeklerin Korelasyon Tablosu

Değişken	1	2	3	4	5	6
Ebeveynliğe Özgü Stratejiler	-					
Çocuğa Kazandırılacaklar	,649**	-				
Toplumsal Kaygı Bzk.	-,084	-,190**	-			
Yaygın Kaygı Bzk.	-,152*	-,216**	,704**	-		
Ayrılma AnksiyetesiBzk.	-,114	-,236**	,686**	,621**	-	
Özgül Fobi	-,047	-,150*	,712**	,642**	,691**	-

*p<.05 ** p<.01 n=201

Tablo 5'te ölçeklerin birbirleri arasındaki Spearman Korelasyon Matriksi verilmiştir. Buna göre, EÖYÖ Ebeveynliğe Özgü Stratejiler alt boyutuyla OÖÇAÖ

Yaygın Kaygı Bozukluğu alt boyutu negatif düşük düzeyde($r_s=-.152$) anlamlı korelasyonel ilişkiye sahiptirler ($p<.05$).

EÖYÖ Çocuğa Kazandırılacaklar alt boyutu ile OÖÇAÖ Toplumsal Kaygı Bozukluğu alt boyutu negatif düşük düzeyde($r_s=-.190$); Yaygın Kaygı Bozukluğu alt boyutu negatif düşük düzeyde($r_s=-.216$); Ayrılma Anksiyetesi Bozukluğu alt boyutu negatif düşük düzeyde($r_s=-.236$) ve Özgöl Fobi alt boyutu negatif düşük düzeyde ($r_s=-.150$) anlamlı korelasyonel ilişkiye sahiptirler ($p<.01$).

Elde edilen sonuçlara göre, H1b, H1e, H1f, H1g ve H1h hipotezleri kabul edilirken, H1a, H1c ve H1d hipotezleri reddedilmiştir.

Ölçeklerin her bir boyutu tek başına değerlendirildiğinde ölçeklerden elde edilen toplam puan bir anlam taşımamaktadır. Bu yüzden, korelasyon tablosunda ölçeklerin toplam puanı verilmemiştir.

3.4. Gruplar Arası Analizler

Bu bölümde, ölçeklerin yaş kategorileri, medeni durum, eğitim düzeyi, çocuk sayısı, çocuğun cinsiyeti, çocuğun doğumu sonrası işe başlama zamanı, çalışma durumuna ilişkin Kruskal Wallis H Testi ve Mann Whitney U Testi ile Annenin Çalışma Durumuyla Çocuğun Cinsiyeti, Annenin Çocuk Sayısı ve Eğitim Durumunun Ki-Kare analizlerine yer verilecektir.

3.4.1. Anne Özyeterliliği ve Çocuğa İlişkin Anksiyete Algısının Yaşa Göre Dağılımı

Araştırma Sorusu 1: Annenin öz yeterliliği ve annenin çocuğa ilişkin anksiyete algısı annenin yaşına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Tablo 6**Ölçeklerin Katılımcıların Yaş Kategorilerine Göre Analizleri**

		Yaş	n	Sıra Ort.	H	p	Fark
Ebeveyn Öz Yeterlilik Ölçeği	Ebeveynliğe Özgü Stratejiler	18-25	19	96,26	2,003	0,367	
		26-35	125	97,53			
		36+	57	110,18			
	Çocuğa Kazandırılacaklar	18-25	19	84,50	1,809	0,405	
		26-35	125	101,75			
		36+	57	104,86			
Okul Öncesi Çocuklarda Anksiyete Ölçeği	Toplumsal Kaygı Bzk.	18-25	19	130,68	7,394	0,025*	1>2
		26-35	125	93,87			
		36+	57	106,75			
	Yaygın Kaygı Bzk.	18-25	19	142,21	12,832	0,002*	1>2,3
		26-35	125	92,30			
		36+	57	106,35			
	Ayrılma AnksiyetesiBzk.	18-25	19	148,37	14,295	0,001*	1>2,3
		26-35	125	94,33			
		36+	57	99,84			
	Özgül Fobi	18-25	19	143,39	13,529	0001*	1>2,3
		26-35	125	92,09			
		36+	57	106,40			

Tablo 6'da katılımcıların yaş kategorilerine Kruskal Wallis H test, analizleri verilmiştir. Bunavgöre Ebeveyn Öz Yeterlilik (EÖYÖ) ve Okul Öncesi Çocuklarda Anksiyete Ölçeği (OÖÇAÖ) alt boyutlarının karşılaştırmaları verilmiştir. Yapılan karşılaştırmalara göre, EÖYÖ alt boyutlarında anlamlı farklılık tespit edilememiş olup OÖÇAÖ ise tüm alt boyutlarında anlamlı farklılık tespit edilmiştir. OÖÇAÖ Toplumsal Kaygı alt boyutunda, 18-25 yaşındaki annelerin çocuklarının 26-35 yaşındaki annelerin çocuklarına göre anlamlı derecede daha yüksek puan aldıkları tespit edilmiştir ($H(2)=7,394$; $p<.05$). Aynı ölçeğin Yaygın Kaygı Bozukluğu, Ayrılma Anksiyetesi ve Özgül Fobi alt boyutlarında ise, 18-25 yaşındaki annelerin çocuklarının 26-35 ve 36+ grubuna göre anlamlı derecede daha yüksek puan ortalamasına sahip oldukları tespit edilmiştir ($H(2)=12,832$; $p<.01$; $H(2)=14,295$; $p<.001$; $H(2)=13,529$; $p<.001$).

3.4.2. Anne Özyeterliliği ve Çocuğa İlişkin Anksiyete Algısının Medeni Duruma Göre Dağılımı

Araştırma Sorusu 2: Annenin öz yeterliliği ve annenin çocuğa ilişkin anksiyete algısı annenin medeni durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Tablo 7

Ölçeklerin Katılımcıların Medeni Durumlarına Göre Karşılaştırılması

		Medeni Durum	n	Ort ± S.S.	U	p
Ebeveyn Öz Yeterlilik Ölçeği	Ebeveynliğe Özgü Stratejiler	Evli	187	28,92 ± 4,52	1234	0,720
		Bekar	14	28,36 ± 5,31		
	Çocuğa Kazandırılacaklar	Evli	187	47,53 ± 6,41	1291	0,932
		Bekar	14	45,79 ± 10,42		
Okul Öncesi Çocuklarda Anksiyete Ölçeği	Toplumsal Kaygı Bzk.	Evli	187	15,69 ± 10,1	964,5	0,101
		Bekar	14	21,71 ± 12,8		
	Yaygın Kaygı Bzk.	Evli	187	21,14 ± 9,95	865	0,034*
		Bekar	14	27,14 ± 10,44		
	Ayrılma AnksiyetesiBzk.	Evli	187	11,85 ± 7,77	989,5	0,128
		Bekar	14	15,5 ± 9,08		
	Özgül Fobi	Evli	187	19,76 ± 11,25	1060	0,235
		Bekar	14	24,14 ± 14,37		

Tablo 7’de katılımcı annelerin medeni durumlarına Mann Whitney U testi analizleri verilmiştir. Buna göre EÖYÖ ve OÖÇAÖ alt boyutları gruplar arası karşılaştırmaları verilmiştir. Yapılan analizlere göre, medeni duruma göre tek anlamlı istatistiksel farklılık ve OÖÇAÖ Yaygın Kaygı Bozukluğu alt boyutuna aittir. Buna göre, bekar annelerin çocuklarının yaygın Kaygı Bozukluğu puan ortalamaları evli annelerin çocuklarına göre anlamlı istatistiksel düzeyde daha fazla bulunmuştur (U=865; p<.05). Diğer ölçek altboyutlarında anlamlı istatistiksel farklılık tespit edilememiştir.

3.4.3. Anne Özyeterliliği ve Çocuğa İlişkin Anksiyete Algısının Eğitim Düzeyine Göre Dağılımı

Araştırma Sorusu 3: Annenin öz yeterliliği ve annenin çocuğa ilişkin anksiyete algısı eğitim düzeyine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

Tablo 8
Ölçeklerin Katılımcıların Eğitim Düzeyi Kategorilerine Göre Analizleri

		Eğitim Düzeyi	n	Sıra Ort.	H	p	Fark
Ebeveyn Öz Yeterlilik Ölçeği	Ebeveynliğe Özgü Stratejiler	İlköğretim	32	107,75	,645	0,886	
		Lise	44	97,5			
		Lisans	103	100,01			
		Lisansüstü	22	102,818			
	Çocuğa Kazandırılacaklar	İlköğretim	32	115,422	3,568	0,312	
		Lise	44	101,091			
		Lisans	103	94,7864			
		Lisansüstü	22	108,932			
Okul Öncesi Çocuklarda Anksiyete Ölçeği	Toplumsal Kaygı Bzk.	İlköğretim	32	110,5	8,665	0,034*	2>4
		Lise	44	116,023			
		Lisans	103	97,2039			
		Lisansüstü	22	74,9091			
	Yaygın Kaygı Bzk.	İlköğretim	32	112,141	7,779	0,051	
		Lise	44	116,682			
		Lisans	103	94,7913			
		Lisansüstü	22	82,5			
	Ayrılma AnksiyetesiBzk.	İlköğretim	32	109,703	11,990	0,007*	2>4
		Lise	44	120,432			
		Lisans	103	96,301			
		Lisansüstü	22	71,4773			
	Özgül Fobi	İlköğretim	32	122,172	21,602	0,000*	1,2,3>4
		Lise	44	118,773			
		Lisans	103	96,2087			
		Lisansüstü	22	57,0909			

Tablo 8’de EÖYÖ ve OÖÇAÖ alt boyutlarının eğitim düzeyine göre Kruskal Wallis H Testi karşılaştırmaları verilmiştir. Yapılan analizlere göre, EÖYÖ altboyutlarında anlamlı farklılık tespit edilmemiştir. Bu bulgu araştırma sorusu 3’ü annenin öz yeterliliği ve eğitim durumuna göre değişmez olarak yanıtlar. OÖÇAÖ Toplumsal Kaygı ve Ayrılma Kaygısı alt boyutlarında lise mezunu annelerin

çocuklarının lisansüstü mezunu annelerin çocuklarına göre istatistiksel olarak anlamlı derecede daha yüksek puan ortalamasına sahip oldukları görülmüştür ($H(3)=8,665$; $p<.05$; $H(3)=11,990$; $p<.01$). Özgül Fobi alt boyutunda ise, lisansüstü mezunu annelerin çocuklarının puan ortalamaları diğer gruplara göre anlamlı derecede daha az puan ortalamasına sahiptirler ($H(3)=21,602$; $p<.001$).

3.4.4. Anne Özyeterliliği ve Çocuğa İlişkin Anksiyete Algısının Sahip Olunan Çocuk Sayısına Göre Dağılımı

Araştırma Sorusu 4: Annenin öz yeterliliği ve annenin çocuğa ilişkin anksiyete algısı sahip olunan çocuk sayısına göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

Tablo 9

Ölçeklerin Katılımcıların Sahip Oldukları Çocuk Sayılarına Göre Analizleri

		Çocuk Sayısı	n	Sıra Ort.	H	p
Ebeveyn Öz Yeterlilik Ölçeği	Ebeveynliğe Özgü Stratejiler	Tek Çocuk	80	98,6	1,487	0,475
		İki Çocuk	92	99,3		
		Üç ve Üstü Çocuk	29	113,1		
	Çocuğa Kazandırılacaklar	Tek Çocuk	80	93,4	2,273	0,321
		İki Çocuk	92	105,9		
		Üç ve Üstü Çocuk	29	106,3		
Okul Öncesi Çocuklarda Anksiyete Ölçeği	Toplumsal Kaygı Bzk.	Tek Çocuk	80	100,4	2,163	0,339
		İki Çocuk	92	97,0		
		Üç ve Üstü Çocuk	29	115,2		
	Yaygın Kaygı Bzk.	Tek Çocuk	80	95,3	2,818	0,244
		İki Çocuk	92	101,1		
		Üç ve Üstü Çocuk	29	116,4		
	Ayrılma AnksiyetesiBzk.	Tek Çocuk	80	103,9	1,495	0,474
		İki Çocuk	92	95,9		
		Üç ve Üstü Çocuk	29	109,2		
	Özgül Fobi	Tek Çocuk	80	92,0	3,297	0,192
		İki Çocuk	92	105,9		
		Üç ve Üstü Çocuk	29	110,3		

Tablo 9'da katılımcı annelerin çocuk sayılarına göre EÖYÖ ve OÖÇAÖ alt boyutlarının Kruskal Wallis H Testi karşılaştırmaları verilmiştir. Yapılan istatistik analizlerine göre, ölçeklerin hiçbir alt boyutunda anlamlı istatistiksel farklılık tespit

edilmemiştir ($p>.05$). Bu bulgu, araştırma sorusu 2'yi ebeveyn öz yeterliliği çocuk sayısına göre değişmez olarak yanıtlamaktadır.

3.4.5. Anne Özyeterliği ve Çocuğa İlişkin Anksiyete Algısının Annenin Çalışma Durumuna Göre Dağılımı Annelerin Çalışma Durumu

Tablo 10'dan faydalınalarak aşağıda verilen H2, H2a, H2b, H3 ve H3a hipotezleri yanıtlanmıştır.

H2: Anne özyeterliği annenin çalışma durumuna göre anlamlı fark göstermektedir.

H2a: Çalışan annelerin ebeveynliğe özgü stratejiler boyutundan aldıkları puanlar çalışmayan annelerin ebeveynliğe özgü stratejiler boyutundan aldıkları puanlaedaha yüksektir.

H2b: Çalışmayan annelerin çocuğa kazandırılacaklar boyutundan aldıkları puanlar çalışan annelerin çocuğa kazandırılacaklar boyutundan aldıkları puanlardan daha düşüktür.

H3: Annenin çocuğuna ilişkin anksiyete algısı annenin çalışma durumuna göre anlamlı fark göstermektedir.

H3a: Çalışan annelerin çocuklarına ilişkin özgül fobi algısı puanları çalışmayan annelerin çocuklarına ilişkin özgül fobi algısı puanlarından daha yüksektir.

Tablo 10**Katılımcı Annelerin Çalışma Durumlarına Göre Analizler**

		Çalışma Durumu	n	Ort ± S.S	U	p
Ebeveyn Öz Yeterlilik Ölçeği	Ebeveynliğe Özgü Stratejiler	Çalışıyor	110	29,55 ± 4,44	4028,0	0,017*
		Çalışmıyor	91	28,08 ± 4,61		
	Çocuğa Kazandırılacaklar	Çalışıyor	110	48,25 ± 6,24	4237,0	0,061
		Çalışmıyor	91	46,41 ± 7,22		
Okul Öncesi Çocuklarda Anksiyete Ölçeği	Toplumsal Kaygı Bzk.	Çalışıyor	110	16,68 ± 10,52	4678,0	0,425
		Çalışmıyor	91	15,42 ± 10,24		
	Yaygın Kaygı Bzk.	Çalışıyor	110	21,97 ± 10,2	4855,5	0,716
		Çalışmıyor	91	21,05 ± 9,95		
	Ayrılma AnksiyetesiBzk.	Çalışıyor	110	12,45 ± 7,86	4692,5	0,446
		Çalışmıyor	91	11,68 ± 7,95		
	Özgül Fobi	Çalışıyor	110	21,86 ± 11,11	3953,0	0,010*
		Çalışmıyor	91	17,89 ± 11,66		

Tablo 10'da katılımcı annelerin şu anki çalışma durumlarına göre EÖYÖ ve OÖÇAÖ alt boyutlarının Mann Whitney U Testi karşılaştırmaları verilmiştir. Buna göre, EÖYÖ, Ebeveynliğe Özgü Stratejiler alt boyutunda çalışan anneler çalışmayan annelere göre istatistiksel olarak daha fazla puan ortalamasına sahiptirler (U=4028; p<.05). OÖÇAÖ Özgül Fobi alt boyutunda çalışan annelerin çocukları çalışmayan annelerin çocuklarına göre istatistiksel olarak anlamlı derecede daha fazla puan ortalamasına sahiptirler (U=3953; p<.05).

3.4.6. Anne Özyeterliliği ve Çocuğa İlişkin Anksiyete Algısının Çocuğun Cinsiyetine Göre Dağılımı

Araştırma Sorusu 5: Annenin öz yeterliliği ve annenin çocuğa ilişkin anksiyete algısı çocuğun cinsiyetine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

Tablo 11**Puanlanan Çocuğun Cinsiyetine Göre Analizler**

		Çocuğun Cinsiyeti	n	Ort ± S.S	U	p
Ebeveyn Öz Yeterlilik Ölçeği	Ebeveynliğe Özgü Stratejiler	Kız	103	29,03 ± 4,65	4767,0	0,496
		Erkek	98	28,72 ± 4,49		
	Çocuğa Kazandırılacaklar	Kız	103	47,99 ± 6,47	4551,0	0,228
		Erkek	98	46,81 ± 7		
Okul Öncesi Çocuklarda Anksiyete Ölçeği	Toplumsal Kaygı Bzk.	Kız	103	17,57 ± 10,58	4235,5	0,049*
		Erkek	98	14,57 ± 10,01		
	Yaygın Kaygı Bzk.	Kız	103	23,26 ± 10,2	4074,0	0,018*
		Erkek	98	19,77 ± 9,66		
	Ayrılma AnksiyetesiBzk.	Kız	103	12,55 ± 7,57	4628,5	0,310
		Erkek	98	11,63 ± 8,24		
	Özgül Fobi	Kız	103	22,88 ± 11,25	3583,0	0,000*
		Erkek	98	17,1 ± 11,07		

Tablo 11’de puanlanan çocuğun cinsiyetine göre EÖYÖ ve OÖÇAÖMann Whitney U Testi karşılaştırmaları verilmiştir. Yapılan analizler sonucunda Ebeveyn Öz Yeterlilik Ölçeği alt boyutlarında puanlanan çocuğun cinsiyetine göre anlamlı istatistiksel farklılık tespit edilmemiştir. OÖÇAÖ Toplumsal Kaygı Bozukluğu, Ayrılma Anksiyetesi Bozukluğu ve Özgül Fobi alt boyutlarında ise puanlanan çocuğun kız olması durumunda erkek çocuklara göre daha fazla puan ortalamasına sahip oldukları tespit edilmiştir (U=4235,5; p<.05, U=4074; p<.05, U=3583;p<.001). Ayrılma Anksiyetesi alt boyutunda ise puanlanan çocuğun cinsiyetine göre anlamlı istatistiksel farklılık tespit edilmemiştir (p>.05).

Tablo 11 araştırma sorusu 5’i çocuğun cinsiyeti ebeveyn öz yeterliliğini etkilemez olarak yanıtlar.

3.4.7. Anne Özyeterliliği ve Çocuğa İlişkin Anksiyete Algısının Çocuğun Yaşına Göre Dağılımı

Araştırma Sorusu 6: Annenin öz yeterliliği ve annenin çocuğa ilişkin anksiyete algısı çocuğun yaşına göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

Tablo 12
Puanlanan Çocuğun Yaşına Göre Analizler

		Çocuğun Yaşı	n	Ort ± S.S	U	p
Ebeveyn Öz Yeterlilik Ölçeği	Ebeveynliğe Özgü	0-3 yaş	69	28,25 ± 5,17	4154,0	0,306
	Stratejiler	4-6 yaş	132	29,21 ± 4,2		
	Çocuğa	0-3 yaş	69	45,49 ± 7,26	3290,0	0,001*
	Kazandırılacaklar	4-6 yaş	132	48,42 ± 6,26		
Okul Öncesi Çocuklarda Anksiyete Ölçeği	Toplumsal Kaygı Bzk.	0-3 yaş	69	14,38 ± 11,03	3705,0	0,030*
		4-6 yaş	132	17,02 ± 9,96		
	Yaygın Kaygı Bzk.	0-3 yaş	69	21,14 ± 10,52	4267,0	0,463
		4-6 yaş	132	21,77 ± 9,86		
	Ayrılma AnksiyetesiBzk.	0-3 yaş	69	12,88 ± 8,67	4255,5	0,445
		4-6 yaş	132	11,7 ± 7,46		
	Özgül Fobi	0-3 yaş	69	19,25 ± 12,49	4142,5	0,293
		4-6 yaş	132	20,49 ± 10,98		

Tablo 12’de puanlanan çocuğun yaşına göre EÖYÖ ve OÖÇAÖ Mann Whitney U Testi karşılaştırmaları verilmiştir. Yapılan analizlere göre EÖYÖ Çocuğa Kazandırılacaklar alt boyutunda 4-6 yaş çocuklarının 0-3 yaş çocuklarına göre istatistiksel olarak anlamlı derecede daha fazla puan ortalamasına sahip oldukları tespit edilmiştir (U=3290; p<.01). OÖÇAÖ Toplumsal Kaygı Bozukluğu alt boyutunda 4-6 yaş çocuklarının 0-3 yaş çocuklarına göre istatistiksel olarak anlamlı derecede daha fazla puan ortalamasına sahip oldukları tespit edilmiştir (U=3705; p<.05). Diğer ölçek alt boyutlarında anlamlı farklılık tespit edilmemiştir (p>.05).

3.4.8. Anne Özyeterliliği ve Çocuğa İlişkin Anksiyete Algısının Çocuğun Doğumu Sonrası Annenin Çalışma Durumuna Göre Dağılımı

Araştırma Sorusu 7: Annenin öz yeterliliği ve annenin çocuğa ilişkin anksiyete algısı puanlanan çocuğun doğumundan sonra annenin çalışma durumuna göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

Tablo 13**Puanlanan Çocuğun Doğumundan Sonra Annenin Çalışma Durumuna Göre Analizler**

		D.S. Çalışma	n	Ort ± S.S	U	p
Ebeveyn Öz Yeterlilik Ölçeği	Ebeveynliğe Özgü	Evet	106	28,13 ± 4,68	4013,0	0,013*
	Stratejiler	Hayır	95	29,72 ± 4,31		
	Çocuğa	Evet	106	46,42 ± 7,38	4238,0	0,052
	Kazandırılacaklar	Hayır	95	48,52 ± 5,79		
Okul Öncesi Çocuklarda Anksiyete Ölçeği	Toplumsal Kaygı Bzk.	Evet	106	15,96 ± 10,22	5003,0	0,938
		Hayır	95	16,27 ± 10,63		
	Yaygın Kaygı Bzk.	Evet	106	20,58 ± 9,47	4572,5	0,261
		Hayır	95	22,64 ± 10,65		
	Ayrılma AnksiyetesiBzk.	Evet	106	11,91 ± 7,48	4914,5	0,770
		Hayır	95	12,33 ± 8,37		
	Özgül Fobi	Evet	106	18,95 ± 11,44	4446,0	0,152
		Hayır	95	21,31 ± 11,51		

Tablo 13'te puanlanan çocuğun doğumundan sonra annenin çalışma durumuna göre EÖYÖ ve OÖÇAÖ Mann Whitney U Testi karşılaştırmaları verilmiştir. Yapılan analizlere göre EÖYÖ Ebeveynliğe Özgü Stratejiler alt boyutunda doğumdan sonra çalışmayan annelerin puan ortalamaları çalışan annelere göre istatistiksel olarak anlamlı derecede daha fazla bulunmuştur (U=4013; $p<.05$). Diğer ölçek alt boyutlarında ise anlamlı istatistiksel farklılık tespit edilmemiştir ($p>.05$).

3.4.9. Anne Özyeterliliği ve Çocuğa İlişkin Anksiyete Algısının Annenin Doğum Sonrası İşe Başlama Zamanına Göre Dağılımı

Araştırma Sorusu 8: Annenin öz yeterliliği ve annenin çocuğa ilişkin anksiyete algısı annenin doğum sonrası işe başlama zamanına göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

Tablo 14**Ölçeklerin Katılımcıların Doğum Sonrası İşe Başlama Zamanı Kategorilerine Göre Analizleri**

		Zaman	n	Sıra Ort.	H	p
Ebeveyn Öz Yeterlilik Ölçeği	Ebeveynliğe Özgü Stratejiler	0-6 ay	21	50,4286	1,13	0,77
		6-12 ay	40	52,9125		
		12-18 ay	16	54,9375		
		18-24 ay	31	59,0806		
	Çocuğa Kazandırılacaklar	0-6 ay	21	49,3333	0,897	0,826
		6-12 ay	40	55,25		
		12-18 ay	16	53,5938		
		18-24 ay	31	57,5		
Okul Öncesi Çocuklarda	Toplumsal Kaygı Bzk.	0-6 ay	21	54,1905	7,565	0,056
		6-12 ay	40	46,3375		
		12-18 ay	16	71,5		
		18-24 ay	31	56,4677		
	Yaygın Kaygı Bzk.	0-6 ay	21	55,0238	3,397	0,334
		6-12 ay	40	50,95		
		12-18 ay	16	67,3438		
		18-24 ay	31	52,0968		
	Ayrılma AnksiyetesiBzk.	0-6 ay	21	63,3333	3,866	0,276
		6-12 ay	40	50,3625		
		12-18 ay	16	61,8125		
		18-24 ay	31	50,0806		
	Özgül Fobi	0-6 ay	21	54,119	3,324	0,344
		6-12 ay	40	48,1375		
		12-18 ay	16	62,7188		
		18-24 ay	31	58,7258		

Tablo 14'te katılımcı annelerden doğum sonrası çalışan annelerin işe başlama zamanlarına göre EÖYÖ ve OÖÇAÖ Kruskal Wallis H Testi karşılaştırmaları verilmiştir. Yapılan analizlere göre EÖYÖ ve OÖÇAÖ hiçbir alt boyutunda anlamlı istatistiksel farklılık tespit edilmemiştir ($p>.05$).

3.4.10. Annenin Çalışma Durumu ile Çocuğun Cinsiyeti, Çocuk Sayısı ve Eğitim Düzeyi Arasındaki İlişkiler

Araştırma Sorusu 9: Annenin çalışma durumu ve çocuğun cinsiyetine arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

Araştırma Sorusu 10: Annenin çalışma durumu ve çocuk sayısı arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

Araştırma Sorusu 11: Annenin çalışma durumu ve eğitim düzeyi arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

Tablo 15
Annenin Çalışma Durumuyla Çocuğun Cinsiyeti, Annenin Çocuk Sayısı ve Eğitim Düzeyinin Karşılaştırması

		Annenin Çalışma Durumu			x ²	p	Cramer's V/ OddsRatio
		Çalışıyor	Çalışmıyor	Toplam			
Çocuğun Cinsiyeti	Kız	59 (%53,6)	44 (%48,4)	103 (%51,2)	0,557	0,456	
	Erkek	51 (%100)	47 (%100)	98 (%48,8)			
	Toplam	110 (%100)	91 (%100)	201 (%100)			
Çocuk Sayısı	1	36 (%32,7)	44 (%48,4)	80 (%39,8)	8,403	0,015*	0,204 ^a
	2	52 (%47,3)	40 (%44)	92 (%45,8)			
	3 ve üstü	22 (%20)	7 (%7,7)	29 (%14,4)			
	Toplam	110 (%100)	91 (%100)	201 (%100)			
Eğitim Düzeyi	Lise ve Altı	58 (%52,7)	18 (%19,8)	76 (%37,8)	22,99	0,000*	4,524 ^b
	Lisans ve üstü	52 (%47,3)	73 (%80,2)	125 (%62,2)			
	Toplam	110 (%100)	91 (%100)	201 (%100)			

^a Cramer's V

^b OddsRatio

Tablo 15'te annenin çalışma durumunun, çocuğun cinsiyeti, annenin sahip olduğu çocuk sayısı ve annenin eğitim durumuyla Ki Kare Analizi karşılaştırmaları verilmiştir. Buna göre annenin çalışma durumu ile çocuğun cinsiyeti arasında anlamlı istatistiksel ilişki tespit edilmemiştir ($x^2=0,557$; $p>.05$). Annenin sahip olduğu çocuk sayısı ve çalışma durumu ise istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur, buna göre annenin sahip olduğu çocuk sayısı arttıkça çalışma ihtimali artmaktadır ($x^2(2)=8,403$; $p<.05$). Bulunan bu etki

Cramer's V göz önüne alındığında küçük olarak yorumlanır. Annenin eğitim durumu ve çalışma durumu karşılaştırıldığında anlamlı istatistiksel ilişki bulunmuştur ($\chi^2=22,990$; $p<.001$). Lise ve üstü eğitim seviyesine sahip 0-6 yaş çocuğu olan anneler lise ve altı eğitim seviyesine sahip 0-6 yaş çocuğu olan annelere göre 4,5 kat daha az çalışma eğilimine sahiptirler.

Tablo 15 araştırma sorularından 9, 10 ve 11'e yanıt vermektedir. Annenin çalışması çocuğun cinsiyetine göre değişmediği, annenin sahip olduğu çocuk sayısı arttıkça çalışma ihtimalinin arttığı ve eğitim seviyesi arttıkça annelerin çalışma eğilimlerinin arttığı bulundu.

3.5. Araştırmanın Hipotez Testleri

Bu bölümde, araştırmanın hipotezlerinin test edildiği tablolar üzerinden hipotezlerin durumları hakkında bilgi verilmiştir.

H1: Annenin öz yeterliliği ile annenin çocuğa ilişkin anksiyete algısı arasında anlamlı ilişki vardır.

H1a: Annenin ebeveynliğe özgü stratejiler boyutundan aldığı puan arttıkça çocuğa ilişkin toplumsal kaygı bozukluğu algısı azalmaktadır.

H1b: Annenin ebeveynliğe özgü stratejiler boyutundan aldığı puan arttıkça çocuğa ilişkin yaygın kaygı bozukluğu algısı azalmaktadır.

H1c: Annenin ebeveynliğe özgü stratejiler boyutundan aldığı puan arttıkça çocuğa ilişkin ayrılma anksiyetisi bozukluğu algısı azalmaktadır.

H1d: Annenin ebeveynliğe özgü stratejiler boyutundan aldığı puan arttıkça çocuğa ilişkin özgül fobi algısı azalmaktadır.

H1e: Annenin çocuğa kazandırılacaklar boyutundan aldığı puan arttıkça çocuğa ilişkin toplumsal kaygı bozukluğu algısı azalmaktadır.

H1f: Annenin çocuğa kazandırılacaklar boyutundan aldığı puan arttıkça çocuğa ilişkin yaygın kaygı bozukluğu algısı azalmaktadır.

H1g: Annenin çocuğa kazandırılacaklar boyutundan aldığı puan arttıkça çocuğa ilişkin ayrılma anksiyetisi bozukluğu algısı azalmaktadır.

H1h: Annenin çocuğa kazandırılacaklar boyutundan aldığı puan arttıkça çocuğa ilişkin özgül fobi algısı azalmaktadır.

H2: Anne özyeterliğı annenin çalışma durumuna göre anlamlı fark göstermektedir.

H2a: Çalışan annelerin ebeveynliğe özgü stratejiler boyutundan aldıkları puanlar çalışmayan annelerin ebeveynliğe özgü stratejiler boyutundan aldıkları puanlaedaha yüksektir.

H2b: Çalışmayan annelerin çocuğa kazandırılacaklar boyutundan aldıkları puanlar çalışan annelerin çocuğa kazandırılacaklar boyutundan aldıkları puanlardan daha düşüktür.

H3: Annenin çocuğuna ilişkin anksiyete algısı annenin çalışma durumuna göre anlamlı fark göstermektedir.

H3a: Çalışan annelerin çocuklarına ilişkin özgül fobi algısı puanları çalışmayan annelerin çocuklarına ilişkin özgül fobi algısı puanlarından daha yüksektir.

3.5.1. “Annenin öz yeterliliğı arttıkça annenin çocuğa ilişkin anksiyete algısı azalır.” Hipotezi.

Araştırmanın ilk hipotezini test etmek için Tablo 5'te yer alan korelasyon tablosuna bakıldığında ve H1 hipotezine göre tablo yorumlandığında, EÖYÖ Ebeveynliğe Özgü Stratejilerle Yaygın Kaygı Bozukluğu arasında negatif yönde düşük düzey anlamlı ilişki; EÖYÖ Çocuğa Kazandırılacaklarla OÖÇAÖ tüm alt boyutları arasında negatif yönde düşük düzey anlamlı ilişki bulundu. Bu bulgular çerçevesinde H1b, H1e, H1f, H1g ve H1h hipotezleri kabul edilirken, H1a, H1c ve H1d hipotezleri reddedilmiştir.

3.5.2. Anne özyeterliğı annenin çalışma durumuna göre anlamlı fark göstermektedir.” Hipotezi.

Araştırmanın ikinci hipotezini test etmek için Tablo 10'da yer alan Katılımcı Annenin Çalışma Durumuna Göre Analizlere bakılarak yorumlandığında, EÖYÖ Ebeveynliğe Özgü Stratejiler alt boyutunda çalışan annelerin çalışmayan annelere göre

daha yüksek puan aldıkları görüldü. EÖYÖ Çocuğa Kazandırılacaklar alt boyutunda ise çalışma durumuna göre gruplar arası anlamlı istatistiksel farklılık tespit edilmedi. Bununla birlikte H2 kısmi olarak kabul edilmiştir.

3.5.3. “Çalışan annelerin ebeveynliğe özgü stratejiler boyutundan aldıkları puanlar çalışmayan annelerin ebeveynliğe özgü stratejiler boyutundan aldıkları puanlardan daha yüksektir.” Hipotezi

Araştırmanın ikinci hipotezinin a maddesini test etmek için Tablo 10’da yer alan Katılımcı Annenin Çalışma Durumuna Göre Analizlere bakılarak yorumlandığında, EÖYÖ Ebeveynliğe Özgü Stratejiler alt boyutunda çalışan annelerin çalışmayan annelere göre daha yüksek puan aldıkları görüldü ve bununla birlikte H2a kabul edilmiştir.

3.5.4. “Çalışmayan annelerin çocuğa kazandırılacaklar boyutundan aldıkları puanlar çalışan annelerin çocuğa kazandırılacaklar boyutundan aldıkları puanlardan daha düşüktür.” Hipotezi

Araştırmanın ikinci hipotezinin b maddesini test etmek için Tablo 10’da yer alan Katılımcı Annenin Çalışma Durumuna Göre Analizlere bakılarak yorumlandığında, EÖYÖ Çocuğa Kazandırılacaklar alt boyutunda çalışma durumuna göre gruplar arası anlamlı istatistiksel farklılık tespit edilmedi. Bununla birlikte H2b reddedilmektedir.

3.5.5. “Annenin çocuğuna ilişkin anksiyete algısı annenin çalışma durumuna göre anlamlı fark göstermektedir.” Hipotezi

Araştırmanın üçüncü hipotezini test etmek için Tablo 10’da yer alan Katılımcı Annenin Çalışma Durumuna Göre Analizlere bakılarak yorumlandığında, OÖÇAÖ çalışan annelerin çocuklarının Özgül Fobi alt boyutu çalışmayan annelere göre daha fazla bulundu. OÖÇAÖ’nin diğer alt boyutlarında ise çalışan ve çalışmayan annelerin grupları arasında anlamlı istatistiksel farklılık tespit edilmedi. Bu bulguyla birlikte, H3 kısmi olarak kabul edilmiştir.

3.5.6. “Çalışan annelerin çocuklarına ilişkin özgül fobi algısı puanları çalışmayan annelerin çocuklarına ilişkin özgül fobi algısı puanlarından daha yüksektir.” Hipotezi

Araştırmanın üçüncü hipotezinin a maddesini test etmek için Tablo 10’da yer alan Katılımcı Annenin Çalışma Durumuna Göre Analizlere bakılarak yorumlandığında, OÖÇAÖ çalışan annelerin çocuklarının Özgül Fobi alt boyutu çalışmayan annelere göre daha fazla bulundu. Bu bulguyla birlikte, H3a kabul edilmiştir.

BÖLÜM 4. TARTIŞMA

Bu bölümde, araştırmanın amaçları doğrultusundan uygulanan ölçme araçlarından elde edilen veriler analiz edilerek ulaşılan bulgular tartışılmıştır. Bu doğrultuda, ilk olarak annenin öz yeterliği ile çocuğun anksiyetesi arasındaki ilişkinin belirlenmesine dair bulgular, ikinci olarak, katılımcıların ölçeklerden elde ettikleri puanların sosyodemografik değişkenlere göre anlamlı fark gösterip göstermediğine ilişkin bulgular, üçüncü olarak da annenin özyeterliği ve çalışma durumuna ilişkin bulgular tartışılmıştır.

Anne öz yeterliği ile annenin çocuğa ilişkin anksiyete algısı arasındaki ilişkinin belirlenmesine dair bulguların sonucunda, EÖYÖ'nin alt boyutu olan ebeveynliğe özgü stratejiler boyutu ile OÖÇAÖ'nin alt boyutları olan toplumsal kaygı bozukluğu, ayrılma anksiyetesi bozukluğu ve özgül fobi arasında anlamlı bir ilişki bulunmamışken, ebeveynliğe özgü stratejiler boyutu ile yaygın kaygı bozukluğu arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Buna göre, annelerin ebeveynliğe özgü stratejilerindeki değişimlerin çocukların toplumsal kaygı bozukluğu, ayrılma anksiyetesi bozukluğu ve özgül fobilerinde anlamlı bir değişime sebep olmadığı fakat yaygın kaygı bozukluğunda ise negatif yönde bir değişime neden olduğu ifade edilebilir. Bir başka deyişle, annelerin ebeveynliğe özgü stratejiler puanlarındaki artış durumunda çocukların yaygın kaygı bozukluğu puanlarının azaldığı, annelerin ebeveynliğe özgü stratejiler puanlarındaki azalma durumunda çocukların yaygın kaygı bozukluğu puanlarının arttığı söylenebilir. Ebeveynliğe özgü stratejiler Holloway ve diğerleri (2019) tarafından çocuğun dinlenmesi, çocuğun duygularının anlaşılması, çocuğun önünde duyguların kontrol edilmesi, aşırı tepki vermekten kaçınılması, çocuğa anlatılanların net bir şekilde açıklanması, çocuğun övülmesi ve çocuğun sıkı bir şekilde disiplin edilmesi şeklinde tanımlanmaktadır. Yaygın kaygı bozukluğu ise sürekli, aşırı ve durumla uygun olmayan bir endişe durumu olarak tanımlanmakta ve yaygın kaygı bozukluğu yaşayan bireylerin günlük yaşamlarının olumsuz yönde etkilendiği ifade edilmektedir (Hoge, Ivkovic ve Fricchione, 2012). Her iki kavrama ait tanımlar birlikte değerlendirildiğinde, ebeveynliğe özgü stratejileri yüksek olan bir annenin çocuğunun yaygın kaygı bozukluğu yaşamasının beklenen bir durum olmadığı ifade edilebilir. Bu durum, iki değişken arasında elde edilen negatif yönlü ilişkiyi açıklamaktadır. Literatür incelendiğinde, yaygın kaygı bozukluğunun ebeveyn davranışlarını olumsuz yönde etkilediği birçok çalışma olması

da elde edilen bulguyu desteklemektedir. Örneğin, McClure, Brennan, Hammen ve Le Brocque, 2001) çalışmalarında, yüksek riskli bir ergen örneğinde ebeveyn ve çocuk anksiyete bozuklukları arasındaki ilişkide algılanan ebeveynlik davranışının rolünü araştırmışlardır. Ebeveyn ve çocuk anksiyete bozuklukları arasındaki ilişki incelenmiş ve algılanan ebeveynlik davranışının bu değişkenler arasında aracılık edip etmediğini test edilmiştir. Araştırmanın örneklemini Queensland, Avustralya'daki bir doğum kohortundan seçilen on beş yaşındaki 816 yüksek riskli çocuk oluşturmuştur. Ebeveyn depresyonu ve geliri değişken olarak belirlenmiştir. Annede kaygı bozukluğu, çocuklarda kaygı bozukluklarının varlığını önemli ölçüde yordamış fakat baba anksiyete bozukluğu ile çocuk anksiyete bozukluğu arasındaki anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Anne ve çocuk kaygı bozuklukları arasındaki ilişkide algılanan ebeveynliğin aracı bir rol oynadığına dair bir kanıt elde edilmemiştir. Ayrıca, annenin özyeterliliği azaldıkça çocuklardaki anksiyete düzeyinin arttığı sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırma sonucunda, EÖYÖ'nin alt boyutu olan çocuğa kazandırılacaklar boyutu ile OÖÇAÖ'nin alt boyutları olan toplumsal kaygı bozukluğu, yaygın kaygı bozukluğu, ayrılma anksiyetesi bozukluğu ve özgül fobi arasında negatif yönde anlamlı ilişkiler olduğu belirlenmiştir. Buna göre, çocuğa kazandırılacaklar boyutundan elde edilen puanlardaki değişimlerin toplumsal kaygı bozukluğu, yaygın kaygı bozukluğu, ayrılma anksiyetesi bozukluğu ve özgül fobi boyutlarından elde edilen puanlarda negatif yönde bir değişime neden olduğu ifade edilebilir. Bir başka deyişle, annelerin çocuğa kazandırılacaklar boyutundan elde ettikleri puanlardaki artış durumunda çocukların toplumsal kaygı bozukluğu, yaygın kaygı bozukluğu, ayrılma anksiyetesi bozukluğu ve özgül fobi puanlarının azaldığı, annelerin çocuğa kazandırılacaklar boyutundan elde ettikleri puanlardaki azalma durumunda ise çocukların toplumsal kaygı bozukluğu, yaygın kaygı bozukluğu, ayrılma anksiyetesi bozukluğu ve özgül fobi puanlarının arttığı söylenebilir. Çocuğa kazandırılacaklar Holloway ve diğerleri (2019) tarafından sağlıklı yiyecekler yenmesi, yeterli bir şekilde uyunması, kibar olunması, bir konuda uyarılmadan iyi davranılması, düşüncelerin açık bir şekilde ifade edilebilmesi, kavramların öğrenilmesi, resimli kitaplardan hoşlanılması, işlerin kendi başına yapılabilmesi, diğer çocuklarla birlikte vakit geçirebilmesi, ihtiyaç duyduklarında diğer çocuklara yardım edilmesi ve başkalarının duygularını önemsenmesi şeklinde tanımlanmaktadır. Bir annenin çocuğuna bu özellikleri kazandırmasının çocuğun özgüveninin de ve

yardımseverlik duygularında artışa neden olması beklenir. Literatür incelendiğinde ise özgüveni ve yardımseverlik duyguları artan çocuklarda anksiyetenin azaldığı görülmektedir (Ahmad ve Laroche, 2015; Parçal, 2018). Bu durumda, çocuğa kazandırılacaklar boyutu puanı yükselen bir annenin çocuğunun toplumsal kaygı bozukluğu, yaygın kaygı bozukluğu, ayrılma anksiyetesi bozukluğu ve özgül fobisi puanlarının artması bulgusunun literatürle uyumlu olduğu ifade edilebilir.

Katılımcıların ölçeklerden elde ettikleri puanların sosyodemografik değişkenlere göre anlamlı fark gösterip göstermediğine ilişkin bulgular sonucunda, EÖYÖ'nin alt boyutları olan ebeveynliğe özgü stratejiler ve çocuğa kazandırılacaklar alt boyutlarının annenin yaşına göre anlamlı fark göstermediği belirlenmiştir. Dolayısıyla, ebeveyn öz yeterliliğinin yaşa göre değişmediği söylenebilir. Literatür incelendiğinde, bu araştırmadan elde edilen bulguyu destekler nitelikte bulgulara sahip çalışmalar olduğu görülmektedir. Örneğin, Öztürk ve Giren (2015) çalışmalarında çocuğu okul öncesi eğitim kurumlarında eğitim gören annelerin ebeveyn öz yeterlilikleri ile çocuklarının problem davranışlarını yaş, eğitim durumu, gelir düzeyi ve çocuk sayısı gibi değişkenler açısından incelenmiştir. Araştırmanın evrenini Aksaray il merkezine bağlı anasınıfı ve anaokullarındaki çocuklar ile anneleri oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda, yaş değişiminin annelerin özyeterliliklerinde herhangi bir değişime sebep olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bunun yanında, bu araştırmadan elde edilen bulgudan farklı bulguların elde edildiği çalışmalar (Kıvanç, 2020) olduğu da görülmektedir. Örneğin, Kıvanç (2020) çalışmasında, 24-36 aylık çocuğu olan annelerin özyeterlilik algıları ve çocuk yetiştirme tutumları ile çocuklarının motor gelişimi arasındaki ilişkiyi incelenmiştir. Araştırmanın örneklemini, tabakalı örnekleme yöntemi ile seçilen 200 çocuk ve onların anneleri oluşturmuştur. Araştırma sonucunda, 35 yaşın üstündeki annelerin ebeveyn özyeterlilik algısının 35 yaşın altındaki annelerin ebeveyn özyeterlilik algısından daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırma sonucunda, OÖÇAÖ'nin toplumsal kaygı bozukluğu, yaygın kaygı bozukluğu, ayrılma anksiyetesi bozukluğu ve özgül fobi boyutlarından elde edilen puanların annenin yaşına göre anlamlı fark gösterdiği tespit edilmiştir. Elde edilen bulgu boyutlar açısından incelendiğinde, 18-25 yaş arasındaki annelerin çocuklarına ilişkin toplumsal kaygı bozukluğu algısının 26-35 yaş arasındaki annelerin çocuklarına ilişkin toplumsal kaygı bozukluğu algısından anlamlı bir şekilde yüksek olduğu, 18-25 yaş

arasındaki annelerin çocuklarına ilişkin yaygın kaygı bozukluğu, ayrılma anksiyetesi bozukluğu ve özgül fobileri algısının 26-35 yaş arasındaki ve yaşı 36 ve üzerinde bulunan annelerin çocuklarına ilişkin yaygın kaygı bozukluğu, ayrılma anksiyetesi bozukluğu ve özgül fobile algısından anlamlı bir şekilde yüksek olduğu belirlenmiştir. Tüm alt boyutlar için elde edilen sonuçlar genel olarak değerlendirildiğinde, yaşı 18-25 arasında olan annelerin çocuklarına ilişkin anksiyete algısının diğer yaş gruplarından daha yüksek olduğu ifade edilebilir. Yaşı 18-25 yaş arasından olan annelerin çoğunlukla ilk ve tek çocuklarına sahip olmaları dolayısıyla çocuk gelişimiyle ilgili evreleri ilk defa yaşamaları (Atak vd., 2016) onların çocuklarına ilişkin anksiyete algısının yüksek olmasının sebebi olarak ifade edilebilir.

Araştırma sonucunda, EÖYÖ'nin alt boyutları olan ebeveynliğe özgü stratejiler ve çocuğa kazandırılacaklar alt boyutlarının annenin medeni duruma göre anlamlı fark göstermediği belirlenmiştir. Buna ek olarak, OÖÇAÖ'nin toplumsal kaygı bozukluğu, ayrılma anksiyetesi bozukluğu ve özgül fobi boyutlarından elde edilen puanların annenin medeni duruma göre anlamlı fark göstermediği fakat yaygın kaygı bozukluğuna göre anlamlı fark gösterdiği tespit edilmiştir. Bekâr olan annelerin çocuklarına ilişkin yaygın kaygı bozukluğu algısının daha yüksek olduğu görülmüştür. Bekâr olan annelerin ayrılık sürecinde yaşadıklarının çocuk üzerinde bıraktığı olumsuz etkilerin (Nazlıoğlu, 2019) bekâr olan annelerin çocuklarına ilişkin yaygın kaygı bozukluğu algısının daha yüksek olmasına neden olabileceği ifade edilebilir.

Araştırma sonucunda, EÖYÖ'nin alt boyutları olan ebeveynliğe özgü stratejiler ve çocuğa kazandırılacaklar alt boyutlarının annenin eğitim düzeyine göre anlamlı fark göstermediği belirlenmiştir. Literatür incelendiğinde, bu araştırmadan elde edilen bulguyu destekler nitelikte çalışmalar olduğu görülmektedir. Örneğin, Zembat ve diğerleri (2008) çalışmalarında okul öncesi dönemde çocuğu olan annelerin çocuk yetiştirme tutumları ile ebeveynlik öz yeterlilik algılarının karşılaştırmalı olarak incelemişlerdir. Araştırmanın çalışma grubunu 2013-2014 eğitim öğretim yılında İstanbul'da seçkisiz küme örnekleme yöntemiyle seçilen okul öncesi eğitim kurumuna devam eden ve araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden 94 çocuğun anneleri oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda, annelerin öz yeterliliklerinin eğitim düzeyine göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bunun yanında, bu araştırmadan elde edilen

bulgudan farklı bulguların elde edildiği çalışmalar olduğu da görülmektedir. Örneğin, Dursun ve Bıçakçı (2015) çalışmalarında bir-üç yaş aralığında bebeğe sahip annelerin annelik becerileri öz yeterliliklerini incelenmek, annelik becerileri öz yeterliliklerinde etkili olabilecek etmenleri belirlemek ve elde edilen sonuçlar doğrultusunda annelik becerileri öz yeterliliğini desteklemeye yönelik öneriler sunmak amaçlamışlardır. Çalışmaya Eylül 2013–Haziran 2014 tarihleri arasında İstanbul Bağcılar Eğitim ve Araştırma Hastanesi Çocuk Hastalıkları Polikliniğine başvuran normal gelişim gösteren bir-üç yaş arası bebeklerin anneleri arasından bu çalışmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden 156 anne dâhil edilmiştir. Araştırma sonucunda, eğitim düzeyi yüksek olan annelerin anne öz yeterliliklerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Araştırma sonucunda, OÖÇAÖ'nin yaygın kaygı bozukluğu boyutundan elde edilen puanların annenin eğitim düzeyine göre anlamlı fark göstermediği fakat toplumsal kaygı bozukluğu, ayrılma anksiyetesi bozukluğu ve özgül fobi boyutlarından elde edilen puanların annenin eğitim düzeyine göre anlamlı fark gösterdiği tespit edilmiştir. Elde edilen bulgu boyutlar açısından incelendiğinde, eğitim düzeyi lisansüstü olan annelerin çocuklarına ilişkin toplumsal kaygı bozukluğu ve ayrılma anksiyetesi algısının eğitim düzeyi lise olan annelerin çocuklarına ilişkin toplumsal kaygı bozukluğu ve ayrılma anksiyetesi algısından anlamlı bir şekilde düşük olduğu, eğitim düzeyi lisansüstü olan annelerin çocuklarına ilişkin özgül fobi algısının eğitim düzeyi ilköğretim, lise ve lisans olan annelerin çocuklarına ilişkin özgül fobi algısından anlamlı bir şekilde düşük olduğu belirlenmiştir. Tüm alt boyutlar için elde edilen sonuçlar genel olarak değerlendirildiğinde, eğitim düzeyi lisansüstü olan annelerin çocuklarına ilişkin anksiyete algısının diğer eğitim düzeylerinden daha düşük olduğu ifade edilebilir. Lisans eğitim düzeyine sahip annelerin çocuklarına ilişkin anksiyete algısı daha düşük düzeyde eğitime sahip annelerin çocuklarına ilişkin anksiyete algısından anlamlı bir şekilde düşük bulunmamışken, sadece lisansüstü eğitim düzeyine sahip annelerin çocuklarına ilişkin anksiyete algısının anlamlı bir şekilde düşük bulunması lisansüstü eğitim olarak bir alanda uzmanlaşmanın annenin çocuğuna karşı algısını daha farklı etkilediğini göstermektedir.

Araştırma sonucunda, EÖYÖ'nin alt boyutları olan ebeveynliğe özgü stratejiler ve çocuğa kazandırılacaklar alt boyutlarının annenin çocuk sayısına göre anlamlı fark göstermediği belirlenmiştir. Benzer şekilde, OÖÇAÖ'nin toplumsal kaygı bozukluğu,

yaygın kaygı bozukluğu, ayrılma anksiyetesi bozukluğu ve özgül fobi boyutlarından elde edilen puanların da annenin çocuk sayısına göre anlamlı fark göstermediği tespit edilmiştir. Literatür incelendiğinde, kardeş sayısı arttıkça anksiyete düzeyinin arttığı (Demiriz ve Ulutaş, 2003) görülmesine rağmen, bu araştırmada annenin çocuk sayısı arttıkça çocuklarına ilişkin anksiyete algısının değişmediği görülmektedir. Dolayısıyla, araştırma kapsamında elde edilen bulgu literatürle uyumlu değil gibi gözükse de annenin çocuğa ilişkin anksiyete algısı ve çocuğun kendi durumuna ilişkin anksiyete algısının farklı olması bunun sebebi olarak görülebilir.

Annenin özyeterliği ve çalışma durumuna ilişkin bulgular sonucunda, EÖYÖ'nin alt boyutu olan çocuğa kazandırılacaklar alt boyutunun annenin çalışma durumuna göre anlamlı fark göstermediği fakat ebeveynliğe özgü stratejiler alt boyutunun annenin çalışma durumuna göre anlamlı fark gösterdiği belirlenmiştir. Çalışan annelerin ebeveynliğe özgü stratejilerinin yüksek olması çocuklarıyla az fakat verimli zaman geçirmeleriyle açıklanabilir. Çalışmayan anneler çocuklarıyla birlikte daha fazla zaman geçirdikleri için anne-çocuk ilişkisi yıpranmakta ve bu durum annenin ebeveynliğe özgü stratejilerdeki öz yeterliliğinin azalmasına sebep olabilmektedir. Bununla birlikte, çalışan anneler çalışmayan annelere göre çocuklarıyla daha az zaman geçirmekle beraber, evde bulundukları zamanlarda çocuklarıyla daha fazla ilgilenerek bu eksikliği telafi edebilmektedirler. Özellikle, anne, baba ve çocuğun birlikte olduğu akşam saatlerinde ve hafta sonlarında birlikte vakit geçirilince annenin çalışmasının olumsuz etkisi ortadan kalkmaktadır (Dworetzky, 1990; Crockenberg ve Litman, 1991).

Araştırma sonucunda, OÖÇAÖ'nin toplumsal kaygı bozukluğu, yaygın kaygı bozukluğu ve ayrılma anksiyetesi bozukluğu boyutlarından elde edilen puanların annenin çalışma durumuna göre anlamlı fark göstermediği fakat özgül fobi boyutundan elde edilen puanların annenin çalışma durumuna göre anlamlı fark gösterdiği tespit edilmiştir. Çalışan annelerin çocuklarına ilişkin özgül fobi algısı çalışmayan annelerin çocuklarına ilişkin özgül fobi algısından daha düşük bulunmuştur. Çalışmayan annelerin evde çocuklarıyla birlikte daha çok vakit geçirmeleri anne-çocuk ilişkisinin yıpranmasına neden olabildiğinden (Crockenberg ve Litman, 1991) ötürü çalışmayan annelerin çocuklarına ilişkin özgül fobi algısının daha yüksek olduğu söylenebilir.

Araştırma sonucunda, EÖYÖ'nin alt boyutları olan ebeveynliğe özgü stratejiler ve çocuğa kazandırılacaklar alt boyutlarının çocuğun cinsiyetine göre anlamlı fark göstermediği belirlenmiştir. Literatür incelendiğinde, bu araştırmadan elde edilen bulguyu destekleyen çalışmalar olduğu görülmektedir. Örneğin Balat, Sezer ve Tunçeli, (2014) çalışmalarında okul öncesi eğitim kurumuna devam eden çocukların annelerinin öz yeterlilik ve öfke düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Araştırmanın çalışma grubunu İstanbul ili Anadolu ve Avrupa yakasında okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocuğu olan ve araştırmaya katılmaya gönüllü olan 135 anneden oluşmaktadır. Araştırma sonucunda, annelerin öz yeterliliklerinin çocuğun cinsiyeti ve ailenin gelir durumuna göre farklılık gösterdiği bulunmuştur. Ayrıca annelerin öz yeterlilik düzeyi ile öfke düzeyi arasında öfke kontrol boyutu dışında diğer boyutlarında negatif yönlü anlamlı ilişkiler olduğu tespit edilmiştir. Literatür incelendiğinde bu araştırmadan elde edilen bulgudan farklı bulguların elde edildiği çalışmalar olduğu görülmektedir. Örneğin, Seigny ve Loutzenhiser (2010) çalışmalarında, ebeveynlik öz yeterliliğinin (PSE) psikososyal çocuk uyumunda oynadığı rolü incelemişlerdir. İlk doğan çocukları 18-36 aylık olan toplam 62 birlikte yaşayan çift, PSE, genel öz-yeterlik, depresyon, evlilik doyumu, ebeveynlik stresi, çocuk güçlüğü ve aile işleyişine ilişkin öz bildirim ölçümlerini tamamladı. Babalar için, ebeveynlik stresi ve onların eşleriyle ilişkisel işlevleri (yani evlilik doyumu ve aile işleyişi) öngörülen PSE puanları. Anneler için genel öz yeterlik ve ilişkisel işlevsellik PSE'nin yordayıcısıdır. Literatür incelendiğinde bu araştırmada elde edilen bulgulardan farklı bulguların elde edildiği çalışmaların olduğu da görülmektedir. Örneğin, Kılıçgün (2017) çalışmasında okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden ve 36-66 aylık çocuğu olan annelerin öz yeterlilik durumlarını; sahip olunan annelik rollerine ve bazı demografik değişkenlere göre incelemiştir. Araştırmanın örnekleminde 546 anne yer almıştır. Araştırma sonucundai, anne öz yeterlilik puanları ile annelik rolleri arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu belirlenmiştir. Araştırmanın örneklem grubundaki annelerin öz yeterlilik puanları yükseldikçe annelik rollerinin geleneksellikten uzaklaştığı görülmüştür. Anne öz yeterliğinde sahip olunan çocuğun cinsiyetine, ailedeki çocuk sayısına, çocuğun doğum sırasına ve ailenin gelir durumuna göre anlamlı bir farklılık bulunmazken çocuğun yaşına, çocuğun yetiştirilmesi ile ilgili birincil derecede anneye destek olan kişiye ve aile yapısına göre anlamlı bir farkın olduğu tespit edilmiştir.

Araştırma sonucunda, OÖÇAÖ'nin ayrılma anksiyesi bozukluğu boyutundan elde edilen puanların çocuğun cinsiyetine göre anlamlı fark göstermediği fakat toplumsal kaygı bozukluğu, yaygın kaygı bozukluğu ve özgül fobi boyutlarından elde edilen puanların çocuğun cinsiyetine göre anlamlı fark gösterdiği tespit edilmiştir. Elde edilen bulgu boyutlar açısından incelendiğinde, anlamlı fark elde edilen tüm boyutlarda kız çocuğuna sahip annelerin çocuklarına ilişkin anksiyete algısının daha yüksek olduğu görülmektedir. Literatür incelendiğinde okul öncesi dönemde kız çocuklarının kaygı düzeyinin erkek çocuklardan daha yüksek olduğuna ilişkin bulguların elde edildiği çalışmalar (Costello, Mustillo, Erkanli, Keeler ve Angold, 2003) olması, bu araştırmadan elde edilen bulguyu açıklar niteliktedir.

Araştırma sonucunda, EÖYÖ'nin alt boyutu olan ebeveynliğe özgü stratejiler boyutu puanlanan çocuğun yaşına göre anlamlı fark göstermezken, çocuğa kazandırılacaklar alt boyutunun ise puanlanan çocuğun yaşına göre anlamlı fark gösterdiği belirlenmiştir. 4-6 yaş arasında bulunan çocuğa sahip annelerin çocuğa kazandırılacaklar boyutundan aldıkları puanların ortalamasının 0-3 yaş arası çocuğa sahip annelerin çocuğa kazandırılacaklar boyutundan aldıkları puanların ortalamasından anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Daha önce tanımlanan çocuğa kazandırılacaklar kavramında yer alan ifadeler dikkate alındığında bu özellikleri 4-6 yaş arasında bulunan çocuklara kazandırmanın daha olası olduğu görülmektedir. Bu nedenle, 4-6 yaş arasında çocuğu bulunan annelerin çocuğa kazandırılacaklar boyutundan daha yüksek puan almaları beklenen bir durumdur. Buna ek olarak, OÖÇAÖ'nin, yaygın kaygı bozukluğu, ayrılma anksiyesi bozukluğu ve özgül fobi boyutlarından elde edilen puanların çocuğun yaşına göre anlamlı fark göstermediği fakat toplumsal kaygı bozukluğu boyutundan elde edilen puanların çocuğun yaşına göre anlamlı fark gösterdiği fakat tespit edilmiştir. 4-6 yaş arasında çocuğu bulunan annelerin çocuklarına ilişkin toplumsal kaygı bozukluğu algısının 0-3 yaş arasında çocuğu bulunan annelerin çocuklarına ilişkin toplumsal kaygı bozukluğu algısından anlamlı bir şekilde yüksek olduğu ifade edilebilir.

Araştırma sonucunda, EÖYÖ'nin alt boyutu olan çocuğa kazandırılacaklar alt boyutunun doğumdan sonra annenin çalışma durumuna göre anlamlı fark göstermediği fakat ebeveynliğe özgü stratejiler alt boyutunun doğumdan sonra annenin çalışma durumuna göre anlamlı fark gösterdiği belirlenmiştir. Doğumdan sonra çalışmayan

annelerin ebeveynliğe özgü stratejilerinin doğumdan sonra çalışan annelerin ebeveynliğe özgü stratejilerinden anlamlı bir şekilde yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu araştırma kapsamında daha önce elde edilen çalışan annelerin ebeveynliğe özgü stratejilerinin daha yüksek olduğu bulgusu ile doğumdan sonra çalışmayan annelerin ebeveynliğe özgü stratejilerinin daha yüksek olduğu bulgusunu birlikte ele aldığımızda, çalışan annelerin doğum sırasında oldukça yıprandığı ve doğumdan sonra işe çalışmaya başladıkları takdirde çocuklarıyla yeterince ilgilenemedikleri ve ebeveynliğe özgü stratejilerinde düşüş meydana geldiği sonucuna ulaşılabilir. Ayrıca, gelişimin çok hızlı olduğu 0-3 yaş arasında çocuklar her zamankinden daha fazla sevgi ve ilgiye ihtiyaç duymaktadırlar. Fiziksel ve duygusal anlamda en üst seviyede olan bu ihtiyacın anne tarafından karşılanması önem taşımaktadır. Bu yüzden, uzmanlar tarafından zorunlu olmadıkça bu yıllarda annenin çalışmayıp çocuğuyla ilgililenmesi çocuğun gelişiminin sağlıklı olması açısından önem taşıdığını ifade etmektedirler (Razon, 2011). Bu açıdan, doğumdan sonra çalışan annelerin ebeveynliğe özgü stratejilerinin düşük olması bulgusu literatürle uyumludur. Buna ek olarak, OÖÇAÖ'nin toplumsal kaygı bozukluğu, yaygın kaygı bozukluğu, ayrılma anksiyetesi bozukluğu ve özgül fobi boyutlarından elde edilen puanların annenin doğumdan sonra çalışma durumuna göre anlamlı fark göstermediği tespit edilmiştir.

Araştırma sonucunda, EÖYÖ'nin ebeveynliğe özgü stratejiler ve çocuğa kazandırılacaklar alt boyutlarının doğumdan sonra işe başlama zamanına göre anlamlı fark göstermediği belirlenmiştir. İki boyuttan elde edilen sonuç birlikte değerlendirildiğinde, annelerin öz yeterliğinin işe başlama zamanına göre anlamlı fark göstermediği ifade edilebilir. Annelerin doğum sonrası izin kullanma hakkının olması (Yılmaz, 2020) ve her annenin kendini hazır hissettiğin tekrar işe başlayabilme seçeneğinin olması anne öz yeterliğinin annelerin işe başlama zamanına göre farklılaşması bulgusunu açıklamaktadır. Buna ek olarak, OÖÇAÖ'nin toplumsal kaygı bozukluğu, yaygın kaygı bozukluğu, ayrılma anksiyetesi bozukluğu ve özgül fobi boyutlarından elde edilen puanların doğumdan sonra işe başlama zamanına göre anlamlı fark göstermediği tespit edilmiştir.

Araştırma sonucunda, annenin çalışma durumuyla çocuğun cinsiyeti arasında ilişki bulunmazken, annenin çalışma durumuyla sahip olduğu çocuk sayısı ve eğitim düzeyi arasında ilişki bulunmuştur. Annenin sahip olduğu çocuk sayısı arttıkça çalışma

ihtimalinin arttığı sonucuna ulaşılmıştır. Çocuk sayısı arttıkça ailenin ekonomik açıdan zorlanması ve bunun neticesinde annenin çalışması gerekliliğinin ortaya çıkması (Yurteri, 2011) elde edilen bulgunun sebebi olarak gösterilebilir. Ayrıca, lise ve üzeri eğitim düzeyine sahip ve 0-6 yaş çocuğu olan annelerin lise ve altı eğitim düzeyine sahip 0-6 yaş çocuğu olan annelere göre 4,5 kat daha az çalışma eğilimine sahip oldukları belirlenmiştir. Bu durum, annelerin eğitim düzeyi arttıkça 0-6 yaş arasındaki çocuklarına daha fazla zaman ayırabilmek için çalışmayı tercih etmedikleri şeklinde yorumlanabilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmanın temel amacı çalışan ve çalışmayan annelerin özyeterlilikleri ve çocuklarına ilişkin anksiyete algıları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığının belirlenmesidir. Temel amacın yanında çalışan ve çalışmayan annelerin özyeterlilikleri ve çocuklarına ilişkin anksiyete algılarının sosyodemografik değişkenlere göre anlamlı fark gösterip göstermediği de incelenmiştir. Ayrıca, annenin çalışma durumu ve araştırma kapsamında belirlenen bazı değişkenler arasındaki ilişkiler de incelenmiştir. Bu amaçlar çerçevesinde ulaşılan nicel verilerden elde edilen sonuçlar ilerleyen paragraflarda verilmiştir.

Ebeveynliğe özgü stratejiler ile toplumsal kaygı bozukluğu, ayrılma anksiyetesi bozukluğu ve özgül fobi arasında anlamlı bir ilişki bulunmamışken, ebeveynliğe özgü stratejiler ile yaygın kaygı bozukluğu arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ayrıca, çocuğa kazandırılacaklar boyutu ile toplumsal kaygı bozukluğu, yaygın kaygı bozukluğu, ayrılma anksiyetesi bozukluğu ve özgül fobi arasında negatif yönde anlamlı ilişkiler olduğu belirlenmiştir.

Çalışan ve çalışmayan annelerin özyeterlilikleri ve çocuklarına ilişkin anksiyete algılarının sosyodemografik değişkenlere göre incelenmesi kapsamında ise, yaşı 18-25 arasında olan annelerin çocuklarına ilişkin anksiyete algısının diğer yaş gruplarından daha yüksek olduğu, bekâr olan annelerin çocuklarına ilişkin yaygın kaygı bozukluğu algısının daha yüksek olduğu, eğitim düzeyi lisansüstü olan annelerin çocuklarına ilişkin anksiyete algısının diğer eğitim düzeylerine sahip annelerin yaygın kaygı bozukluğu algısından daha düşük olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Annenin çalışma durumu ve araştırma kapsamında belirlenen bazı değişkenler arasındaki ilişkilerin incelenmesi kapsamında ise çalışan annelerin ebeveynliğe özgü stratejilerinin çalışmayan annelerin ebeveynliğe özgü stratejilerinden daha yüksek olduğu, çalışmayan annelerin çocuklarına ilişkin özgül fobi algısının çalışan annelerin özgül fobi algısından daha yüksek olduğu, kız çocuğuna sahip annelerin çocuklarına ilişkin anksiyete algısının daha yüksek olduğu sonucuna varılmıştır. Buna ek olarak, 4-6 yaş arasında bulunan çocuğa sahip annelerin çocuğa kazandırılacaklar boyutundan aldıkları puanların ortalamasının 0-3 yaş arası çocuğa sahip annelerin çocuğa

kazandırılacaklar boyutundan aldıkları puanların ortalamasından anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu ve 4-6 yaş arasında çocuğu bulunan annelerin çocuklarına ilişkin toplumsal kaygı bozukluğu algısının 0-3 yaş arasında çocuğu bulunan annelerin çocuklarına ilişkin toplumsal kaygı bozukluğu algısından anlamlı bir şekilde yüksek olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır. Ayrıca, doğumdan sonra çalışmayan annelerin ebeveynliğe özgü stratejilerinin doğumdan sonra çalışan annelerin ebeveynliğe özgü stratejilerinden anlamlı bir şekilde yüksek olduğu, annenin sahip olduğu çocuk sayısı arttıkça çalışma ihtimalinin arttığı, lise ve üzeri eğitim düzeyine sahip ve 0-6 yaş çocuğu olan annelerin lise ve altı eğitim düzeyine sahip 0-6 yaş çocuğu olan annelere göre 4,5 kat daha az çalışma eğilimine sahip oldukları sonuçları elde edilmiştir.

Çalışmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda, okul öncesi dönemde çocuğu bulunan annelere, çocuklarının anksiyete düzeyinin azalmasını sağlamak için ebeveynliğe özgü stratejiler tanımı altında sayılan (çocuğun dinlenmesi, çocuğun duygularının anlaşılması, çocuğun önünde duyguların kontrol edilmesi, aşırı tepki vermekten kaçınılması, çocuğa anlatılanların net bir şekilde açıklanması, çocuğun övülmesi ve çocuğun sıkı bir şekilde disiplin edilmesi) özelliklerini geliştirmeleri önerilebilir. Ayrıca, çocuklarına çocuğa kazandırılacaklar başlığı altında sayılan (sağlıklı yiyecekler yenmesi, yeterli bir şekilde uyunması, kibar olunması, bir konuda uyarılmadan iyi davranılması, düşüncelerin açık bir şekilde ifade edilebilmesi, kavramların öğrenilmesi, resimli kitaplardan hoşlanılması, işlerin kendi başına yapılabilmesi, diğer çocuklarla birlikte vakit geçirebilmesi, ihtiyaç duyduklarında diğer çocuklara yardım edilmesi ve başkalarının duygularını önemsenmesi) özellikleri de kazandırmaları tavsiye edilebilir.

Okul öncesi kurumlarda öğretmenlik veya yöneticilik yapan kişilere, 18-25 yaş arasında, boşanmış veya eğitim düzeyi düşük anneye sahip çocukların anksiyete düzeyinin daha fazla olabileceğini dikkate almaları ve çocuklara buna uygun şekilde yaklaşmaları önerilebilir. Buna ek olarak, çalışmayan annelerin ebeveynliğe özgü stratejilerinin daha düşük ve çocuklara ilişkin özgül fobi algılarının daha yüksek olmasından ötürü annesi çalışmayan öğrencileri de anksiyete bakımından dikkatli bir şekilde değerlendirmeleri önerilebilir. Ayrıca, kız çocuğuna sahip annelerinin çocuklarına ilişkin anksiyete algısının daha yüksek olmasından dolayı kız çocuklarına

karşı daha dikkatli olmaları ve kız çocuğu annelerinin anksiyete algılarını düşürmek amacıyla çocukları hakkında düzenli bir şekilde bilgilendirmeleri önerilebilir.

Çalışmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda, okul öncesi dönemde bulunan çocuklarla ilgili araştırma yapan akademisyenlere, annelerin özyeterlilikleri ve çocuklarına ilişkin anksiyete algılarının sosyodemografik değişkenlere göre incelenmesi kapsamında elde edilen sonuçların nedenlerini nitel bir çalışma deseninde incelemeleri önerilebilir. Ayrıca, 0-6 yaş arası çocuklara sahip annelerde eğitim düzeyi yükseldikçe çalışma eğiliminin azalmasının nedenlerini de nitel bir çalışma kapsamında incelemeleri önerilebilir.

KAYNAKÇA

- Aas, M., Henry, C., Bellivier, F., Lajnef, M., Gard, S., Kahn, J. P., ... & Etain, B. (2017). Affective lability mediates the association between childhood trauma and suicide attempts, mixed episodes and co-morbid anxiety disorders in bipolar disorders. *Psychological medicine*, 47(5), 902-912.
- Ahmad, S. N., & Laroche, M. (2015). How Do Expressed Emotions Affect the Helpfulness of a Product Review? Evidence from Reviews Using Latent Semantic Analysis. *International Journal of Electronic Commerce*, 20(1), 76–111. doi:10.1080/10864415.2016.106147
- Aktaş, G. A., & Aydın, A. (2020). Anne bekçiliği ölçeği anne formunun Türkçeye uyarlanması: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Türk Psikoloji Yazıları*, 23(45), 63-77.
- Albanese, A. M., Russo, G. R., & Geller, P. A. (2019). The role of parental self-efficacy in parent and child well-being: A systematic review of associated outcomes. *Child: care, health and development*, 45(3), 333-363.
- Alessandri, G., Perinelli, E., De Longis, E., Schaufeli, W. B., Theodorou, A., Borgogni, L., ... & Cinque, L. (2018). Job burnout: The contribution of emotional stability and emotional self-efficacy beliefs. *Journal of Occupational and Organizational Psychology*, 91(4), 823-851.
- Amin, N. A. L., Tam, W. W., & Shorey, S. (2018). Enhancing first-time parents 'self-efficacy: a systematic review and meta-analysis of universal parent education interventions 'efficacy. *International Journal of Nursing Studies*, 82, 149-162.
- Atak, H. Erten-Tatlı, C., Çokamay, G., Büyükpabuşcu, H., & Çok F. (2016). Yetişkinliğe Geçiş: Türkiye’de Demografik Ölçütler Bağlamında Kuramsal Bir Gözden Geçirme. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 8(3), 204-227. doi:10.18863/pgy.238184

- Bakan, İ., Doğan, İ. F., & YILMAZ, Y. S. (2017). Çalışanlarda mesleki öz yeterlilik algısı ile örgütsel muhalefet ilişkisi. *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 9(2), 54-70.
- Bandelow, B., Michaelis, S., & Wedekind, D. (2017). Treatment of anxiety disorders. *Dialogues in clinical neuroscience*, 19(2), 93.
- Baş, T. (2019). *Annelerin Öz Yeterliklerinin ve 60–72 Aylık Çocuklarıyla Olan Etkileşimlerinin İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Benoit, C., Smith, M., Jansson, M., Magnus, S., Flagg, J., & Maurice, R. (2018). Sex work and three dimensions of self-esteem: self-worth, authenticity and self-efficacy. *Culture, health & sexuality*, 20(1), 69-83.
- Biasutti, M., & Concina, E. (2018). The effective music teacher: the influence of personal, social, and cognitive dimensions on music teacher self-efficacy. *Musicae Scientiae*, 22(2), 264-279.
- Bond, J. S., & Beynon, R. J. (1995). The astacin family of metalloendopeptidases. *Protein Science*, 4(7), 1247-1261.
- Brody, G. H., Flor, D. L. & Gibson, N. M. (1999). Linking maternal efficacy beliefs, developmental goals, parenting practices, and child competence in rural single parent African American families. *Child development*, 70(5), 1197-1208.
- Burçak, A. D. M. (2018). Hücum tedavisi sürecinin engelli çocuğa sahip bireylerin umutsuzluk ve kaygı düzeyleri üzerindeki etkisi. *Türkiye Bütüncül Psikoterapi Dergisi*, 1(1), 193-203.
- Büyüktaşkapı, S. (2012). Annelerin özyeterlilik algıları ile 1-3 yaş arasındaki çocuklarının gelişimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(1), 18-30.

- Byars-Winston, A., Diestelmann, J., Savoy, J. N., & Hoyt, W. T. (2017). Unique effects and moderators of effects of sources on self-efficacy: A model-based meta-analysis. *Journal of Counseling Psychology*, 64(6), 645.
- Chang, Y. C., Yang, Y. C., Tien, C. P., Yang, C. J., & Hsiao, M. (2018). Roles of aldolase family genes in human cancers and diseases. *Trends in Endocrinology & Metabolism*, 29(8), 549-559.
- Çınar, B., & Yenipınar, U. (2019). Turizm rehberliği bölümü öğrencilerinde genel öz yeterlilik algısı, mesleki kaygı ve mesleği yapma niyeti ilişkisi. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 30(3), 153-162.
- Costello, E. J., Mustillo, S., Erkanli, A., Keeler, G., & Angold, A. (2003). Prevalence and Development of Psychiatric Disorders in Childhood and Adolescence. *Archives of General Psychiatry*, 60(8), 837. doi:10.1001/archpsyc.60.8.837
- Cotmore, S. F., Agbandje-McKenna, M., Chiorini, J. A., Mukha, D. V., Pintel, D. J., Qiu, J., ... & Davison, A. J. (2014). The family parvoviridae. *Archives of virology*, 159(5), 1239-1247.
- Creswell, C., Violato, M., Fairbanks, H., White, E., Parkinson, M., Abitabile, G., ... & Cooper, P. J. (2017). Clinical outcomes and cost-effectiveness of brief guided parent-delivered cognitive behavioural therapy and solution-focused brief therapy for treatment of childhood anxiety disorders: a randomised controlled trial. *The Lancet Psychiatry*, 4(7), 529-539.
- Crockenberg, S., ve Litman, C. (1991). Effects of maternal employment on maternal and two-year-old child behavior. *Child Development*, 62 (5), 930-953.
- Crowe, K., & McKay, D. (2017). Efficacy of cognitive-behavioral therapy for childhood anxiety and depression. *Journal of Anxiety Disorders*, 49, 76-87.
- Dekker, J., Rossen, J. W., Büller, H. A., & Einerhand, A. W. (2002). The MUC family: an obituary. *Trends in biochemical sciences*, 27(3), 126-131.

- Demiriz, S. ve Ulutaş, İ. (2003). 9-12 yaş çocuklarının kaygı düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Ege Eğitim Dergisi*, 3(1), 1-9.
- Dodd, H. F., & Lester, K. J. (2021). Adventurous play as a mechanism for reducing risk for childhood anxiety: a conceptual model. *Clinical child and family psychology review*, 1-18.
- Dursun, Ş. S. & Bıçakçı, M. Y. (2015). Bir-üç yaş arası bebeğe sahip annelerin annelik becerilerinde öz yeterliliklerinin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 1(2), 613-628.
- Duvall, E. M. (1957). *Family development*. J. P. Lippincott.
- Dworetzky, J. P. (1996). *Introduction to Child Development* (6. Baskı). USA: Wadsworth Publishing.
- Ericksen, J. A., Yancey, W. L., & Ericksen, E. P. (1979). The division of family roles. *Journal of Marriage and the Family*, 301-313.
- Fong, H. F., Rothman, E. F., Garner, A., Ghazarian, S. R., Morley, D. S., Singerman, A., & Bair-Merritt, M. H. (2018). Association between health literacy and parental self-efficacy among parents of newborn children. *The Journal of pediatrics*, 202, 265-271.
- Geniş, M., Toker, B., & Şakiroğlu, M. (2019). Boşanmanın çocuklara etkisi, çocuğa söylenmesi ve ebeveyn yabancılaşması derleme çalışması. *Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 3(3), 190-199.
- Granziera, H., & Perera, H. N. (2019). Relations among teachers 'self-efficacy beliefs, engagement, and work satisfaction: A social cognitive view. *Contemporary Educational Psychology*, 58, 75-84.
- Hajovsky, D. B., Chesnut, S. R., & Jensen, K. M. (2020). The role of teachers' self-efficacy beliefs in the development of teacher-student relationships. *Journal of School Psychology*, 82, 141-158.

- Hardwig, J. (1990). What about the family?. *Hastings Center Report*, 20(2), 5-10.
- Hatakeyama, S. (2017). TRIM family proteins: roles in autophagy, immunity, and carcinogenesis. *Trends in biochemical sciences*, 42(4), 297-311.
- Hoge, E. A., Ivkovic, A., & Fricchione, G. L. (2012). Generalized anxiety disorder: diagnosis and treatment. *BMJ*, 345 (nov27 2), e7500–e7500. doi:10.1136/bmj.e7500
- Holloway, S. D., Suzuki, S., Kim, S., Nagase, A., Wang, Q., Campbell, E. J., Golshirazi, M., Iwatate, K., & Nishizaka, S. (2019). Development and cross-national validation of a revised version of the Berkeley Parenting Self-efficacy Scale. *Early Childhood Research Quarterly*, 47, 309-320.
- Itahana, Y., & Itahana, K. (2018). Emerging roles of p53 family members in glucose metabolism. *International journal of molecular sciences*, 19(3), 776.
- Kılıçgün, M. Y. (2017). Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların annelerinin öz yeterlilik durumlarının incelenmesi. *Uluslararası Eğitim Yönetimi Forumu EYFOR VIII* içinde (s.1). Ankara, Turkey.
- Kim, C., & Sakamoto, A. (2017). Women's progress for men's gain? Gender-specific changes in the return to education as measured by family standard of living, 1990 to 2009–2011. *Demography*, 54(5), 1743-1772.
- Kırman, A., & Doğan, Ö. Z. C. A. N. (2017). Anne-baba çocuk ilişkileri: bir meta-sentez çalışması. *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 4(1), 28-49.
- Kıvanç, R. (2020). 24-36 aylık çocuğu olan annelerin özyeterlilik algıları ve çocuk yetiştirme tutumları ile çocuğun motor gelişimi arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Klassen, R. M., & Klassen, J. R. (2018). Self-efficacy beliefs of medical students: a critical review. *Perspectives on medical education*, 7(2), 76-82.

- Kodal, A., Fjermestad, K., Bjelland, I., Gjestad, R., Öst, L. G., Bjaastad, J. F., ... & Wergeland, G. J. (2018). Long-term effectiveness of cognitive behavioral therapy for youth with anxiety disorders. *Journal of anxiety disorders*, 53, 58-67.
- Laçın, B. G. D., & Yalçın, İ. (2018). Üniversite öğrencilerinde öz-yeterlilik ve stresle başa çıkma stratejilerinin bilişsel esnekliği yordama düzeyleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34(2), 358-371.
- Lebowitz, E. R., Marin, C., Martino, A., Shimshoni, Y., & Silverman, W. K. (2020). Parent-based treatment as efficacious as cognitive-behavioral therapy for childhood anxiety: A randomized noninferiority study of supportive parenting for anxious childhood emotions. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 59(3), 362-372.
- Lent, R. W., Ireland, G. W., Penn, L. T., Morris, T. R., & Sappington, R. (2017). Sources of self-efficacy and outcome expectations for career exploration and decision-making: A test of the social cognitive model of career self-management. *Journal of vocational behavior*, 99, 107-117.
- McClure, E. B., Brennan, P. A., Hammen, C., & Le Brocque, R. M. (2001). Parental anxiety disorders, child anxiety disorders, and the perceived parent-child relationship in an Australian high-risk sample. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 29(1), 1-10.doi:10.1023/a:1005260311313
- Meşe, Ş. (2013). Engellenmiş annelik: Zihinsel engelli çocukların anneleri. *International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8(12), 841-858.
- Muris, P., Simon, E., Lijphart, H., Bos, A., Hale, W., & Schmeitz, K. (2017). The youth anxiety measure for DSM-5 (YAM-5): development and first psychometric evidence of a new scale for assessing anxiety disorders symptoms of children and adolescents. *Child Psychiatry & Human Development*, 48(1), 1-17.

- Nazlıoğlu, A. G. (2019). *Çocuğun ayrılık kaygısı ile annelerinin kaygı düzeyleri ve ebeveynlik tutumları arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Öztürk, M. & Giren, S. (2015). Annelerin Ebeveynlik Algıları İle Çocukların Problem Davranışlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Journal of Education Faculty*, 17(2), 477-503.
- Parçal, K. F. (2018). *Ergenlerin sosyal anksiyete düzeyleri ile özgüven algıları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Peacock-Chambers, E., Martin, J. T., Necastro, K. A., Cabral, H. J., & Bair-Merritt, M. (2017). The influence of parental self-efficacy and perceived control on the home learning environment of young children. *Academic pediatrics*, 17(2), 176-183.
- Penalosa, F. (1968). Mexican family roles. *Journal of Marriage and the Family*, 680-689.
- Poole, J. C., Dobson, K. S., & Pusch, D. (2017). Anxiety among adults with a history of childhood adversity: Psychological resilience moderates the indirect effect of emotion dysregulation. *Journal of affective disorders*, 217, 144-152.
- Pourahmadi, G. (2019). The success of other organizations (Raising the quality of working life of women employed in the oil industry). *Quarterly Journal of Nursing Management*, 7(4), 21-24.
- Razon, N. (2011). Çalışan anne ve çocuğu. H. Yavuzer içinde, *Ana Baba Okulu* (s. 142-157). Ankara: Remzi Kitabevi.
- Robroek, S. J., Nieboer, D., Järholm, B., & Burdorf, A. (2020). Educational differences in duration of working life and loss of paid employment: working life expectancy in The Netherlands. *Scandinavian Journal of Work, Environment and Health*, 46(1), 77-84.
- Sabbadin, F., Hemsworth, G. R., Ciano, L., Henrissat, B., Dupree, P., Tryfona, T., ... & McQueen-Mason, S. J. (2018). An ancient family of lytic polysaccharide

monooxygenases with roles in arthropod development and biomass digestion. *Nature communications*, 9(1), 1-12.

Schoneveld, E. A., Lichtwarck-Aschoff, A., & Granic, I. (2018). Preventing childhood anxiety disorders: Is an applied game as effective as a cognitive behavioral therapy-based program?. *Prevention Science*, 19(2), 220-232.

Schram, J. L., Solovieva, S., Leinonen, T., Viikari-Juntura, E., Burdorf, A., & Robroek, S. J. (2021). The influence of occupational class and physical workload on working life expectancy among older employees. *Scandinavian Journal of Work, Environment & Health*, 47(1), 5.

Sevigny, P. R. & Loutzenhiser, L. (2010). Predictors of parenting self-efficacy in mothers and fathers of toddlers. *Child: Care, Health and Development*, 36(2), 179-189.

Sheu, H. B., Lent, R. W., Miller, M. J., Penn, L. T., Cusick, M. E., & Truong, N. N. (2018). Sources of self-efficacy and outcome expectations in science, technology, engineering, and mathematics domains: A meta-analysis. *Journal of Vocational Behavior*, 109, 118-136.

Silva, E., & Smart, C. (Eds.). (1998). *The new family?*. Sage.

Silverman, W. K., Marin, C. E., Rey, Y., Kurtines, W. M., Jaccard, J., & Pettit, J. W. (2019). Group-versus parent-involvement CBT for childhood anxiety disorders: Treatment specificity and long-term recovery mediation. *Clinical Psychological Science*, 7(4), 840-855.

Singh, R., Zhang, Y., Wan, M., & Fouad, N. A. (2018). Why do women engineers leave the engineering profession? The roles of work–family conflict, occupational commitment, and perceived organizational support. *Human Resource Management*, 57(4), 901-914.

Stanley, J., Bisaro, D. M., Briddon, R. W., Brown, J. K., Fauquet, C. M., Harrison, B. D., ... & Stenger, D. C. (2005). Family geminiviridae. *Virus taxonomy: eighth report of the International Committee on Taxonomy of Viruses*, 301-326.

- Thorndike, R. L. (1953). Who belongs in the family?. *Psychometrika*, 18(4), 267-276.
- Torre, J. A. D. L., Molina, A. J., Fernández-Villa, T., Artazcoz, L., & Martín, V. (2019). Mental health, family roles and employment status inside and outside the household in Spain. *Gaceta sanitaria*, 33, 235-241.
- Tucker, S., Gross, D., Fogg, L., Delaney, K., & Lapporte, R. (1998). The long-term efficacy of a behavioral parent training intervention for families with 2-year-olds. *Research in Nursing & Health*, 21(3), 199–210. doi:10.1002/(sici)1098-240x(199806)21:3<199::aid-nur3>3.0.co;2-c
- Türkoğlu, M. E., Cansoy, R., & Parlar, H. (2017). Examining relationship between teachers' self-efficacy and job satisfaction. *Universal Journal of Education Research*, 5(5), 765-772.
- Van Heyningen, T., Honikman, S., Myer, L., Onah, M. N., Field, S., & Tomlinson, M. (2017). Prevalence and predictors of anxiety disorders amongst low-income pregnant women in urban South Africa: a cross-sectional study. *Archives of women's mental health*, 20(6), 765-775.
- Walker, G. A. (2019). *Family violence and the women's movement*. University of Toronto Press.
- Wang, Z., Whiteside, S. P., Sim, L., Farah, W., Morrow, A. S., Alsawas, M., ... & Murad, M. H. (2017). Comparative effectiveness and safety of cognitive behavioral therapy and pharmacotherapy for childhood anxiety disorders: a systematic review and meta-analysis. *JAMA pediatrics*, 171(11), 1049-1056.
- Webb-Williams, J. (2018). Science self-efficacy in the primary classroom: Using mixed methods to investigate sources of self-efficacy. *Research in Science Education*, 48(5), 939-961.
- Women's leadership and firm performance: Family versus nonfamily firms. *Journal of Business Ethics*, 153(2), 291-316.

- Yıldırım, F. B., & Demir, A. (2017). Kendini engellemenin yordayıcıları olarak öz saygı, öz anlayış ve akademik özyeterlilik. *Ege Eğitim Dergisi*, 18(2), 676-701.
- Yılmaz, E. E. (2020). Türk iş hukukunda süt izni. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 26(1), 382-399.
- Yuan, S., Zhou, X., Zhang, Y., Zhang, H., Pu, J., Yang, L., ... & Xie, P. (2018). Comparative efficacy and acceptability of bibliotherapy for depression and anxiety disorders in children and adolescents: a meta-analysis of randomized clinical trials. *Neuropsychiatric Disease and Treatment*.
- Yurteri, A. (2011). *Farklı sosyo ekonomik düzeydeki annelerin çocukluk çağı örselenme yaşantıları ile aile hayatı ve çocuk yetiştirme tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Zembat, R., Balat, G. U, Çinko, M., Şengül, L. & Acar, M. (2008). Anasınındaki çocukların ailelerinin öz yeterlilik düzeylerinin incelenmesi. Bekir Ö., Hüseyin Y. ve Hamit C. (Ed.). International Conference of Educational Science içinde (s.2074-2083). Eastern Mediterranean University.

EKLER

Ek 1. Sosyodemografik Bilgi Formu

1. Kaç yaşındasınız? 18-25 () 26-35 () 36-45 () 46 ve üstü ()
2. Medeni durumunuz nedir? Evli () Bekar ()
3. Şu anki çalışma durumunuz nedir? Çalışıyorum () Çalışmıyorum ()
- 4.. Eğitim durumunuz nedir? İlkokul mezunu () Ortaokul mezunu () Lise mezunu () Lisans mezunu () Lisansüstü ()
5. Kaç çocuğunuz var? 1 () 2 () 3 ve daha fazla ()
6. Ölçekte puanlayacağınız çocuğunuzun cinsiyeti nedir? Kız () Erkek ()
7. Ölçekte puanlayacağınız çocuğunuzun yaşı kaçtır? 0- 3 yaş () 4- 6 yaş ()
8. Bu ankette puanladığınız çocuğunuzun doğumundan sonra hiç çalıştınız mı? Evet () Hayır ()
9. Cevabınız evet ise; çocuğunuzun doğumundan ne kadar süre sonra iş hayatına başladınız?
0-6 ay ()
6-12 ay ()
12- 18 ay ()
18- 24 ay ()
10. Eğer çalışıyorsanız, çocuğunuzla ilişkinizde size kendinizi nasıl hissettiriyor?
Çocuğuma karşı az suçlu hissediyorum ()
Çocuğuma karşı bazen suçlu hissediyorum ()
Çocuğuma karşı orta derece de suçlu hissediyorum ()
Hiçbir şey hissetmiyorum ()
Diğer

Ek 2. Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlilik Ölçeği

		Hiç güvenmiyorum	Biraz güveniyorum	Oldukça güveniyorum	Güveniyorum	Çok güveniyorum	Tamamen güveniyorum
1	Çocuğumu dinleme						
2	Çocuğumun duygularını anlama						
3	Çocuğumun önünde duygularımı kontrol etme						
4	Çocuğum yanlış davrandığında aşırı tepki vermekten kaçınma						
5	Çocuğuma onun anlayacağı şekilde açıklamalarda bulunma						
6	Çocuğum doğru davrandığında onu övme						
7	Çocuğum yanlış davrandığında uyguladığım disiplin yönteminde tutarlı olma						

Ek 3. Okul Öncesi Çocuklarda Anksiyete Ölçeği

	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kısmen Katılmıyorum	Kararsızım	Kısmen Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
1.Çocuğum endişeli olmayı bırakmaktan zorlanıyor	1	2	3	4	5	6	7
2. Çocuğum başka insanlara rezil olacağı bir şeyi yapmaktan korkuyor.	1	2	3	4	5	6	7
3. Çocuğum bir şeyi iyi yapıp yapmadığını durmadan kontrol ediyor	1	2	3	4	5	6	7
4. Çocuğum doktor ve/veya dişçilerden korkuyor	1	2	3	4	5	6	7
5. Çocuğum bir yetişkinden yardım istemekten korkuyor. (örneğin bir öğretmen veya bir grup yöneticisi)	1	2	3	4	5	6	7
6. Çocuğum aklındaki düşünce veya görüntülerden rahatsız oluyor. (sinirleniyor)	1	2	3	4	5	6	7
7. Çocuğum gece kendi evinden başka bir yerde uyuması gerektiğinde rahatsız olabilir. (sinirleniyor)	1	2	3	4	5	6	7
8. Çocuğum yükseklikten (yüksek yerlerden) korkuyor.	1	2	3	4	5	6	7
9. Çocuğum tanımadığı insanlarla tanışmak veya konuşmaktan korkuyor	1	2	3	4	5	6	7
10. Çocuğum anne ve babasının başına kötü bir şey geleceğinden korkuyor	1	2	3	4	5	6	7
11. Çocuğum gök gürültüsünden korkuyor	1	2	3	4	5	6	7
12. Çocuğum bir grup veya sınıf karşısında konuşmaktan korkuyor. (Örneğin bir sınıf görüşmesinde)	1	2	3	4	5	6	7
13. Çocuğum kendisinin başına kötü bir şey geleceğinden (örneğin kaybolma veya kaçınılma) ve bu nedenle artık anne ve babasının yanında olamayacağından korkuyor.	1	2	3	4	5	6	7
14. Çocuğum yüzmekten korkuyor.	1	2	3	4	5	6	7

15. Çocuğum başka insanların yanında utanacağı bir şey yapacağından korkuyor	1	2	3	4	5	6	7
16. Çocuğum böcek ve/veya örümceklerden korkuyor	1	2	3	4	5	6	7
17. Çocuğum, onu bir yerde bıraktığımda (örneğin yuva/okul veya bakıcı) sinirleniyor.	1	2	3	4	5	6	7
18. Çocuğum bir grup çocuklara gidip onlara katılmaktan korkuyor	1	2	3	4	5	6	7
19. Çocuğum köpeklerden korkuyor.							
20. Çocuğum kabus görüyor	1	2	3	4	5	6	7
21. Çocuğum yaptığı şeyi iyi yapıp yapmadığı hakkında endişeli oluyor	1	2	3	4	5	6	7
22. Çocuğum karanlıkta korkuyor	1	2	3	4	5	6	7
23. Çocuğum kendinden emin olmak istiyor ve bu gerekli olmadığı halde, yaptığı şeyi iyi yapıp yapmadığını soruyor	1	2	3	4	5	6	7
24.Çocuğum (inek, keçi veya koyun gibi) büyük hayvanlardan biraz korkuyor	1	2	3	4	5	6	7
25. Çocuğum yeni insanların yanında utangaç ve sessiz oluyor	1	2	3	4	5	6	7
26. Çocuğum yeni veya alışkın olmadığı durumlarda heyecanlı görünüyor	1	2	3	4	5	6	7
27. Çocuğum bir yanlış yaptığımda rahatsız oluyor. (sinirleniyor)	1	2	3	4	5	6	7
28.Çocuğum anne ve babasından ayrıldığı zaman rahatsız oluyor. (sinirleniyor)	1	2	3	4	5	6	7
29.Çocuğum güçlü seslerden korkuy28.Çocuğum anne ve babasından ayrıldığı zaman rahatsız oluyor. (sinirleniyor)	1	2	3	4	5	6	7

ÖZGEÇMİŞ

2013-2017 yılları arasında İstanbul Aydın Üniversitesinde Psikoloji bölümünü tamamlamıştır. Ayrıca 2017 yılında İstanbul Aydın Üniversitesinde Eğitim Fakültesi Pedagojik Formasyon eğitimini almıştır. Yüksek Lisansına Klinik Psikoloji programıyla Kent Üniversitesinde devam etmektedir.

2018 yılında Sevinç Kolejinde gönüllü öğretmen olarak çalışmıştır.

2019 yılında Etiler Terapi Merkezinde psikolog olarak süpervizyon görerek danışan kabul etmiştir.

Birden çok Çocuk Objektif ve Projektif Testler ve Oyun Terapisi Eğitimi bulunmaktadır.

Kognitif ve Davranış Terapileri Derneğinin üyesi olup, KDT 2 Modül Teorik Eğitimine devam etmektedir.